

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2019-2020

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του Δημητρίου Γ. ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

A.M.: 7340011919002

**«Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ
ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗΣ (INTELLIGENCE-LED POLICING, ILP) ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ»**

Επιβλέπων:

κ. Γεώργιος Κυριακόπουλος

Επίκουρος Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου

Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Αθήνα, Νοέμβριος 2020

Copyright © [Δημήτριος Γεωργίου ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Νοέμβριος 2020]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά τον Καθηγητή κ. Κυριακόπουλο Γεώργιο για την μεσοτού περιεχομένου καθοδήγησή του στον παρόν πόνημα, καθοδήγηση με μεράκι και έμπνευση Καθηγητού προς φοιτητή.

Ευχαριστώ την σύζυγό μου Μαρία και τα παιδιά μας Νικόλα και Βερονίκη για την συμπαράσταση και την αγάπη τους.

Ευχαριστώ τέλος και πάνω απ' όλα, τον Θεό και τον άγιο Ιάκωβο τον εν Ευβοία για την πνευματική καθαρότητα και διαύγεια συγγραφής.

*«Αυτός που αναζητά ασφάλεια με κάθε τρόπο,
μοιάζει με κάποιον που κόβει τα άκρα του για να έχει τεχνικά
που δεν πονούν ούτε ενοχλούν»*

Henry Miller

The Sunday after the war, 1944

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

- i. Διεθνής Τρομοκρατία: βασικά χαρακτηριστικά, ορισμός7
- ii. Οργάνωση της καταστολής της διεθνούς τρομοκρατίας σε διεθνές επίπεδο.....11
- iii. Η στροφή της αντιτρομοκρατικής αστυνόμευσης από την καταστολή στην πρόδραση. Η νομιμοποιητική βάση της αρχής της προφύλαξης19
- iv. Η καινοτομία της Intelligence-led Policing και η σημασία της για την επιχειρησιακή αντιτρομοκρατική πρόδραση25

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ ΤΗΣ INTELLIGENCE-LED POLICING ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

- Κεφάλαιο I:** Η θεσμοθέτηση της ILP σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο30
- i. Η διεύρυνση της Intelligence-Led Policing σε διεθνές επίπεδο ως απάντηση στη διεθνή τρομοκρατία30
 - ii. Η θεσμοθέτηση σε περιφερειακό επίπεδο34
- Κεφάλαιο II:** Τα στρατηγικά μεθοδολογικά πλεονεκτήματα εφαρμογής της ILP στην καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας39
- Το Ενιαίο Σύστημα Διαχείρισης και Ανάλυσης Πληροφοριών (Ε.Σ.Δ.Ε.Π.)41
- Κεφάλαιο III:** Η διεθνής αστυνομική συνεργασία46
- i. Ο Διεθνής Εγκληματολογικός Αστυνομικός Οργανισμός – International Criminal Police Organization, INTERPOL47
 - ii. Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία, EUROPOL52

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ILP: ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

- Κεφάλαιο IV:** Προβληματικές διαστάσεις της ILP στο διακύβευμα της παγκόσμιας ασφάλειας59

i.	Τα αντίβαρα του διακυβεύματος της παγκόσμιας ασφάλειας	59
ii.	Επιμέρους προβληματικές διαστάσεις του μοντέλου της ILP	63
iii.	Η προσέγγιση του εγκλήματος της τρομοκρατίας στην ILP ως μορφή διακινδύνευσης (risk)	68
iv.	Νομική προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασίας των δεδομένων στο πλαίσιο εφαρμογής της ILP	70
Κεφάλαιο V:	Η διαλεκτική δημόσιας ελευθερίας και ασφάλειας στην εφαρμογή προληπτικών μέτρων αστυνόμευσης	74
i.	Εννοιολογικά στοιχεία	75
ii.	Η διαλεκτική στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής	76
iii.	Η ανταγωνιστική σχέση δημόσιας ασφάλειας και ελευθερίας	78
Κεφάλαιο VI:	Η μη θεώρηση της τρομοκρατίας ως διεθνούς εγκλήματος, τροχοπέδη στην καταπολέμησή της	82
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		93

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το σύγχρονο δόγμα αστυνόμευσης βασισμένο στην αποτρεπτική αξιοποίηση των πληροφοριών με δυναμικό τρόπο, έρχεται σήμερα ως μία σοβαρή απάντηση – κλειδί απέναντι σε αυτές τις πρωτόγνωρες μορφές της παγκοσμιοποιημένης «μεταμοντέρνας τρομοκρατίας».

i. Διεθνή Τρομοκρατία

▪ Βασικά χαρακτηριστικά

Η τρομοκρατία σε διεθνές επίπεδο, είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο βασισμένο στον πολιτισμό, την οικονομία και την θρησκεία. Τα τρία αυτά συστατικά¹ εξηγούν τόσο τη δημιουργία όσο και την ανάπτυξη και διαίωνιση του φαινομένου. Η ενίσχυση του δυτικού οικονομικού ιμπεριαλισμού με κυρίαρχες του συστήματος των Η.Π.Α., έχει δημιουργήσει εκτός από οικονομικές ανισότητες και ένα κλίμα αντιπάθειας. Οι κοινωνικές αλλαγές και η ανάπτυξη της ελεύθερης καπιταλιστικής αγοράς μοιάζει να «απειλεί» την εθνική ταυτότητα και τις θρησκευτικές αξίες μικρών ομάδων που νιώθουν «χαμένες» στο νέο διεθνές σύστημα. Έτσι, αυτομάτως διαφοροποιούνται από τους υπολοίπους σε μια προσπάθεια να διατηρήσουν την πολιτιστική και θρησκευτική τους ταυτότητα. Αυτό οδηγεί αλυσιδωτά σε διαμάχες σε εθνικό και κυρίως, υπερεθνικό επίπεδο.

Ως βασικά χαρακτηριστικά του φαινομένου μπορούμε να θεωρήσουμε καταρχήν, το κίνητρο της πράξης –θρησκευτικό, ιδεολογικό, πολιτικό-, τον σκοπό που είναι κυρίως, ο εκφοβισμός και η δημιουργία του αισθήματος ανασφάλειας, καθώς επίσης, και η δημοσίευση μέσω των ΜΜΕ² των κινήτρων, τα μέσα και τέλος την χρηματοδότηση, κρατική ή ιδιωτική.

Η τρομοκρατία δε, ως φαινόμενο έχει δύο όψεις, την εσωτερική και την εξωτερική. Εσωτερικά σε μια χώρα μπορεί να προαναγγείλει ένοπλη εξέγερση των ανταρτών ή εμφύλιο πόλεμο. Εξωτερικά, δηλαδή σε διεθνές επίπεδο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η τρομοκρατία είναι το υποκατάστατο του πολέμου.

¹ J.D. KIRAS, *Terrorism and Globalization*, στο John Baylis & Steven Smith (edited), *The Globalization of world politics*, Oxford University Press, 2006, σ. 484-488

² B-M.JENKINS, *The psychological implications of media – covered terrorism*, The Rand Corporation, 1981, στο www.rand.org/pubs/papers/2005/P6627.pdf

Με αποκορύφωμα τα δραματικά γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου καθώς και τα μεγάλα τρομοκρατικά χτυπήματα στη Μαδρίτη, στο Παρίσι, στη Ρωσία και το Ιράκ κ.ά., η τρομοκρατία έχει έρθει στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος της διεθνούς κοινότητας προβαλλόμενη ως η σύγχρονη παγκόσμια απειλή, ως η μάστιγα του αιώνα³. Δεν παραγνωρίζεται, βέβαια, το γεγονός ότι η τρομοκρατία ως φαινόμενο δεν είναι νέο. Ωστόσο, η εξέλιξη των όπλων μαζικής καταστροφής και ο κίνδυνος χρήσης τους από ακραία τρομοκρατικά κινήματα με διεθνείς διασυνδέσεις⁴, σε συνδυασμό με την ευρύτατη, αν όχι υπερβολική δημοσιότητα που δίδεται από τα ΜΜΕ έχουν άμεσο αντίκτυπο στην παγκόσμια κοινή γνώμη, πολλαπλασιάζοντας το συναίσθημα ανασφάλειας και φόβου των πολιτών.

Υπάρχει διάχυτη η άποψη ότι κανείς δεν είναι απολύτως ασφαλής πουθενά. Οι τρομοκράτες με τις επιθέσεις τους αποδεικνύουν πως βρίσκονται πάντα ένα βήμα μπροστά αφού γνωρίζουν το που, το πότε και το πώς θα γίνει η επόμενη τρομοκρατική επίθεση. Ως ασύμμετρη μορφή βίας λοιπόν, παρέχει στους χρήστες της τα πλεονεκτήματα της στρατιωτικής δύναμης καθώς και το στοιχείο του αιφνιδιασμού. Δεδομένου της αόρατης φύσης της τρομοκρατίας, η αντιμετώπισή της είναι εξαιρετικά δύσκολη⁵.

Η πρόοδος της τεχνολογίας σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποίηση έχει αυξήσει τις δυνατότητες των τρομοκρατικών ομάδων να σχεδιάζουν και να εκτελούν επιχειρήσεις-επιθέσεις πιο καταστροφικές και θανατηφόρες. Η χρήση της τεχνολογίας⁶ έχει συμβάλει αποφασιστικά στη βελτίωση της συνεργασίας και του συντονισμού ανάμεσα στις ομάδες, στην αποτελεσματικότητα της διαδικασίας προσηλυτισμού και στην ευκολία των μετακινήσεων και μεταφορών. Στην υποψία ότι το επόμενο χτύπημα μπορεί να γίνει με βιολογικά ή χημικά όπλα, ο φόβος και ο τρόμος μεγιστοποιούνται. Τα τρομοκρατικά δίκτυα δε, στηρίζονται οικονομικά παρεισφρώντας συνήθως στο οργανωμένο έγκλημα.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου απαιτεί τη λήψη συστηματικών μέτρων στρατιωτικών, οικονομικών, διπλωματικών και νομικών, σε εθνικό και κυρίως σε διεθνές επίπεδο. Τα κρατικά σύνορα δεν αποτελούν ισχυρό φραγμό στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης και των ευρύτατων δυνατοτήτων

³ P. WILKINSON, *Overview of the Terrorist Threat to International Peace and Security*, Symposium on Terrorism and Disarmament, 25 October 2001, <http://disarmament.un.org:8080/docs/berdennikov.pdf>

⁴ Μ. ΜΠΟΣΗ, *Ελλάδα και Τρομοκρατία: Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1996, σ. 217-222

⁵ Α. ΛΟΒΕΡΔΟΣ, *Η νέα τρομοκρατία με αφορμή την 11^η Σεπτεμβρίου*, Εκδ. Ίνδικτος, 2001, σ. 27

⁶ J.D. KIRAS, όπ.π., σ. 489-493.

επικοινωνίας, μετακίνησης και διακίνησης πόρων που αυτή προσφέρει⁷. Συνακόλουθα, η τρομοκρατία προκύπτει όλο και πιο συχνά από δραστηριότητες δικτύων, τα οποία έχουν την έδρα τους σε άλλες χώρες, εκμεταλλεύονται τα νομικά κενά που προκύπτουν από τα γεωγραφικά όρια των ανακρίσεων και επωφελούνται ενίοτε σημαντικής οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης⁸.

Το υπόβαθρο του προβλήματος έγκειται στο ότι η τρομοκρατική δράση ξεκινά στο όνομα ενός πολιτικού-κοινωνικού σκοπού, με αποτέλεσμα να συνδέεται συχνά με ένα περιεχόμενο εξαιρετικά φορτισμένο συγκινησιακά και με υποκειμενικές αξιολογικές εκτιμήσεις. Για το λόγο αυτό, ο χαρακτηρισμός μιας πράξης ως τρομοκρατικής, ενέχει παράλληλα μια κρίση ηθικοπολιτική για τη δικαιολόγηση ή μη της χρήσης βίας υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες. Η κλασική ρήση «*one's man terrorist is another man's freedom fighter*»⁹, εκφράζει παραστατικά τη σχετικότητα αυτή. Επιπλέον, ο όρος τρομοκρατία έχει προσλάβει στην ιστορική διαδρομή τέτοια ποικιλία μορφών και όψεων, ώστε να καθίσταται δύσκολη η περιγραφή του στο πλαίσιο ενός συνθετικού ορισμού¹⁰.

Παρά τις διάφορες εννοιολογικές προσεγγίσεις που της δόθηκαν παρατηρείται ότι μεταξύ των ορισμών της υπάρχει μια κοινή αφετηρία και λογική. Έχει, δηλαδή, στη βάση της έντονα το στοιχείο της εγκληματικής αλόγιστης και τυφλής βίας. Επίσης, θύματα της είναι συνήθως στόχοι αμάχων, συγκεκριμένων ή και άνευ διακρίσεων ατόμων. Επιπλέον, οι ακραίες εκδηλώσεις της με διάφορους κοινωνικούς, ιδεολογικούς και πολιτικούς σκοπούς, έχουν ως στόχο την δημιουργία εντυπώσεων, αλλά και την αίσθηση τρόμου ως άμεσο αποτέλεσμα της¹¹. Συγκριτικά, όμως, με άλλες πράξεις βίας δεν έχει νομικά ερείσματα, καθώς διαθέτει τους δικούς της κανόνες συμπεριφοράς και δράσης. Για αυτό το λόγο, χαρακτηρίζεται ως «η στρατηγική των ανίσχυρων για να αποδυναμώσουν τους

⁷ D. HELD, Violence, Law and Justice in a Global Age, <http://www.ssrc.org/sept.11/essays/held.htm>

⁸ Βλ. την Αιτιολογική Έκθεση της Πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 19.09.2001 (COM 2001,521) προς το Συμβούλιο για τον προσδιορισμό της νομοτυπικής μορφής της τρομοκρατίας και τις απειλούμενες κυρώσεις.

⁹ B. SAUL, *Elements of a definition of terrorism - Defining Terrorism in International Law*, Oxford University Press, 2006, σ. 57-66.

¹⁰ Α. ΛΟΒΕΡΔΟΣ, *Για την Τρομοκρατία και το πολιτικό έγκλημα*, Εκδ. Interbooks, 1987, σ. 68-71

¹¹ Φ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΛΙΒΑΔΑ, *Τρομοκρατία: Νεότερες εξελίξεις στο διεθνές δίκαιο*, Εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλας, 1998, σ. 14.

ισχυρούς», αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιείται και από τους δυνατούς για να καθυποτάξουν τους αδύναμους¹².

Η τρομοκρατία παρά το γεγονός του ότι πρόκειται για ένα ευρέως γνωστό φαινόμενο, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα ορισμού, λόγω της διαχρονικότητας της στο πέρασμα της ανθρώπινης ιστορίας και ως εκ τούτου της συνεχόμενης εξέλιξης της. Άλλωστε, δεν την χαρακτηρίζουν άδικα ως «εννοιολογική μέδουσα»¹³, καθώς σε βάθος χρόνου έχει την ικανότητα να μετεξελίσσεται, να μεταβάλλεται και να προσλαμβάνει διαφορετικούς τρόπους έκφρασης με αποτέλεσμα την δυσκολία μελέτης της και καταχώρησης της. Πρόκειται, δηλαδή, για όρο σημασιολογικά έντονα φορτισμένο.

▪ Περὶ ορισμού

Με τη διεθνοποίηση του φαινομένου της τρομοκρατίας ο Ο.Η.Ε. προχώρησε στην ενορχήστρωση διασκέψεων και συζητήσεων που είχαν ως αποτέλεσμα τη λήψη διαφόρων συμβάσεων και ψηφισμάτων, όπου περιείχαν ποικιλόμορφους ορισμούς. Συγκεκριμένα, η σύμβαση του 1979 για τη σύλληψη των ομήρων όρισε την τρομοκρατία ως «πράξεις που θέτουν σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές ή απειλούν της θεμελιακές ελευθερίες¹⁴». Επίσης, το 1985, εμπλούτισε περισσότερο τον προηγούμενο ορισμό, καθώς ταύτισε την τρομοκρατία με όλες τις εγκληματικές πράξεις, ανεξαρτήτως προέλευσης¹⁵.

Το 1989 η ΓΣ των ΗΕ υιοθέτησε τη Διεθνή Σύμβαση κατά της «Στρατολόγησης, Χρήσης, Χρηματοδότησης και Εκπαίδευσης Μισθοφόρων¹⁶». Η εν λόγω σύμβαση εισήγαγε μια νέα διάσταση στον ορισμό της τρομοκρατίας και συγκεκριμένα, την σύνδεσε με πράξεις του οργανωμένου εγκλήματος.

Τα Ηνωμένα Έθνη¹⁷ στον ορισμό που έδωσαν το 1992, χαρακτηρίζουν την τρομοκρατία ως μία τακτική επαναλαμβανόμενης χρήσης βίας από άτομα, ομάδες

¹² Π. ΚΑΡΑΦΩΤΙΑΣ, *Το σύγχρονο ανθρωπορυχείο*, Εκδ. Γκοβόστη, 2010, σ.149.

¹³ Φ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΛΙΒΑΔΑ, *όπ.π.*, σ.16.

¹⁴ International Convention against the Taking of Hostages, <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-5.pdf>

¹⁵ Μ. ΜΠΟΣΗ, *Περὶ Του Ορισμού Της Τρομοκρατίας*, Εκδ. Τραυλός, 2000, σ. 94-95.

¹⁶ International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, https://www2.ohchr.org/english/issues/mercenaries/docs/1989UNConvention_English.pdf

¹⁷ Κατά καιρούς ο Ο.Η.Ε. έχει αναθέσει σε διάφορες επιτροπές τη δημιουργία ενός ορισμού της τρομοκρατίας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της ad hoc Επιτροπής για τη Διεθνή Τρομοκρατία (1979), η οποία μετά από έξι χρόνια εργασίας κατέληξε να αναγνωρίσει την αδυναμία της για δημιουργία ενός κοινού ορισμού. Βλ. «Χαμαιλέων, τρομοκρατία, πόλεμος, μισθοφόροι, αντάρτες» στο ΠΑΣΧΟΣ Γ., *Η Επιστροφή των Λύκων, πολιτικές τρώμους στον 21^ο αιώνα*, Εκδ. Σαββάλας, 2005, σ.99.

ή κράτη για ιδεολογικούς, εγκληματικούς ή πολιτικούς λόγους στην οποία, σε αντίθεση με τις επιθέσεις δολοφονίας, οι άμεσοι στόχοι δεν είναι οι κύριοι στόχοι βίας¹⁸. Η τρομοκρατία μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια εγκληματική πράξη, η οποία επηρεάζει το κοινό, πέρα από το άμεσα εμπλεκόμενο θύμα.

Στη συνέχεια, το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου δημιούργησε την ανάγκη για εντατικοποίηση των προσπαθειών εξεύρεσης ενός μόνιμου ορισμού. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, στο ψήφισμα 1566/2004 όρισε την τρομοκρατία ως τις εγκληματικές ενέργειες, ανεξαρτήτως πολιτικής, θρησκευτικής ιδεολογικής και οποιασδήποτε άλλης κατεύθυνσης, που στόχο έχουν να πλήξουν τον άμαχο πληθυσμό και να εξαναγκάσουν ένα διεθνή οργανισμό ή μια κυβέρνηση να συμμορφωθεί στις επιταγές των τρομοκρατών.

Ακόμα, με τη Σύμβαση για την καταστολή των πράξεων πυρηνικής τρομοκρατίας του 2005, η ΓΣ εμπλούτισε περισσότερο τον ορισμό, καθώς πρόσθεσε στα χωρία του τις καταστροφικές συνέπειες για την παγκόσμια ειρήνη που μπορεί να προκληθούν από την αλόγιστη χρήση πυρηνικού υλικού. Εν κατακλείδι, με την παγκόσμια στρατηγική για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, ο ΟΗΕ προσπάθησε, το 2006, να δημιουργήσει ένα κοινά αποδεκτό πλαίσιο πάνω στο οποίο θα στηριχθεί η διεθνής κοινότητα για την διατύπωση ενός μόνιμου καθολικού ορισμού¹⁹, κενό που ακόμα υφίσταται.

ii. Οργάνωση της καταστολής της διεθνούς τρομοκρατίας σε διεθνές επίπεδο

Το διεθνές νομοθετικό έργο για την πρόληψη και την καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας δεν είναι ευκαταφρόνητο. Το κύριο, όμως, γνώρισμά του είναι η αποσπασματικότητα και η μη καθολική εφαρμογή του. Πράγματι, οι περισσότερες θεσμικές πρωτοβουλίες του είδους αναλήφθηκαν επί τη ευκαιρία εκδήλωσης ενός σημαντικού τρομοκρατικού γεγονότος που αφορούσε κατ' ανάγκη μια συγκεκριμένη εδαφική περιοχή ή έναν ειδικό στόχο ή ακόμα, ένα ιδιαίτερο μέσο διάπραξης μιας τρομοκρατικής ενέργειας.

¹⁸ Για περισσότερα βλ. <http://www.terrorismresearch.com>

¹⁹ Κ. ΜΠΑΛΩΜΕΝΟΣ, *Διεθνής τρομοκρατία και στρατηγική επικοινωνία*, Εκδ. Ποιότητα, 2017, σ. 43-44.

Αναπόφευκτα, λοιπόν, η συμπτωματοκότητα καθόριζε και το πλαίσιο ευκαιρίας για την αντεγκληματική αντιμετώπιση των αιφνίδιων και άλλως αναπότρεπτων αυτών τρομοκρατικών επιθέσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ρυθμιστική παρέμβαση της διεθνούς κοινότητας στο αντιτρομοκρατικό φάσμα υπήρξε πάντοτε αποσπασματική κι ευκαιριακή, ενώ κατά κανόνα «συρόταν πίσω» από τις αιματηρές δράσεις της διεθνούς τρομοκρατίας. Φωτεινές εξαιρέσεις αποτελούν ορισμένες περιφερειακές αντιτρομοκρατικές συμβάσεις, όπως λ.χ. η «Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την καταστολή της Τρομοκρατίας» κ.ά., οι οποίες –αν και άργησαν να συναφθούν- εντούτοις συνιστούν ολοκληρωμένες θεσμικές απαντήσεις στη διεθνή πρόκληση και δραστηριότητα της τρομοκρατίας.

Η καταπολέμηση του φαινομένου της τρομοκρατίας είναι αρκετά δύσκολη και απαιτεί συνεχή εγρήγορση από τις κρατικές αρχές. Το βασικό πρόβλημα στη δημιουργία μιας διεθνούς αποτελεσματικής στρατηγικής είναι η έλλειψη ενός κοινά αποδεκτού ορισμού. Η τρομοκρατία ως έκφραση απειλεί την ασφάλεια ενός κράτους, την ζωή των πολιτών, κλονίζει τις αξίες, την ελευθερία, την δικαιοσύνη, τις δημοκρατικές δομές, τον ίδιο τον πολιτισμό ενός κράτους, μετατρέποντας το σε ανήμπορο θύμα μπροστά σ' έναν πανίσχυρο και αόρατο εχθρό. Η ανάγκη για υιοθέτηση μιας στρατηγικής αντιμετώπισης του φαινομένου σήμερα, είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Το σύνολο των κρατών οφείλει να συμβάλλει σ' αυτήν την προσπάθεια ακόμα κι αυτά που δεν απειλούνται άμεσα.

Μέχρι σήμερα, δεν έχει καταστεί εφικτή η υιοθέτηση μιας ενιαίας Σύμβασης για την αντιμετώπιση της διεθνούς τρομοκρατίας, καθώς προσκρούει στο εμπόδιο της έλλειψης ενός κοινά αποδεκτού ορισμού, χωρίς, όμως, αυτό να συνεπάγεται την ανυπαρξία νομικής ρύθμισης.

▪ **Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών**

Το πρώτο νομικό πλαίσιο του ΟΗΕ περιελάμβανε τέσσερις κατηγορίες δράσης με την υιοθέτηση αντίστοιχων συμβάσεων ως απάντηση στο φαινόμενο της τρομοκρατίας. Έτσι, έχουμε συμβάσεις που σκόπευαν στην προστασία της διεθνούς τάξης και στην ασφάλεια της διεθνούς ναυσιπλοΐας, στην προστασία των προσώπων, των θαλάσσιων μεταφορών, στην απαγόρευση υλικών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τρομοκρατικές ενέργειες, καθώς και στην απαγόρευση χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η απάντηση του Οργανισμού στην τρομοκρατική

απειλή ήταν κυρίως θεματική, λόγω έλλειψης ενός κοινού, γενικά αποδεκτού ορισμού της τρομοκρατίας²⁰. Παρόλα αυτά, οι συμβάσεις αυτές είχαν ως απώτερο σκοπό την ομογενοποίηση του εσωτερικού νομικού πλαισίου των κρατών, την προώθηση της καλής συνεργασίας των συμβαλλόμενων κρατών και την προάσπιση και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι προσπάθειες όμως, του ΟΗΕ για μια κοινή αντιμετώπιση του φαινομένου δεν απέδωσαν καρπούς κυρίως, λόγω των μεγάλων ελλείψεων του ίδιου του συστήματος, το οποίο παρέμενε καθαρά εθελοντικό, αφού βασική προϋπόθεση για την ομογενοποίηση του νομικού πλαισίου ήταν η συμμετοχή στο ίδιο το σύστημα. Δεδομένου ότι η κρατική συμμετοχή ήταν περιορισμένη και το σύστημα συναινετικό, τα προβλήματα δεν άργησαν να εμφανιστούν. Εκτός, λοιπόν, από την έλλειψη συναίνεσης, η απουσία ενός μηχανισμού ελέγχου και η έλλειψη ρήτρας για τα πολιτικά εγκλήματα και την έκδοση των παραβατών, καταδίκασε το σύστημα σε δυσλειτουργία.

Η ΓΣ την δεκαετία του '70 όρισε μια ad hoc Επιτροπή για τον καθορισμό μιας διεθνούς σύμβασης της τρομοκρατίας, η οποία δεν ολοκλήρωσε ποτέ το έργο της λόγω έλλειψης ορισμού του φαινομένου²¹. Μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν είχε πάρει κανένα ουσιαστικό μέτρο, αφού στα ψηφίσματά του απλά καλούσε τα κράτη να συνεργαστούν. Την δεκαετία του '90 τα ψηφίσματα του ΣΑ στρέφονται προς τα κράτη²² που θεωρούνται ότι υποθάλπουν τρομοκράτες. Το 1999 το ΣΑ υιοθετεί το ψήφισμα 1267 με το οποίο επιβάλλει κυρώσεις για πρώτη φορά σε ομάδες ανθρώπων που είναι ύποπτοι για τρομοκρατικές επιθέσεις. Επιπλέον, δημιουργεί μια Επιτροπή Κυρώσεων που θα επέβλεπε το πώς θα εφαρμόζονταν οι κυρώσεις και η οποία θα δημιουργούσε μια λίστα τρομοκρατών και τρομοκρατικών οργανώσεων.

Μετά το χτύπημα στους δίδυμους πύργους το 2001, το ΣΑ υιοθέτησε το ψήφισμα 1368 ως μια γρήγορη και άμεση απάντηση στην τρομοκρατική ενέργεια και λίγο αργότερα το ψήφισμα 1373, μέσω του οποίου καλεί όλα τα κράτη να καταδικάσουν την τρομοκρατία και τις τρομοκρατικές πράξεις και να συνεργαστούν για την καταπολέμησή της. Το ψήφισμα 1373 είναι μια γενική διάταξη κατά της τρομοκρατίας,

²⁰ The legal regulation of terrorism: international and national measures, σ. 103-114, στο Grant Wardlaw, Political terrorism, theory, tactics and counter-measures, Cambridge University Press, 1989.

²¹ Τα κράτη ήταν αδύνατο να συμφωνήσουν στο τι ακριβώς συνίσταται η τρομοκρατία και εάν τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα των αναπτυσσόμενων χωρών την περίοδο της αποαποικιοποίησης θεωρούνταν τρομοκρατικά.

²² Λιβύη, Συρία, Ιράν, Ιράκ κ.ά..

το οποίο αναφέρει το φυσικό δικαίωμα κάθε κράτους για νόμιμη άμυνα²³. Επιπλέον, δημιουργεί την Αντιτρομοκρατική Επιτροπή (Counter-Terrorism Committee), στην οποία συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου²⁴.

Υπό την αιγίδα των Η.Ε. και των εξειδικευμένων οργανισμών του, έχουν συναφθεί, λοιπόν, πλείστες Διεθνείς Συμβάσεις και Πρωτόκολλα²⁵ που καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα της τρομοκρατικής δράσης. Κάθε κείμενο αντιμετωπίζει ένα συγκεκριμένο τρομοκρατικό έγκλημα, όπως λ.χ. την απαγωγή ομήρων ή την παράνομη κατάληψη αεροσκαφών, παρακάμπτοντας, έτσι, το σκόπελο της διατύπωσης ενός συνολικού ορισμού. Η δράση αυτή του προβλήματος σε επιμέρους εκφάνσεις έχει χαρακτηριστεί κατ' αυτόν τον τρόπο ως τμηματική ή θεματική προσέγγιση.

Σύμφωνα με το αντικείμενο και το περιεχόμενο τους, οι συμβάσεις μπορούν να χωρισθούν στις εξής κατηγορίες:

A) Σε τρομοκρατικές πράξεις κατά της διεθνούς πολιτικής αεροπορίας

1. Σύμβαση για τα αδικήματα και ορισμένες άλλες πράξεις που διαπράττονται επί αεροσκάφους (Τόκιο, 1963)²⁶
2. Σύμβαση για την καταστολή της παράνομης καταλήψεως αεροσκάφους (Χάγη, 1970)²⁷
3. Σύμβαση για την καταστολή παράνομων πράξεων εναντίον της ασφάλειας της πολιτικής αεροπορίας (Μόντρεαλ, 1971)²⁸
4. Πρωτόκολλο για την καταστολή των παράνομων πράξεων βίας στα αεροδρόμια που εξυπηρετούν τη διεθνή πολιτική αεροπορία (Μόντρεαλ, 1988)²⁹
5. Σύμβαση για την καταστολή των παράνομων πράξεων που αφορούν τη διεθνή πολιτική αεροπορία (Πεκίνο, 2010)³⁰
6. Πρωτόκολλο της σύμβασης του Πεκίνου για την καταστολή της παράνομης κατάσχεσης αεροσκαφών (Πεκίνο, 2010)³¹

²³ Ορίζεται στο άρθρο 51 του Χάρτη των ΗΕ, το οποίο όμως δεν ορίζει το τρομοκρατικό χτύπημα ως επίθεση.

²⁴ Ακόμα με τα ψηφίσματα 1540 και 1566 του 2004, δημιουργεί την Επιτροπή για την αποφυγή χρήσης πυρηνικών, χημικών και βιολογικών όπλων από ομάδες τρομοκρατών και μια ομάδα εργασίας για την εξέταση των τρομοκρατών με στόχο την δημιουργία ενός πλήρους προφίλ των νέων τρομοκρατών.

²⁵ www.unodc.org/odccp/terrorism.htm?id=11702

²⁶ Η σύμβαση αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης της Διεθνούς Οργάνωσης Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO), εγκρίθηκε στο Τόκιο στις 14.09.1963 και τέθηκε σε ισχύ στις 4.12.1969

²⁷ Η ραγδαία αύξηση των αεροπειρατών την περίοδο 1968-1969 οδήγησε στην σύναψη της σύμβασης στις 16.12.1970. Τέθηκε σε ισχύ στις 4.10.1971.

²⁸ Η αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων στα αεροπλάνα οδήγησε την ICAO στις 23.09.1971 σε νέα σύμβαση που τέθηκε σε ισχύ στις 26.01.1973.

²⁹ Η αυξανόμενη ανησυχία για την απειλή για τα αεροδρόμια οδήγησε στην υπογραφή του πρωτοκόλλου στις 24.02.1988 που τέθηκε σε ισχύ στις 06.08.1989.

³⁰ Εγκρίθηκε στις 10.09.2010 από τη Διεθνή Διάσκεψη για το Δίκαιο του Αέρα που διεξήχθη υπό την αιγίδα του ICAO στο Πεκίνο και τέθηκε σε ισχύ στις 01.07.2018.

7.Πρωτόκολλο για την τροποποίηση της σύμβασης για τα αδικήματα και ορισμένες πράξεις που διαπράττονται επί αεροσκαφών (Μόντρεαλ,2014)³²

B) Σε τρομοκρατικές πράξεις κατά συγκεκριμένων ομάδων προσώπων και κυρίως διπλωματικών και προξενικών αρχών

8.Σύμβαση για την πρόληψη και τιμωρία των εγκλημάτων εναντίον διεθνώς προστατευόμενων προσώπων (ΝέαΥόρκη,1973)³³

9.Διεθνής σύμβαση κατά της ομηρείας (ΝέαΥόρκη,1979)³⁴

Γ) Σε τρομοκρατικές ενέργειες κατά θαλασσίων μεταφορών

10.Σύμβαση για την καταστολή παράνομων πράξεων εναντίον της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας (Ρώμη,1988)³⁵

11.Πρωτόκολλο της Σύμβασης για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας (Λονδίνο,2005)³⁶

12.Πρωτόκολλο για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας των μονίμων πλατφορμών που βρίσκονται στην υφαλοκρηπίδα (Ρώμη,1988)³⁷

13.Πρωτόκολλο του πρωτοκόλλου για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας των μονίμων πλατφορμών που βρίσκονται στην υφαλοκρηπίδα (Λονδίνο,2005)³⁸

Δ) Στην απαγόρευση υλικών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε τρομοκρατικές ενέργειες

14.Σύμβαση για την προστασία των πυρηνικών υλικών (Βιέννη,1979)³⁹

15.Τροποποίηση της σύμβασης για τη φυσική προστασία του πυρηνικού υλικού (Βιέννη,2005)⁴⁰

16.Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή των Πράξεων Πυρηνικής Τρομοκρατίας (ΝέαΥόρκη,2005)⁴¹

17.Σύμβαση για τη σημείωση των πλαστικών εκρηκτικών με στόχο την ανίχνευση (Μόντρεαλ,1991)⁴²

³¹ Εγκρίθηκε στις 10.09.2010 από τη Διεθνή Διάσκεψη για το Δίκαιο του Αέρα που διεξήχθη υπό την αιγίδα του ICAO στο Πεκίνο και τέθηκε σε ισχύ στις 01.01.2018.

³² Εγκρίθηκε στις 04.04.2014 στη διεθνή αεροπορική διάσκεψη που διεξήχθη υπό την αιγίδα του ICAO στο Μόντρεαλ. Δεν έχει τεθεί ακόμα σε ισχύ.

³³ Υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 14.09.1973 και τέθηκε σε ισχύ στις 20.02.1977

³⁴ Εγκρίθηκε από τη ΓΣ των ΗΕ στις 17.12.1979 και τέθηκε σε ισχύ στις 03.06.1983.

³⁵ Εγκρίθηκε στις 10.03.1988 στη διάσκεψη της Ρώμης που συγκλήθηκε από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΙΜΟ). Τέθηκε σε ισχύ την 01.03.1992.

³⁶ Υπογράφηκε στις 14.10.2005 στο Λονδίνο και τέθηκε σε ισχύ στις 28.10.2010.

³⁷ Το πρωτόκολλο εγκρίθηκε στις 10.03.1988 στη διάσκεψη της Ρώμης που συγκλήθηκε από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΙΜΟ). Τέθηκε σε ισχύ την 01.03.1992.

³⁸ Υπογράφηκε στις 14.10.2005 στο Λονδίνο και τέθηκε σε ισχύ στις 28.07.2010.

³⁹ Συστάθηκε με τη βοήθεια του Διεθνή Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ) και υπογράφηκε στις 26.10.1979. Τέθηκε σε ισχύ στις 08.02.1987.

⁴⁰ Υπογράφηκε στη Βιέννη στις 08.07.2005 και τέθηκε σε ισχύ στις 08.05.2016

⁴¹ Εγκρίθηκε στις 13.04.2005 κατά την 91^η σύνοδο της ολομέλειας της ΓΣ με το ψήφισμα A/RES/59/290 και τέθηκε σε ισχύ στις 07.07.2007.

18. Σύμβαση για την καταστολή τρομοκρατικών βομβιστικών ενεργειών (Νέα Υόρκη 1997)⁴³

Ε) Στη χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών

19. Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας (Νέα Υόρκη, 1999)⁴⁴

Διακηρύξεις των ΗΕ για τον Αποκλεισμό της Διεθνούς Τρομοκρατίας

Με μια βασική και μια συμπληρωματική διακήρυξη για τον Αποκλεισμό (απομάκρυνση) της Διεθνούς Τρομοκρατίας, η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Η.Ε., έλαβε ομόφωνα τις αποφάσεις 49/60 το 1994 και 51/210 το 1996, με τις οποίες, αφενός διεκήρυξε τους σκοπούς και τις αρχές που οφείλουν να διέπουν τον οικουμενικό αντιτρομοκρατικό αγώνα, αφετέρου το νομοθετικό πλαίσιο των κατ' ιδίαν μέτρων που πρέπει να ληφθούν απ' όλα τα κράτη μέλη για την οριστική εξάρθρωση της διεθνούς τρομοκρατίας. Πρόκειται για δύο εξαιρετικής σημασίας και νομικής βαρύτητας κείμενα-ντοκουμέντα, στα οποία μνημονεύεται και συγκεφαλαιώνεται το παράγωγο αντιτρομοκρατικό-νομοθετικό έργο των Η.Ε. και παράλληλα, καταστρώνονται οι βασικές κατευθυντήριες αρχές για την ολοκληρωμένη, συντονισμένη κι αποτελεσματική αντιμετώπιση της σύγχρονης μάστιγας της διεθνούς τρομοκρατίας. Οι προκείμενες διακηρύξεις φαίνεται ότι διαθέτουν ένα χαρακτήρα οικουμενικού αντιτρομοκρατικού χάρτη-πλαισίου, εντός του οποίου, οφείλουν τα διάφορα κράτη να χαράσσουν και να εξειδικεύουν νομοθετικά την αντιτρομοκρατική τους πολιτική. Είναι μάλιστα τόσο αναλυτικές και λεπτομερείς, ώστε δεν χρειάζεται κάποιος περαιτέρω σχολιασμός τους ή κάποια πρόσθετη νοηματική τους διευκρίνιση.

Αντιτρομοκρατική Στρατηγική των ΗΕ

Με το ψήφισμα 60/288 εγκρίθηκε από τη ΓΣ η παγκόσμια αντιτρομοκρατική στρατηγική των ΗΕ, τον Σεπτέμβριο του 2006. Είναι μη δεσμευτικού περιεχομένου για τα κράτη μέλη του ΟΗΕ, αλλά στοχεύει στην ενίσχυση των εθνικών, περιφερειακών και διεθνών προσπαθειών για την ικανοποιητική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Θεωρείται σημαντική επιτυχία για τον οργανισμό καθώς είναι το πρώτο πρόγραμμα κοινής στρατηγικής κατά της τρομοκρατίας που συμφωνήθηκε από τα συμβαλλόμενα του μέρη. Η ΓΣ, κάθε δύο χρόνια, προχωράει σε επανεξέταση της προκειμένου να

⁴² Συστάθηκε με τη βοήθεια του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) και εγκρίθηκε στο Μόντρεαλ την 01.03.1991. Τέθηκε σε ισχύ στις 21.06.1998.

⁴³ Εγκρίθηκε από τη ΓΣ των ΗΕ στις 15.12.1997 και τέθηκε σε ισχύ στις 23.05.2001.

⁴⁴ Εγκρίθηκε από τη ΓΣ των ΗΕ στις 09.12.1999 και τέθηκε σε ισχύ στις 10.04.2002.

εναρμονιστεί με τις ανάγκες αντιμετώπισης του τρομοκρατικού φαινομένου⁴⁵. Η τελευταία αναθεώρηση της παγκόσμιας αντιτρομοκρατικής στρατηγικής έγινε στις 26 Ιουνίου του 2018 με το ψήφισμα 72/284.

Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.

Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας έχει αναχθεί σε βασική προτεραιότητα των Η.Ε.. Όπως εύστοχα παρατηρεί ο Γ.Γ. Κόφι Ανάν⁴⁶ «η τρομοκρατία πλήττει τον πυρήνα όλων αυτών που τα Η.Ε. προασπίζονται. Αντιπροσωπεύει μια παγκόσμια απειλή για τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη σταθερότητα. Η παγκοσμιοποίηση μας κάνει να συνειδητοποιήσουμε τη σημασία μιας πραγματικά συντονισμένης διεθνούς προσπάθειας για την πάταξη της τρομοκρατίας σε όλες τις μορφές και εκδηλώσεις της». Επίκεντρο της δραστηριότητας των Η.Ε. αναδεικνύονται, εκτός του εκτεταμένου συμβατικού πλέγματος και το περιβεβλημένο με δεσμευτική ισχύ έργο του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Σταθμό στη δράση του Σ.Α. αποτέλεσε η απόφαση 1269/1999. Η καινοτομία αυτής συνίσταται στο ότι ως απειλή κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας αξιολογείται *in abstracto* η τρομοκρατία ως συνολικό φαινόμενο, και όχι πλέον συγκεκριμένες εκδηλώσεις της, όπως συνέβαινε ως τότε με τις κατασταλτικής φύσης δράσεις του Συμβουλίου. Η σφαιρική, όμως, αυτή καταδίκη της τρομοκρατίας δε μετουσιώθηκε σε συγκεκριμένα δεσμευτικά μέτρα. Το Συμβούλιο απαγκιστρώθηκε από τη φειδωλή αυτή πρακτική, όταν, στον απόηχο της καταστροφής των Δίδυμων Πύργων, υιοθέτησε στις 28.09.2001 την Απόφαση 1373, με την οποία προχώρησε σε μία σειρά δραστικών μέτρων για την πάταξη της διεθνούς τρομοκρατίας σε επίπεδο πρόληψης και καταστολής⁴⁷. Η ειδοποιός διαφορά εν προκειμένω δεν έγκειται τόσο στο ουσιαστικό περιεχόμενο της πράξης αυτής, το οποίο σε μεγάλο βαθμό στηρίζεται σε προγενέστερες πηγές⁴⁸, αλλά στο ότι οι γενικές αυτές αρχές εξοπλίζονται με καθολική δεσμευτική ισχύ. Η ευθεία παραπομπή στο κεφάλαιο VII του Χάρτη των Η.Ε. ως

⁴⁵ FIGH, The United Nations Counter-Terrorism Complex, New York: International Federation for Human Rights, 2017, σ. 34-35.

⁴⁶ Οι παρατηρήσεις αυτές του Γ.Γ. περιλαμβάνονται στον πρόλογο του International Instruments Relates to the Prevention and Suppression of International Terrorism, (United Nations publication, Sales No. E.01.V.3, όπως παρατίθεται σε Legislative Guide to the Universal Anti-Terrorism Conventions and Protocols).

⁴⁷ E. ROSAND, Security Council Resolution 1373, The Counter-Terrorism Committee, and the Fight Against Terrorism, 97 AJIL 2003, σ. 333-341

⁴⁸ Όπως επιβεβαιώνεται και στο προοίμιο της Απόφασης, υπόβαθρό της αποτελούν οι αρχές της Απόφασης 1269 του Συμβουλίου, οι σχετικές αποφάσεις της Γ.Σ. καθώς και οι υφιστάμενες αντιτρομοκρατικές Συμβάσεις.

νομική βάση της πράξης του Συμβουλίου, καθώς και η χρησιμοποιούμενη διατύπωση *all States shall* καθιστά αδιαμφισβήτητη τη νομική δεσμευτικότητα της απόφασης αυτής για το σύνολο των κρατών μελών των Ηνωμένων Εθνών.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας επενέβη ριζικά στο ισχύον, κατά βάση συμβατικό, πλέγμα του διεθνούς δικαίου για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται τίθενται γενικά και αφηρημένα, χωρίς γεωγραφικούς ή χρονικούς περιορισμούς. Το Συμβούλιο δεν αποπειράθηκε να δώσει έναν ορισμό του φαινομένου, παρακάμπτοντας έτσι την αναπόφευκτη πολιτική φόρτιση. Υπερέβη, ωστόσο, την κρατούσα αποσπασματική προσέγγιση των αντιτρομοκρατικών συνθηκών, υιοθετώντας μια ευρύτατη δέσμη μέτρων, που έχουν ως αντικείμενο την τρομοκρατία στο σύνολο της και όχι συγκεκριμένες εκφάνσεις της. Οι ρυθμίσεις της απόφασης συνιστούν ένα ολοκληρωμένο κανονιστικό πλαίσιο που δεσμεύουν άμεσα τα κράτη δυνάμει του άρθρου 25 του Χάρτη των Η.Ε.. Δια της οδού αυτής, μάλιστα, παρακάμφθηκε το πρόβλημα του χαμηλού αριθμού επικυρώσεων ορισμένων εκ των αντιτρομοκρατικών συνθηκών. Τα κράτη καλούνται σε μια σειρά μη δεσμευτικών διατάξεων προς εντατικοποίηση, μεταξύ άλλων, της διεθνούς συνεργασίας, ανταλλαγή πληροφοριών και επικύρωση των σχετικών συμβάσεων⁴⁹. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των διατάξεων της απόφασης, αποφασίζεται η ίδρυση μιας Επιτροπής του Σ.Α., επιφορτισμένης με τον έλεγχο της εφαρμογής από τα κράτη, της επονομασθείσας Αντιτρομοκρατικής Επιτροπής.

▪ Περιφερειακό Επίπεδο

Η λειτουργική σημασία των περιφερειακών συμβάσεων είναι γενικά ασαφής και δεν έχει υπάρξει επίκλησή τους, παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις. Αποτελούν, ωστόσο, μια ένδειξη της θέλησης της διεθνούς κοινότητας για πάταξη του φαινομένου, αλλά και ταυτόχρονη ένδειξη της υπάρχουσας διάστασης για την εύρεση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού.

Έχουν συναφθεί οι εξής περιφερειακές Συμβάσεις με αντικείμενο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας:

1. Η Αραβική Σύμβαση για την Καταστολή της Τρομοκρατίας⁵⁰
2. Η Σύμβαση της Ισλαμικής Συνδιάσκεψης για την Καταστολή της Διεθνούς Τρομοκρατίας⁵¹

⁴⁹ F.L. KIRGIS, Security Council Adopts Resolution on Combating International Terrorism, 2001, ASIL Insights, www.asil.org/insights/insight77.htm

⁵⁰ Arab Convention on the Suppression of Terrorism, Cairo 22.04.1998

3. Η Σύμβαση του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών για την Πρόληψη και Προστασία Τρομοκρατικών Πράξεων που Λαμβάνουν τη Μορφή Εγκλημάτων κατά Προσώπων και Συναφούς Εκβίασης, τα οποία παρουσιάζουν Διεθνή Σημασία⁵²
4. Η Σύμβαση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας για την Πρόληψη και Καταστολή της Τρομοκρατίας⁵³
5. Η Περιφερειακή Σύμβαση για την Καταστολή της Τρομοκρατίας από την ένωση Νότιας Ασίας για την Περιφερειακή Συνεργασία⁵⁴
6. Η Σύμβαση Συνεργασίας ανάμεσα στα Κράτη Μέλη της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών για την καταπολέμηση της Τρομοκρατίας⁵⁵
7. Η Διαμερικανική Σύμβαση κατά της Τρομοκρατίας⁵⁶

iii. Η στροφή της αντιτρομοκρατικής αστυνόμευσης από την καταστολή στην πρόδραση.

Η νομιμοποιητική βάση της αρχής της προφύλαξης.

Τα παλαιά μοντέλα Επιβολής του Νόμου αποδεικνύονται αναποτελεσματικά στο σύγχρονο περιβάλλον. Ως εξ ορισμού μεταδραστικά - κατασταλτικά, θεωρείται ότι έχουν πλέον καταστεί παρωχημένα και ασύμβατα με τις απαιτήσεις μιας εποχής, η οποία με βασικά χαρακτηριστικά, και σε εγκληματολογικούς όρους, την πολυπλοκότητα (complexity), την ρευστότητα (liquidity) και την απροβλεψιμότητα (unpredictability), απαιτεί κυρίως a priori αντιμετώπιση: πρόνοια, πρόληψη - πρόδραση, μεσο-μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό, προϋπολογισμό και εξορθολογισμό δαπανών, ανάλυση κόστους-οφέλους, προσδιορισμό κινδύνων - απειλών, υπολογισμό συνεπειών κ.λπ..

Η πολυπλοκότητα, ίσως το σημαντικότερο από τα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά, επιτείνεται από: α) το έγκλημα, τις συγκρούσεις και τη βία, β) τις απειλές και τους κινδύνους που συνδέονται με το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία, γ) την άνευ προηγουμένου ιστορικά ανθρώπινη κινητικότητα (μεταναστευτικές/προσφυγικές

⁵¹ Convention of the Organization of the Islamic Conference on Combating International Terrorism, Ouagadougou 01.07.1999

⁵² OAS Convention to Prevent and Punish Acts of Terrorism Taking the Form of Crimes against Persons and Related Extortion that are of International Significance, Washington D.C. 02.02.1971

⁵³ OAU Convention on the Prevention and Combating of Terrorism, Algiers 14.07.1999

⁵⁴ SAARC Regional Convention on Suppression of Terrorism, Katmandu 04.11.1987

⁵⁵ Treaty on Cooperation among the States Members of the Commonwealth of Independent States in Combating Terrorism, Minsk 04.06.1999

⁵⁶ Inter-American Convention Against Terrorism, 02.02.1971, οι ρυθμίσεις της οποίας αποτελούν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την αντιμετώπιση του φαινομένου, ανάμεσα στις οποίες διακρίνεται η δέσμευση των κρατών μελών για προσπάθεια επικύρωσης και αποτελεσματικής εφαρμογής του συνόλου των αντιτρομοκρατικών Διεθνών Συμβάσεων, η κατάργηση της εξαίρεσης του πολιτικού εγκλήματος σε σχέση με την τρομοκρατία, η απαγόρευση της χρηματοδότησης και η συνακόλουθη λήψη μέτρων.

ανθρωπορροές), δ) τις εξελίξεις στην τεχνολογία, τις μεταφορές και τις επικοινωνίες, ε) την απρόσκοπτη κίνηση αγαθών και υπηρεσιών και στ) την διεύρυνση των οικονομικοκοινωνικών ανισοτήτων (συσσώρευση μείζονος πλούτου σε κλάσμα του ανθρώπινου πληθυσμού, εισοδηματική ανισότητα κ.λπ.).

Ιδρύεται de facto, στο ανωτέρω πλαίσιο, η αναγκαιότητα -μεταξύ άλλων- συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης δεδομένων και πληροφοριών, διασύνδεσης και διαλειτουργικότητας βάσεων δεδομένων, παραγωγής και διάχυσης τακτικών/επιχειρησιακών/στρατηγικών αναλυτικών πληροφοριακών προϊόντων, η οποία ταυτοχρόνως πρέπει να τελεί σε συστοιχία με τις εκάστοτε (εθνικές, ευρωπαϊκές κ.λπ.) νομικές επιταγές και το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι Αρχές Επιβολής του Νόμου, παράλληλα με την αντιμετώπιση αυτής της συνθετότητας, έχουν υποχρέωση για διαρκή αποτελεσματικότητα και λογοδοσία στη δημόσια σφαίρα. Ταυτόχρονα, σε εποχές ύφεσης και προϋπολογιστικών μειώσεων, το μοντέλο της Intelligence-led Policing (ILP), με εφαρμογή και τον καθημερινό προληπτικό σχεδιασμό (αστυνομική διαχείριση), προβάλλει ως ιδανική λύση ιεράρχησης προτεραιοτήτων και κατανομής ανθρώπινων/υλικών πόρων και τοποθετεί την ανάλυση εγκληματολογικών πληροφοριών (criminal intelligence analysis) στην καρδιά της αντεγκληματικής δράσης.

Το μοντέλο της ILP, εκτείνεται διαρκώς και σε βαθμό, ώστε να θεωρείται παγκοσμίως κυρίαρχο, εκφράζει δε το μοντέρνο παράδειγμα προσδιορισμού και σχεδιασμού αντιμετρώπων ενάντια κυρίως στη διεθνή απειλή της τρομοκρατίας.

Η έως πρότινος επικρατούσα αντίληψη «γιατί να ανησυχούμε για το αύριο; ...του χρόνου θα είναι πρόβλημα κάποιου άλλου», όχι απλά δεν έχει πλέον εφαρμογή, αλλά είναι και επικίνδυνη, καθόσον η έλλειψη σχεδιασμού-προγραμματισμού, πρόδρασης και προβλεπτικότητας, απομειώνουν τη λειτουργία της πρόληψης, και οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στην άσκοπη ανάλωση πόρων, σε άστοχες δράσεις, σε επιβαρύνσεις του κοινωνικού ιστού και του κοινωνικοπολιτικού συστήματος και σε παραλείψεις που μπορεί να κοστίσουν ακόμη και ανθρώπινες ζωές⁵⁷.

Ακολουθώντας την ίδια γραμμή σκέψης, παρατηρείται σε παγκόσμιο επίπεδο, μία πρωτοφανής αύξηση εκδήλωσης κρίσιμων περιστατικών και καταστάσεων κρίσης,

⁵⁷ J. RATCLIFFE, *The structure of strategic thinking, στο strategic thinking in criminal intelligence*, The Federation Press, 2000, σ. 1

που εμφανίζουν τα χαρακτηριστικά των «Μαύρων Κύκνων⁵⁸», δηλαδή απρόβλεπτων και απίθανων γεγονότων, πολύ υψηλού αντίκτυπου, συνήθως αρνητικά καταστροφικού. Αυτά τα γεγονότα αποτελούν τον μεγαλύτερο φόβο των ληπτών αποφάσεων (decision makers), οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με την άσκηση θετικού αντίκτυπου στο εγκληματικό περιβάλλον επ' ωφελεία των κοινωνιών και του κοινωνικού-πολιτικού-οικονομικού συστήματος. Δεδομένου ότι οι μαύροι κύκνοι εμφανίζονται απρόσμενα μέσα από τον καπνό που δημιουργείται από τη σύγχρονη πολυπλοκότητα και ενέχουν εγγενώς το στοιχείο της αβεβαιότητας, υπονομεύουν τη διαδικασία λήψης απόφασης εισάγοντας στη σύγχρονη δημόσια σφαίρα το πρόβλημα της έλλειψης αντικειμενικότητας (σε διαδικασία που σκοπεί στη διαχείριση του κινδύνου), ωστόσο βασισμένη σε περιορισμένη και ατελή πληροφόρηση.

Ως προελέχθη όμως, παρά τις αντιξοότητες, διατηρείται η υποχρέωση λογοδοσίας, αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας, κατά συνέπεια είναι επιτακτική η χρεία λήψης αποφάσεων, με βάση την ιεράρχηση προτεραιοτήτων, την ορθολογική και οικονομική κατανομή πόρων, που θα διασφαλίσουν το καλύτερο δυνατό επίπεδο διαχείρισης κινδύνων και απειλών.

Οι προτεραιότητες καθορίζονται με βάση την εκτίμηση σχετικά με τους επικείμενους κινδύνους εις βάρος ενός οργανισμού ή ενός κοινωνικού συνόλου. Η έμφαση δίδεται στην προδραστική λειτουργία, η οποία αντιδιαστέλλεται την παραδοσιακή αντιδραστική και που ενεργοποιείται ως επακόλουθο, αφού δηλαδή το έγκλημα έχει διαπραχθεί. Για να επιτευχθεί ο μείζων στρατηγικός σκοπός της πρόληψης (prevention), απαιτείται πρόδραση (proactivity) και για την επίτευξη πρόδρασης, οι Αρχές Επιβολής του Νόμου πρέπει να αναπτύξουν ικανότητα προβλεψιμότητας (predictability) της εγκληματικής συμπεριφοράς, μία λειτουργία η οποία στηρίζεται στην αναγνώριση επαναλαμβανόμενων συμπεριφορών, γνωστών ως μοτίβων (patterns)⁵⁹.

- **Η διαδρομή από τα δεδομένα (data) και την πληροφορία (information) στην πληροφόρηση (intelligence)**

Η λέξη πληροφόρηση (intelligence), παγκοσμίως, ποικίλει ερμηνευτικά ανάλογα με την κουλτούρα, την γλώσσα και την παράδοση. Ωστόσο, σχεδόν πάντα, σχετίζεται με δομή, διαδικασία, μεθοδολογία και τελικό προϊόν. Οι έννοιες πληροφορία

⁵⁸ N.N. TALEB, *The black swan: the impact of the highly improbable*, Penguin books, 2010, σ. 14.

⁵⁹ J. RATCLIFFE, όπ.π., σ. 2

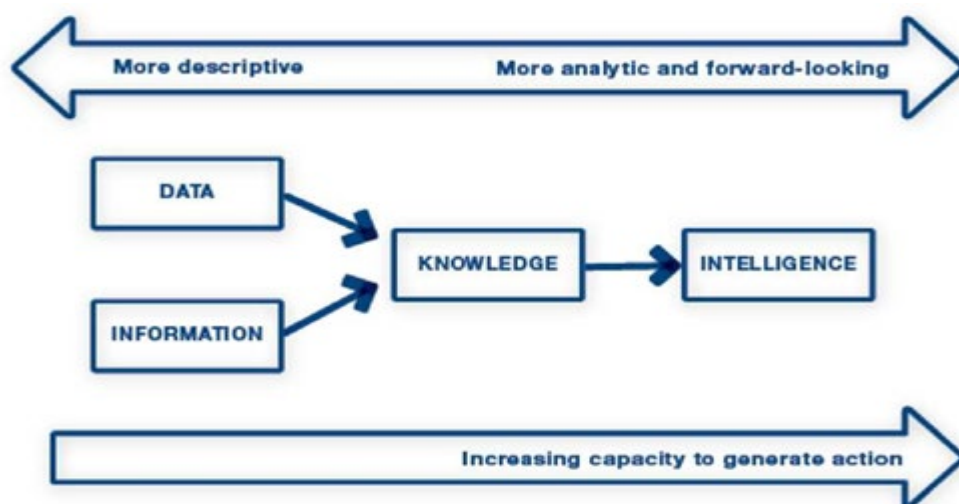
(information), δεδομένο (data) και γνώση (knowledge), είναι αντιφατικά διαπλεκόμενες και πρέπει προσεγγισθούν συνολικά⁶⁰.

Τα δεδομένα, είναι ακατέργαστα (raw data) και ανερμηνεύτα μεγέθη και παρατηρήσεις σχετικά με την εγκληματική δραστηριότητα (αναφορές εγκλήματος, εγκληματολογικές στατιστικές, εγκληματολογικές βάσεις δεδομένων κ.λπ.) που ποσοτικοποιούνται εύκολα, ελεύθερα επιπρόσθετου νοήματος, συμπερασμάτων ή απόψεων. Μπορούν να αφορούν σκηνή εγκλήματος, χαρακτηριστικά *modus operandi* κ.λπ..

Η πληροφορία, είναι δεδομένα που τίθενται σε πλαίσιο και ενδυναμώνονται με νόημα, το οποίο τους δίδει μεγαλύτερη σχετικότητα και σκοπό. Η μετατροπή της πληροφορίας σε γνώση, εκκινεί με την επεξεργασία ενός εξωτερικού δεδομένου ή την ανάδυση ενός εσωτερικού δεδομένου, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί σε ερμηνείες άλλων ή θα επανερμηνευθεί το ίδιο⁶¹.

Η γνώση, είναι πληροφορίες, στις οποίες έχει δοθεί νόημα και ερμηνεία. Όταν ο άνθρωπος προσθέτει την σοφία και τα βιώματα του στην πληροφορία, την μετατρέπει σε γνώση.

Η πληροφόρηση, είναι δεδομένα, πληροφορίες και γνώση, που έχουν αξιολογηθεί, αναλυθεί και παρουσιασθεί, με την κατάλληλη μορφή (format) σε λήπτες αποφάσεων, με σκοπό προσανατολισμένο στη δράση (action-oriented purpose)⁶².

Πηγή: OSCE Guidebook, Intelligence-Led Policing

⁶⁰ Organization for Security and Co-Operation in Europe (OSCE) (2017). Guidebook Intelligence-Led Policing, OSCE Secretariat Transnational Threats Department Strategic Police Matters Unit, σελ. 16

⁶¹ M. NTABOY, *Οι διεργασίες της σκέψης στην εποχή της πληροφορίας-θέματα γνωστικής πληροφορίας*, Εκδ. Παπαζήση, 2000, σελ. 489

⁶² J. RATCLIFFE, *Intelligence-Led Policing*, Routledge, 2016, σ. 71-73

Σε μία Αντιτρομοκρατική Υπηρεσία για παράδειγμα, τα περιστατικά εισάγονται στις βάσεις δεδομένων και σε αυτό το στάδιο αποτελούν *δεδομένα*. Όταν ο αναλυτής εγκλήματος αναγνωρίσει ένα αναδυόμενο μοτίβο, μία επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά (*pattern*) στην περιοχή του, τα δεδομένα μετατρέπονται σε *πληροφορίες*. Εάν, ο αναλυτής εγκλήματος συζητήσει το παρατηρούμενο μοτίβο με εγκληματολογικό ερευνητή, το υφιστάμενο επίπεδο αντίληψης αναβαθμίζεται σε *γνώση*. Η γνώση, με τη σειρά της, εμπλουτισμένη με περισσότερα δεδομένα και πληροφορίες, μεγεθύνεται σε ουσία, μπορεί να σχηματιστεί, ώστε να υποστηρίξει υποθέσεις και να μετατραπεί σε *πληροφόρηση*.

▪ Η νομιμοποιητική βάση της αρχής της προφύλαξης

Η στροφή της αντιτρομοκρατικής αστυνομικής παρέμβασης από την καταστολή στην πρόδραση, στηρίζεται όλο και περισσότερο στην αρχή της προφύλαξης, *principle de pracaution*, εκφράζοντας τη νέα στάση του κράτους, το νέο τρόπο προετοιμασίας της διοίκησης απέναντι σε σύγχρονες σοβαρές μορφές διακινδύνευσης της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας.

Η απουσία βεβαιότητας γύρω από την πιθανότητα πραγμάτωσης ενός κινδύνου με βάση τις μέχρι στιγμής πληροφορίες και γνώσεις δεν πρέπει να καθυστερεί τη λήψη ανάλογων και αποτελεσματικών μέτρων που στοχεύουν στην αποτροπή του, εφόσον, αν τελικά προκύψει, ενδέχεται να προκαλέσει μεγάλες και μη αναστρέψιμες συνέπειες. Η έλλειψη δυνατότητας αποκατάστασης των πραγμάτων στην πρότερη κατάσταση και ο μη αναστρέψιμος χαρακτήρας των απωλειών και των ζημιών κατά την πραγμάτωση ορισμένων κινδύνων δικαιολογεί, επομένως, την πρόωρη ενεργοποίηση της προληπτικής δράσης.

Στην περίπτωση της τρομοκρατίας δε, το πρόβλημα της αποτίμησης του βαθμού διακινδύνευσης και της προληπτικής-αποτρεπτικής διοργάνωσης του κράτους, αποτελεί μια εντελώς δυναμική διαδικασία που εκτυλίσσεται σε ευρύ χρονικό και γεωγραφικό φάσμα⁶³.

Τα προδραστικά μέτρα -ως συμπληρωματικά των ποινικών και των ποινικά δικονομικών νομοθετικών μέτρων κατά της τρομοκρατίας- είναι παράγωγα μιας διεθνοποιημένης αντεγκληματικής πολιτικής που συντονίζεται γύρω από την έννοια

⁶³ L. COMFORT, "Rethinking Security: Organizational Fragility in Extreme Events", *Public Administration Review* 62, τ. 1, 2002, σ. 100.

της κρίσης. Είναι αποτέλεσμα των αμυντικών λογικών που υιοθετήθηκαν σε εθνικό, διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο⁶⁴. Συνίστανται, κυρίως, στον προδραστικό κρατικό έλεγχο και στον προληπτικό περιορισμό ποικίλων δραστηριοτήτων των (φυσικών ή νομικών) προσώπων, έλεγχο των μετακινήσεων, των μεταφορών, των επικοινωνιών, των συνόρων, κυρίως μέσω της διαχείρισης των πληροφοριών και της τεχνολογικής επίβλεψης του χώρου υπό την εποπτεία και ευθύνη της αστυνομίας.

Η αρχή της προφύλαξης έτσι, υπεισέρχεται πλέον και στο πεδίο της δημόσιας τάξης⁶⁵ και ασφάλειας και εμβολίζει την κλασική έννοια της πρόληψης. Θα μπορούσε να θεωρηθεί πως η αρχή της προφύλαξης υπεισέρχεται αναλόγως και στο πεδίο του ποινικού δικαίου (όχι μόνο του ποινικού ελέγχου και της αστυνόμευσης), καθώς το ποινικό δίκαιο κινείται όλο και περισσότερο προς την «προ-προληπτική καταστολή⁶⁶» με τη θεσμοθέτηση νέων αδικημάτων που δεν θέτουν σε αντικειμενικό κίνδυνο τα έννομα αγαθά, μεταβαλλόμενο από δίκαιο προστασίας τους σε «δίκαιο αποτροπής κινδύνων⁶⁷».

Αναπόφευκτα, ως μέτρα που νομιμοποιούν νομοθεσίες έκτακτου ή εξαιρετικού χαρακτήρα δίνουν προτεραιότητα στην αρχή της σκοπιμότητας έναντι της αρχής της νομιμότητας και προκαλούν σοβαρές ρωγμές στο φιλελεύθερο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης⁶⁸.

Το στοιχείο του εκτάκτου ως γενική συνθήκη της ενάσκησης της σύγχρονης αντεγκληματικής πολιτικής, προκαλούμενη από τη δράση των τρομοκρατών, οδηγεί στον περιορισμό των ατομικών δικαιωμάτων. Ακριβώς επειδή το περιεχόμενο των κρίσιμων καταστάσεων ταυτίζεται με την παρέκκλιση από τη σταθερότητα και την κανονικότητα, δικαιολογείται ευκολότερα η απόκλιση από τις αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας κατά την άσκηση του ελέγχου, καθώς και μια εξαιρετική υπέρβαση και υποχώρηση των κλασικών δικαιοκρατικών αντιλήψεων⁶⁹, μια έκτακτη

⁶⁴ Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, *Ασφάλεια: Δικαίωμα του πολίτη ή άλλοθι ποινικοποίησης*; Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, σ. 200.

⁶⁵ Χ. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, *Κράτος πρόληψης και δικαίωμα στην ασφάλεια* στο Φ. Ανθόπουλος, Ξ. Κοντιάδης, Θ. Παπαθεοδώρου (Επιμ.), *Ασφάλεια και δικαιώματα στην κοινωνία της διακινδύνευσης*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2005, σ. 111.

⁶⁶ Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, *Η πρόληψη της τρομοκρατίας και το ποινικό δίκαιο της προ-προληπτικής καταστολής*, ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 2009, σ. 398.

⁶⁷ Α. ΜΠΕΝΑΚΗ-ΨΑΡΟΥΔΑ, *Αντιφώνηση στον Τιμητικό Τόμο για την Άννα Μπενάκη-Ψαρούδα*, Ποινικές Επιστήμες. Θεωρία και Πράξη, 2009, σ. 20

⁶⁸ Χ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, *Από τη «σιγουρότητα» στην ασφάλεια ή από τη νομιμότητα στη σκοπιμότητα*; στο Τιμητικός Τόμος για τον Ιωάννη Μανωλεδάκη, Εκδ. Σάκκουλας, 2007, σ. 143 επ.

⁶⁹ Χ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, *Παγκοσμιοποίηση και τρομοκρατία*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σ. 59.

διαφοροποίηση από τις συνήθεις πρακτικές της αντεγκληματικής πολιτικής, μια γενική εξαίρεση από τους αυτοπεριορισμούς της εξουσίας κατά την άσκηση του ελέγχου.

Τα μέτρα αυτά διακρίνονται από τα παραδοσιακά μέτρα αστυνομικού ή διοικητικού ελέγχου στην έκταση και στην έντασή τους. Κατ' ακριβή αναλογία προς το φαινόμενο το οποίο επιδιώκουν να θέσουν υπό διαχείριση, τη μεταμοντέρνα δηλαδή τρομοκρατία, όπου καθένας αποτελεί οιονεί θύμα-στόχο των τρομοκρατών, κατά την εφαρμογή τους καθένας αποτελεί δυνάμει τρομοκράτη-στόχο των αντιτρομοκρατικών προφυλάξεων.

iv. Η καινοτομία της Intelligence-led Policing και η σημασία της για την επιχειρησιακή αντιτρομοκρατική πρόδραση

Σε παγκόσμια κλίμακα η εντατική ενασχόληση των σύγχρονων κυβερνήσεων με την επιτήρηση των ατόμων αναγνωρίζεται φυσιολογικά ως αναπόσπαστο μέρος της γενικότερης πορείας τους προς την παγκοσμιοποίηση και συνδέεται στενά με τις ευρύτερες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και τις τεχνολογικές εξελίξεις που σ' αυτήν αποδίδονται. Αν και η συγκυρία της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 (11/9) δεν σχετίζεται γενεσιουργά προς την ήδη υφιστάμενη κατά τα παραπάνω τάση επιτήρησης, αποτελεί, ωστόσο, σημαντική αιτία της σφοδρής της όξυνσης⁷⁰, καθώς οι περισσότερες διαδικασίες επιτήρησης και ιδίως η συλλογή, η διακίνηση και η επεξεργασία των πληροφοριών, αποτέλεσαν στο εξής την πιο δυναμική -ταυτόχρονα ασφαλώς και την πιο σκοτεινή- προσέγγιση της διαχείρισης της τρομοκρατικής απειλής.

Η διαδικασία νομιμοποίησης της συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών από τους επίσημους φορείς της αντεγκληματικής πολιτικής άρχισε να μεταβάλλεται χαρακτηριστικά, καθώς τα τυπικά όρια μεταξύ των μεθόδων των ποινικών διαδικασιών και των αντίστοιχων των μυστικών κρατικών υπηρεσιών έπαψαν πλέον άλλοτε να διακρίνονται και άλλοτε να υφίστανται. Πρώτες οι βρετανικές αντεγκληματικές αρχές, ακολουθούμενες από τις αντίστοιχες των Η.Π.Α., προχώρησαν επίσημα και συστηματικά στην υιοθέτηση ενός μοντέλου αστυνόμευσης που στηρίζεται στην εκτεταμένη συλλογή πληροφοριών γύρω από τα άτομα, ενστερνιζόμενες απροκάλυπτα -και πλέον εντός των ορίων αυτής της νέας νομιμοποίησης- ευρύτατες

⁷⁰ P. GILL, "Not just joining the dots but crossing the borders and bridging the voids: constructing security networks after 11 September 2001", *Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006, σ. 28.

και συχνά αμφισβητούμενες τεχνικές και μεθόδους συγκέντρωσης πληροφοριών⁷¹, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του αντιτρομοκρατικού τους έργου. Παράλληλα, πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, άρχισαν ευρέως να υιοθετούν αντίστοιχες πρακτικές προληπτικής διαχείρισης πληροφοριών γύρω από άτομα, πριν ακόμη την τυπική εμπλοκή τους στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, απλώς υπό την αόριστη προϋπόθεση πιθανολόγησης πραγμάτωση ενός υψηλού εγκληματικού κινδύνου⁷².

Αυτή η τάση προς μια «πληροφορο-καθοριζόμενη» μορφή αστυνόμευσης, με στόχο ιδίως την αντιτρομοκρατική προφύλαξη, δεν άργησε να κερδίσει την προσοχή όχι μόνο των σχεδιαστών και των εφαρμοστών-φορέων, αλλά και των θεωρητικών και ακαδημαϊκών που άρχισαν να συντελούν συστηματικά στη θεωρητική της θεμελίωση και ανάλυση, κατονομάζοντάς την πλέον ως *intelligence-led policing*. Σύντομα απέκτησε θερμούς υποστηρικτές ταυτόχρονα σε πρακτικό και ακαδημαϊκό επίπεδο, χαρακτηριζόμενη μάλιστα ως μια από τις πιο σημαντικές καινοτομίες του 21^{ου} αιώνα στο πεδίο επιβολής του νόμου⁷³.

Η προσπάθεια περιγραφής της τάσης αυτής παρουσιάζει στα πρώτα της στάδια μια μικρή δυσκολία⁷⁴, καθώς δεν υπάρχει -όπως άλλωστε θα ανέμενε κανείς- γενικός και κοινά αποδεκτός παγκόσμιος ορισμός της⁷⁵. Οι αποκλίνουσες ανά τον κόσμο ερμηνείες του μοντέλου της ILP εδράζονται κυρίως στο γεγονός ότι είναι σχετικά νέο, διαρκώς διευρυνόμενο και μεταβαλλόμενο, εφαρμοζόμενο σε δικαιοδοσίες διαφορετικής κουλτούρας-αναγκαιότητας και με τεράστια περιθώρια εξέλιξης. Καταρχάς, η *intelligence-led policing* περιγράφεται ως «μια στρατηγική, μια μακροπρόθεσμη και στοχευμένη προσέγγιση στον έλεγχο του εγκλήματος που επικεντρώνεται γύρω από την αναγνώριση, την ανάλυση και τη διαχείριση

⁷¹ Τόσο με τεχνικά μέσα όσο και με την αξιοποίηση εξειδικευμένου ανθρωπίνου δυναμικού.

⁷² Καθώς σύμφωνα με το άρθρο 99 §1-2 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συνθήκης Σένγκεν, στο σύστημα πληροφοριών (SIS) άρχισαν να καταχωρούνται στοιχεία για πρόσωπα που έχουν τεθεί υπό διακριτική παρακολούθηση ή αποτελούν αντικείμενο ειδικών ελέγχων βάσει συγκεκριμένων και αποχρώσεων ενδείξεων ότι προβαίνουν σε προπαρασκευαστικές πράξεις για την τέλεση περισσότερων ή ιδιαίτερα σοβαρών αξιόποινων πράξεων (Ε. Λαμπροπούλου, Οι συμφωνίες SCHENGEN και η «εσωτερική ασφάλεια», Ποινική Δικαιοσύνη 4, 1/2001, σ. 62).

⁷³ «...it has the potential to be the most important law enforcement innovation of the twenty first century», G. Kelling, W. Bratton, *Policing terrorism*, Civic Bulletin, no 43, September 2006.

⁷⁴ Δεν υφίσταται «οικουμενικός» ορισμός του Μοντέλου. Οι περισσότερες προσεγγίσεις, αν και συγκλίνουν στα βασικά χαρακτηριστικά, συχνά είναι ετερόκλητες και συγκρουόμενες. Άλλοι, για παράδειγμα, θεωρούν ότι πρόκειται για την εκπόνηση Εκτιμήσεων Απειλής, ενώ άλλοι για τη διαδικασία συλλογής δεδομένων και πληροφοριών (D.L. Carter, *Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local, and Tribal Law Enforcement Agencies*, U. S. Department of Justice/Office of Community Oriented Policing Services, 2009, σελ. 79)

⁷⁵ E.F. McGARRELL, J.D. FREILICH, S. CHERMAK, "Intelligence-led Policing as a Framework for Responding to Terrorism", *Journal of Contemporary Criminal Justice*, Vol. 23, no. 2, May 2007, σ. 143.

υφισταμένων και αναπτυσσομένων προβλημάτων ή μορφών διακινδύνευσης (risks)⁷⁶».

Ειδικότερα, σύμφωνα με μια από τις επικρατέστερες και πιο πρόσφατες προσεγγίσεις ως καθοριζόμενη ή καθοδηγούμενη από τις πληροφορίες αστυνόμευση, όπως θα μπορούσε να αποδοθεί στα ελληνικά ο όρος, λογίζεται εκείνο το μοντέλο αντεγκληματικής πολιτικής που -διαπνεόμενο από το σύγχρονο διαχειριστικό της εγκληματικότητας πνεύμα- επιχειρεί να υλοποιηθεί μέσα από τη συστηματική συλλογή πληροφοριών (όχι μόνο εγκληματολογικών) και την ανάλυση των σχετικών δεδομένων, προκειμένου να βοηθήσει στη διαμόρφωση ενός γενικότερου πλαισίου λήψης αποφάσεων, με απώτερη επιδίωξη τη μείωση, διάσπαση και πρόληψη του εγκλήματος τόσο δια της στρατηγικής διαχείρισης του προβλήματος όσο και δια της αποτελεσματικής καταστολής, στοχεύοντας ειδικότερα στους πιο επικίνδυνους εγκληματίες⁷⁷.

Ως μορφή κάθετης (top-down⁷⁸) διαχειριστικής φιλοσοφίας παράγει αναλυτικά προϊόντα για την απευθείας πληροφόρηση των ληπτών αποφάσεων⁷⁹. Ενώ ανατρέπει την παραδοσιακή και επικρατούσα αστυνόμευση, που στηρίζεται στην αντίδραση-καταστολή (μέσω σχεδιασμού, θέσης προτεραιοτήτων, προδραστικής σκέψης κ.λπ.) η πραγματικότητα ότι οι Αρχές Επιβολής του Νόμου πάντα θα χρειαστεί να ενεργούν *a posteriori* σε εγκληματικές συμπεριφορές, θα διατηρηθεί.

Σε μία οργανωσιακή δομή, όπου τα δεδομένα και οι πληροφορίες συλλέγονται, ταξινομούνται, επεξεργάζονται και αναλύονται συστηματικά, εντός καθορισμένης στρατηγικής προτεραιοτήτων και στόχων, το ILPM θεωρητικά υποστηρίζει τους λήπτες αποφάσεων, ώστε να λαμβάνουν ορθολογικές και βασισμένες σε ευρήματα (evidence-based), αποφάσεις, σε στρατηγικό αλλά και τακτικο-επιχειρησιακό επίπεδο⁸⁰.

Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μια επιχειρησιακή στρατηγική των φορέων και των αρχών επιβολής του νόμου (law enforcement) που επιδιώκει την προετοιμασία τακτικών απαντήσεων και στρατηγικού σχεδιασμού κατά των διαφαινόμενων εγκληματικών απειλών, χρησιμοποιώντας ως κύρια μέθοδο της τη συλλογή και την

⁷⁶ M. MAGUIRE, "Policing by risks and targets: some dimensions and implications of intelligence-led crime control", *Policing and Society*, vol. 9, no. 4, 2000, σ. 316.

⁷⁷ J. RATCLIFFE, *Intelligence-led policing*, Willan, Cullompton UK, 2008, σ. 24

⁷⁸ Η αναπτυξιακή στρατηγική καθορίζεται από τα διευθυντικά στελέχη και εφαρμόζεται μέσα από την ιεραρχία, «εκ των άνω προς τα κάτω».

⁷⁹ R-B SANTOS, *Crime Analysis with Crime Mapping*, 4th edition, SAGE Publications, 2017, σ. 73

⁸⁰ Organization for Security and Co-Operation in Europe (OSCE) (2017). Guidebook Intelligence-Led Policing, OSCE Secretariat Transnational Threats Department Strategic Police Matters Unit, σελ. 19

ανάλυση ποικίλων πληροφοριών που σχετίζονται με το έγκλημα και τις συνθήκες που συντελούν σ' αυτό. Παρόμοια, έχει επίσης οριστεί ως «μια προσέγγιση επιβολής του νόμου που στηρίζεται σε συνεργασίες και συνδυάζει την προσανατολισμένη προς την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων τακτική αστυνόμευσης (problem-solving policing), τον μερισμό των πληροφοριών (information sharing), καθώς και την αποδοτικότητα της αστυνομίας (police accountability), με τις προηγμένες επιχειρήσεις συγκέντρωσης πληροφοριών (intelligence operation)⁸¹.

Η ανωτέρω αδρή περιγραφή του σύγχρονου προληπτικού-προδραστικού μοντέλου αστυνόμευσης με βάση την πληροφόρηση, από μόνη της καταδεικνύει τις σημαντικές διαφορές της με τα χρησιμοποιούμενα παραδοσιακά μοντέλα και αναδεικνύει ταυτόχρονα την αναγκαιότητα του εκσυγχρονισμού εν πολλοίς του αντιτρομοκρατικού σχεδιασμού υπό όρους διεθνικού συντονισμού. Διαφορές ιδίως, στο επίπεδο της φιλοσοφίας διαχείρισης σημαντικών εγκληματικών κινδύνων, πολλώ δε μάλλον της διεθνούς τρομοκρατίας και μεσο-μακροπρόθεσμης στρατηγικής αποδόμησης των τρομοκρατικών δικτύων, καθώς και της ανάπτυξης κουλτούρας της αξίας των πληροφοριών, παρά αντιδρώντας σπασμωδικά και ακολουθώντας μια ακόμα τρομοκρατική επίθεση, είναι το ζητούμενο πλέον στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κοινότητα.

Όταν δε, η διεθνική τρομοκρατική απειλή έχει κάνει καταστροφικώς αισθητή την παρουσία της στο παγκόσμιο στερέωμα και συνεχίζει να ακονίζει τα όπλα της, μια τέτοια προσέγγιση-στρατηγική που θα μπορέσει να την προλάβει αποτελεσματικά και έγκαιρα, προβάλλει ως σημαντική ευκαιρία αξιοποίησης. Μεταξύ των υφιστάμενων και ήδη δοκιμασθέντων στρατηγικών και μέσων καταπολέμησης της διεθνούς τρομοκρατίας, έρχεται το μοντέλο της ILP να παρουσιαστεί ως η καινοτομία εκείνη που αξιοποιώντας μεθοδικά με σύγχρονες τεχνολογίες τα συλλεγόμενα πληροφοριακά δεδομένα, θα δώσει την ευκαιρία στις αρχές επιβολής του νόμου να προλάβουν τρομοκρατικά χτυπήματα.

⁸¹ Κατά τον ορισμό που έδωσε το Bureau of Justice Assistance των Η.Π.Α. το 2007

ΜΕΡΟΣ Ι

**ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ ΤΗΣ INTELLIGENCE-LED POLICING ΣΤΗΝ
ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΗ**

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η θεσμοθέτηση της ILP σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο

i. Η διεύρυνση της intelligence-led policing σε διεθνές επίπεδο ως απάντηση στη διεθνή τρομοκρατία

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου -καθώς κι εκείνες που ακολούθησαν στη Μαδρίτη και στο Λονδίνο- επηρέασαν σε καθοριστικό βαθμό την απήχηση της αντεγκληματικής προσέγγισης σε ολόκληρο το δυτικό κόσμο, καθιστώντας την πληροφορία απάντηση-κλειδί απέναντι σε αυτές τις πρωτόγνωρες μορφές της παγκόσμιας «μεταμοντέρνας τρομοκρατίας⁸²». Στην μετά την 11η Σεπτεμβρίου εποχή, οι υπηρεσίες πληροφοριών για την επιβολή του νόμου γνώρισαν μια απότομη αλλαγή.

Λίγες μόλις εβδομάδες μετά τα γεγονότα της Νέας Υόρκης, στο ετήσιο προγραμματισμένο συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Αρχηγών Αστυνομίας (International Association of Chiefs of Police- IACP)⁸³ που πραγματοποιήθηκε στο Οντάριο του Καναδά τον Οκτώβριο του 2001 και υπό μια επιτροπή της Ένωσης επιφορτισμένη με το σχεδιασμό των επιχειρήσεων αστυνομικών ερευνών, την Police Investigative Operations Committee, συζητήθηκε εκτεταμένα η ανάγκη επανασχεδιασμού των διαδικασιών συγκέντρωσης κι επεξεργασίας πληροφοριών όλων των law enforcement φορέων, η ανάγκη όξυνσης της ικανότητάς τους στο πεδίο αυτό, καθώς και η ανάγκη της δημιουργίας γενικών κατευθύνσεων και προτύπων γύρω από αυτού του τύπου την οργανωμένη αντίδραση

⁸² Ο χαρακτηρισμός αποδίδεται στον Walter Laqueur, βλ. διεξοδικά LAQUEUR W., *Post modern Terrorism, Foreign Affairs*, vol. 75, no. 5, September/October 1996, σ. 24 επ.

⁸³ Η Διεθνής Ένωση Αρχηγών Αστυνομίας/International Association of Chiefs of Police (IACP) είναι η μεγαλύτερη και πιο ισχυρή επαγγελματική ένωση στον κόσμο για επικεφαλές της αστυνομίας. Με περισσότερα από 31.000 μέλη σε περισσότερες από 165 χώρες, η IACP είναι ένας αναγνωρισμένος ηγέτης στην παγκόσμια αστυνόμευση, επί τη δέσμευση της προώθησης ασφαλέστερων κοινωνιών μέσω προσεγγμένης και προοδευτικής αστυνομικής ηγεσίας.

Η IACP είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός 501c(3) που εδρεύει στην Αλεξάνδρεια της Βιρτζίνια των Η.Π.Α.. Εκδίδει το περιοδικό *The Police Chief*, το κορυφαίο περιοδικό για στελέχη επιβολής του νόμου και φιλοξενεί το Ετήσιο Συνέδριο της IACP, τη μεγαλύτερη έκθεση εκπαίδευσης και τεχνολογίας της αστυνομίας στον κόσμο.

Είναι γνωστή για τη δέσμευσή της για ενίσχυση της ασφάλειας των κοινωνιών διαμορφώνοντας το μέλλον του αστυνομικού επαγγέλματος. Μέσα από έγκαιρη έρευνα, προγραμματισμό και ασύγκριτες ευκαιρίες κατάρτισης, η IACP προετοιμάζει τους σημερινούς και αναδυόμενους ηγέτες της αστυνομίας - και τις υπηρεσίες και τις κοινότητες που υπηρετούν - για να επιτύχουν στην αντιμετώπιση των πιο πιεστικών ζητημάτων, απειλών και προκλήσεων της ημέρας. (<https://www.theiacp.org/about-iacp>, τελευταία επίσκεψη Νοεμ. 2020)

απέναντι στη μέγιστη απειλή, την απειλή της διεθνούς τρομοκρατίας. Σημειώνεται δε, πως η διεθνής Μ.Κ.Ο. της Διεθνούς Ένωσης Αστυνομικών Αρχηγών (IACP) υπάγεται στο λεγόμενο «Roster» κατάλογο των συνεργαζόμενων οργανισμών με τον Ο.Η.Ε., εκείνων δηλαδή που συνεισφέρουν κατά τρόπο σποραδικό και χρήσιμο στις συνεδριάσεις του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του Ο.Η.Ε. (ECOSOC)⁸⁴.

Ακολούθησε μια συνάντηση κορυφής γύρω από τις πληροφορίες (Intelligence Summit) που διοργανώθηκε, επίσης, από την International Association of Chiefs of Police, το Μάρτιο του 2001, στην οποία πραγματοποιήθηκαν διάφορες συστάσεις για την υιοθέτηση ενός σχεδίου για τον μερισμό και την ανταλλαγή πληροφοριών, καθώς και την επίσημη υιοθέτηση της Intelligence-led policing.

Σε αυτή τη σύνοδο κορυφής, οι επαγγελματίες των αρχών επιβολής του νόμου εξέφρασαν την απογοήτευσή τους για την έλλειψη καθοδήγησης από την κυβέρνηση, σχετικά με το πώς πρέπει να οριστεί και να τεθεί σε εφαρμογή το μοντέλο της ILP. Η σύνοδος κορυφής προχώρησε στη σύνταξη μιας σειράς συστάσεων, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ενός σχεδίου ανταλλαγής πληροφοριών για εγκληματολογικές πληροφορίες και της υιοθέτησης μιας καθοδηγούμενης από την πληροφόρηση αστυνόμευσης, της intelligence-led policing. Συγκεκριμένα, μία από τις βασικές συστάσεις αυτής της Συνόδου Κορυφής ήταν η «προώθηση της αστυνόμευσης με γνώμονα τις πληροφορίες μέσω μιας κοινής κατανόησης της εγκληματολογικής intelligence και της χρησιμότητάς της. Ο Ratcliffe⁸⁵ επιβεβαίωσε εκ νέου την απογοήτευση μεταξύ των αστυνομικών στη Νέα Ζηλανδία, καθώς ενώ, ήταν πολύ ενθουσιασμένοι για τα πιθανά οφέλη της intelligence-led φιλοσοφίας, δυσκολεύτηκαν να την υιοθετήσουν, ως αποτέλεσμα της έλλειψης συνεπούς κατανόησης ως προς τη νέα αυτή ιδέα.

Μέσα στα δύο επόμενα χρόνια συντάχτηκε και δημοσιεύτηκε από μια ειδικά επιφορτισμένη ομάδα, την Global Intelligence Working Group (GIWG), υπαγόμενη στην Global Justice Information Sharing Initiative -ενός επίσημου συμβουλευτικού φορέα που ιδρύθηκε από το Office of Justice Programs του Υπουργείου Δικαιοσύνης των Η.Π.Α. με

⁸⁴ Α. ΜΠΡΕΔΗΜΑΣ, Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Δίκαιο Διεθνών Οργανισμών*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σ. 143.

⁸⁵ Διακεκριμένος Βρετανός μελετητής-ερευνητής του μοντέλου της ILP, πανεπιστημιακός καθηγητής και πρώην Αξιωματικός της Βρετανικής Αστυνομίας

την ευθύνη της ανάπτυξης διαδικασιών και πρότυπων για την αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης -ένα Εθνικό Σχέδιο Μερισμού των Εγκληματολογικών Πληροφοριών, το National Criminal Intelligence Sharing Plan (NCISP)⁸⁶, το οποίο έγινε πανηγυρικά δεκτό κατά το ετήσιο συνέδριο της International Association of Chiefs of Police, τον Οκτώβριο του 2003⁸⁷. Το πρώτο αυτό προϊόν της GIWG ανέφερε χαρακτηριστικά, πως «όλες οι υπηρεσίες, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, πρέπει να έχουν μια ελάχιστη ικανότητα ανταλλαγής εγκληματολογικών πληροφοριών (intelligence capability)».

Σκοπός του NCISP ήταν να παρέχει στις αρμόδιες υπηρεσίες (ιδίως εκείνες που δεν έχουν μια θεσμοθετημένη λειτουργία πληροφοριών) τα απαραίτητα εργαλεία και πόρους για την ανάπτυξη, συγκέντρωση, πρόσβαση, λήψη και διανομή πληροφοριών. Για να επιτευχθεί αυτό, το σχέδιο καθιέρωσε μια σειρά εθνικών προτύπων που έχουν αναγνωριστεί επίσημα από την επαγγελματική κοινότητα των αρχών επιβολής του νόμου, ως ο κατάλληλος ρόλος και διαδικασίες για τη σύγχρονη εφαρμογή των επεξεργασμένων πληροφοριών από τις αρχές επιβολής του νόμου. Το σχέδιο ειδικότερα, έχει σημαντική επίδραση στην οργανωτική αναπροσαρμογή, στη φιλοσοφία μοιρασμού των πληροφοριών και στη σχετική εκπαίδευση των υπηρεσιών επιβολής του νόμου.

Μία από τις βασικές συστάσεις του NCISP για τις αμερικανικές υπηρεσίες επιβολής του νόμου ήταν, να υιοθετήσουν αστυνόμευση υπό την καθοδήγηση πληροφοριών «... για να παρέχουν στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων για τη δημόσια ασφάλεια, πληροφορίες που χρειάζονται για την προστασία των ζώων των πολιτών». Κατά ειρωνικό τρόπο, ενώ το σχέδιο συζητά εκτενώς την ανάγκη και τη σημασία της ILP, δεν ορίζει ποτέ την έννοια, δεν προσδιορίζει τα στοιχεία της ILP, ούτε εξηγεί πώς η έννοια θα πρέπει να εφαρμοστεί.

Το NCISP χρησιμεύει ως εργαλείο μέσω του οποίου οι κρατικές και τοπικές αρχές επιβολής του νόμου μπορούν να μεταφράσουν τη μεγαλύτερη έννοια της «intelligence law enforcement» σε επιχειρησιακό και στρατηγικό πρόγραμμα πρακτικής. Αυτή η μεγαλύτερη έννοια είναι, στην πιο απλή της μορφή, ένας γενικός όρος που ισχύει για τη φιλοσοφία και το σύστημα της ανταλλαγής πληροφοριών αυστηρά μεταξύ αρχών

⁸⁶ <https://www.hsdl.org/?abstract&did=17959> (τελ. επίσκεψη Νοεμ. 2020)

⁸⁷ Το οποίο εμπειρεύει χρήσιμα εργαλεία, πηγές και μεθόδους προκειμένου να συνδράμει την Αστυνομία κι άλλους φορείς του law enforcement να αναπτύξουν, να συγκεντρώσουν, να αποκτήσουν πρόσβαση και να μοιραστούν μεταξύ τους πρακτικά αξιοποιήσιμες πληροφορίες, βλ. διεξοδικά http://www.iir.com/global/products/NCISP_Plan.pdf.

επιβολής του νόμου. Αυτός ο γενικός όρος εκφράζει, επίσης, την αντίθεση της Intelligence, όπως ισχύει για την τοπικές αρχές επιβολής του νόμου έναντι των εθνικών υπηρεσιών ασφαλείας. Αρκεί να πούμε ότι υπάρχουν έντονες διαφορές μεταξύ τους όσον αφορά τη στρατηγική εστίαση, τους στόχους και τη νομιμότητα.

Οι συμμετέχοντες στην Intelligence Summit του 2002, οραματίστηκαν υπηρεσίες επιβολής του νόμου σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης που ασχολούνται με το συντονισμό, τη συλλογή, την ανάλυση και τη διάδοση εγκληματολογικών πληροφοριών σε όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες. Συνεπείς με την Αμερικανική εμπειρία της κοινοτικής αστυνόμευσης (community policing), η ILP είναι μια εξελισσόμενη ιδέα, μοναδική σε κάθε υπηρεσία. Μέχρι σήμερα, οι κρατικές και τοπικές αρχές επιβολής του νόμου έχουν βασιστεί στο NCISP ως πολιτική καθοδήγησης, μέσω της οποίας η ILP προορίζεται να λειτουργεί στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αν και το NCISP είναι το θεμέλιο της ILP, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι δεν ταυτίζονται. Το NCISP παρέχει ένα πλαίσιο μέσω του οποίου η ILP μπορεί να εφαρμοστεί επιχειρησιακά από υπηρεσίες επιβολής του νόμου. Είναι μια πρόταση οδηγού (recommendation guide-post) και πηγή προτύπων, στα οποία οι αρχές επιβολής του νόμου πρέπει να χαρτογραφούν τις intelligence λειτουργίες τους.

Την ίδια χρονική περίοδο στις Η.Π.Α., ψηφίζεται η περιβόητη *Homeland Security Act 2002* και δημιουργείται το ομώνυμο υπουργείο με αποστολή του την πρόληψη, την απάντηση και την αποκατάσταση από τις επικείμενες και τετελεσμένες τρομοκρατικές επιθέσεις, από μέγιστες καταστροφές κι από άλλες επείγουσες καταστάσεις⁸⁸. Βάσει του άρθρου 201 του νόμου αυτού, προβλέπεται η δημιουργία και η λειτουργία μιας πανίσχυρης Διεύθυνσης, της αποκαλούμενης *Directorate for information analysis and infrastructure protection*, με μία από τις κύριες δραστηριότητές της να συνίσταται ακριβώς στην ανάλυση των πληροφοριών⁸⁹. Γενικότερα, στις Η.Π.Α., και κατά το νομοθετικό αυτό κείμενο, η διαδικασία συλλογής, επεξεργασίας και αξιοποίησης όλων των πληροφοριών, κι ιδίως εκείνων που θεωρούνται ότι σχετίζονται άμεσα με την εσωτερική ασφάλεια (homeland security information⁹⁰), ανάγεται σε κατεξοχήν όπλο της αντιτρομοκρατικής

⁸⁸ I-Department of Homeland Security, άρ. 101., βλ. Διεξοδικά PUBLIC LAW 107-296-NOV. 25, 2002, <http://www.dhs.gov>.

⁸⁹ Χ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, όπ.π., σ. 652 επ.

⁹⁰ Κατά το άρθρο 892, ως homeland security information θεωρείται κάθε πληροφορία που βρίσκεται στη διάθεση μιας ομοσπονδιακής, πολιτειακής ή τοπικής υπηρεσίας κι είτε αναφέρεται στην απειλή μιας τρομοκρατικής δραστηριότητας, είτε αφορά στην πρόληψη και την αποτροπή αυτής της απειλής, είτε

πολιτικής⁹¹, σε απόλυτο μέτρο διαχείρισης στα χέρια κρατικών λειτουργών και υπαλλήλων, σε ιερό μέσο για την προστασία της χώρας από επικείμενες, ενδεχόμενες ή αναπάντεχες επιθέσεις, χρήζοντας πλήρους στήριξης και ενίσχυσης όχι μόνο από το αρμόδιο Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας, αλλά κι από ολόκληρη την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Δύο χρόνια αργότερα άλλωστε θεσμοθετείται με μια νέα νομοθετική πράξη, την *Intelligence and Terrorism Prevention Act 2004*, το *Information Sharing Environment (ISE)* προκειμένου να εκτελεστεί με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα μια διευρυμένη καλλιέργεια της διαδικασίας μερισμού των πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών και φορέων σε ισορροπία όμως με την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών⁹².

Προς τη διευρυμένη αποδοχή του δόγματος των πληροφοριών από τις εντεγκληματικές αρχές με σκοπό την καλύτερη θωράκιση απέναντι στον κίνδυνο της τρομοκρατίας, κινήθηκαν μετά την 11^η Σεπτεμβρίου κι άλλα δυτικά κράτη, όπως ο Καναδάς⁹³, η Αυστραλία⁹⁴ και η Νέα Ζηλανδία, αλλά και η Ευρώπη, τόσο ως Ένωση όσο και τα κράτη της σε εθνικό επίπεδο, παρόλο που εδώ η έννοια της *intelligence-led policing* γίνεται αντιληπτή και τυπικά αποδεκτή με μεγαλύτερη δυσκολία⁹⁵.

ii. Η θεσμοθέτηση σε περιφερειακό επίπεδο

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στην ουσία η συνεργασία των ευρωπαϊκών κρατών στην αξιοποίηση πληροφοριών σε επίπεδο αστυνόμευσης έβρισκε ισχυρό θεσμικό έρεισμα ήδη από την προηγούμενη δεκαετία –και πριν τις επιθέσεις στο World Trade Center- στη Συνθήκη του Schengen κι ειδικότερα στο κοινό αρχείο δεδομένων, το *Schengen*

δύναται να συμβάλει στην αναγνώριση ή στην ανακριτική έρευνα γύρω από έναν ύποπτο ως τρομοκράτη, είτε μπορεί να συντελέσει θετικά στην απόκριση των αρχών μετά την τέλεση μιας τρομοκρατικής πράξης.

⁹¹ W. BLOSS, “Transforming US police surveillance in a new privacy paradigm”, *Police Practice and Research* 2008, σ. 1 επ.

⁹² Proram Manager – Information Sharing Environment, Information Sharing Environment implementation plan 2007, <http://www.ise.gov/docs/ISE-ompplan-200611.pdf>.

⁹³ Η Royal Canadian Mounted Police ανέπτυξε το μοντέλο CAPRA (Clients, Analysis, Partnerships, Response, Assessment), το οποίο υπάγεται στο πνεύμα της *intelligence-led policing*, βλ. De Lint W., Editorial, *Intelligence in Policing and Security: Reflections on Scholarship, Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006, σ.2.

⁹⁴ J. RATCLIFFE, “Intelligence-led policing and the problem of turning rhetoric into practice”, *Policing and Society*, vol. 12, no. 1, 2002, σ. 53 επ.

⁹⁵ D. BIGO, *Intelligence, police and democratic control: European and transatlantic collaboration*, November 2006, <http://www.libertysecurity.org/article1164.html>.

Information System (SIS), καθώς και στην Europol, μια υπηρεσία με ευρύτατη εξουσία στη συλλογή, ανάλυση και παροχή πληροφοριών, διευκολύνοντας την ανταλλαγή τους μεταξύ των κρατών-μελών⁹⁶ κι η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας από τους κατεξοχήν ευρωπαϊκούς intelligence-led policing φορείς.

Μετά το 2001 και ιδίως μετά τις επιθέσεις στη Μαδρίτη και στο Λονδίνο, αυτή η διάσταση της αστυνομικής συνεργασίας επιτάχθηκε ακόμη περισσότερο, στρέφοντας κυρίως το ενδιαφέρον των πληροφοριών στη διαχείριση της τρομοκρατικής απειλής, όπως διαφαίνεται χαρακτηριστικά κι από το αντεγκληματικό πρόγραμμα της Χάγης για την πενταετία 2004-2009, που διαδέχτηκε το αντίστοιχο του Τάμπερε κι έθεσε ως μία εκ των βασικών επιδιώξεων των κρατών-μελών τη βελτίωση της υφιστάμενης πρακτικής μέσα από την ελεύθερη πρόσβαση στις βάσεις προσωπικών δεδομένων από όλους τους αρμόδιους ευρωπαϊκούς φορείς και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων ανταλλαγής πληροφοριών⁹⁷.

Σε ευρωπαϊκό πολιτικό-νομικό επίπεδο, ήδη από το 2004, το Πρόγραμμα της Χάγης υιοθέτησε και υλοποίησε το στόχο της καθοδηγούμενης από την πληροφόρηση (επεξεργασία-ανάλυση πληροφοριών) δράσης των Αρχών Επιβολής του Νόμου, το δε πρώτο βήμα προς τη νέα στρατηγική κατεύθυνση, ήταν η παραγγελία-ανάθεση παραγωγής Εκτίμησης Απειλής για το Οργανωμένο Έγκλημα (Organized Crime Threat Assessment - OCTA)⁹⁸, στην Europol.

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (European External Action Service- EEAS), επιπλέον, σε έγγραφο εργασίας προς την Επιτροπή Πολιτικής Διαχείρισης Κρίσεων (CivCom), το 2015, τοποθετείται επί του Μοντέλου, ως εξής: «Το ILP είναι μία στρατηγική και τακτική, προσανατολισμένη στο μέλλον, στοχευμένη προσέγγιση για τον έλεγχο του εγκλήματος και την παροχή υπηρεσιών αστυνόμευσης. Εστιάζει στην αναγνώριση, την ανάλυση και τη διαχείριση επίμονων και εξελισσόμενων προβλημάτων και κινδύνων, και υποστηρίζει την διαχειριστική διαδικασία προτεραιοποίησης ζητημάτων και κατανομής

⁹⁶ J. STORBECK, *Η Europol και η καταπολέμηση των εγκληματικών οργανώσεων*, Ποινική Δικαιοσύνη 2, 5/1999, σ. 502 επ.

⁹⁷ Γ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής. Το «πρόγραμμα της Χάγης» και η εφαρμογή του*, Νομικής Βιβλιοθήκη, 2008, σ. 55 επ.

⁹⁸ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/octa-2011-eu-organised-crime-threat-assessment> (τελ. επίσκεψη Νοεμ. 2020)

ανθρώπινων και λογιστικών πόρων, εναρμονισμένων με την προδραστική προσέγγιση αστυνόμευσης⁹⁹».

Το πρόγραμμα της Χάγης, που διαδέχθηκε το προγενέστερο του Τάμπερε, συνιστά - χωρίς πάντως να περιλαμβάνει κανόνες δικαίου- το βασικό σχεδιασμό της επίσημης αντεγκληματικής πολιτικής της Ένωσης για την πενταετία 2004-2009, εμπεριέχοντας ένα ευρύ φάσμα προτεινόμενων πρακτικών ποινικής θωράκισης και μέτρων αντεγκληματικής διαχείρισης του φαινομένου της διεθνούς τρομοκρατίας, καθώς και άλλων (ικανών να οδηγήσουν σε κρίσεις ασφάλειας) οριακών καταστάσεων.

Σε σχέση με το προγενέστερο πρόγραμμα, στο πρόγραμμα της Χάγης το κέντρο βάρους μετατοπίζεται σκόπιμα και σταθερά περισσότερο προς την ενίσχυση του πεδίου της ασφάλειας (σε σχέση με τα αντίστοιχα πεδία της ελευθερίας και της δικαιοσύνης) με κύριο στόχο, εκτός από τον περιορισμό της διασυνοριακής εγκληματικότητας, την αντιμετώπιση της υπερεθνικής τρομοκρατίας. Όπως χαρακτηριστικά τονίζεται στο κείμενο του προγράμματος, αφού «η ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει γίνει το πιο επείγον ζήτημα, κυρίως ύστερα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στις Ηνωμένες Πολιτείες και της 11ης Μαρτίου στη Μαδρίτη», κεντρικό στοιχείο στο εγγύς μέλλον θα είναι η πρόληψη και η καταστολή της τρομοκρατίας». Η κατοχύρωση της ασφάλειας στην Ένωση επιδιώκεται κυρίως μέσα από τρεις βασικές και αλληλοσυμπληρούμενες συνιστώσες: α) την ενίσχυση του ελέγχου των διασυνοριακών μετακινήσεων, β) τη βελτίωση της ανταλλαγής των πληροφοριών (μέσα από την ελεύθερη πρόσβαση στις βάσεις προσωπικών δεδομένων από όλους τους αρμόδιους φορείς και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων ανταλλαγής πληροφοριών) και γ) την αρτιότερη επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των φορέων ελέγχου.

Ειδικότερα, στην ευρωπαϊκή επικράτεια, αν θα έπρεπε οπωσδήποτε να αποδοθεί στην intelligence-led policing ένας εθνικός προσδιορισμός (προτού προσδιοριστεί ως μια παγκοσμιοποιημένη κι ευρύτατα εξαπλωμένη τάση) αυτός θα ήταν οπωσδήποτε βρετανικός. Όπως έχει χαρακτηριστικά ειπωθεί, «πουθενά αλλού οι διαδικασίες

⁹⁹ Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα «<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5705-2015-REV-1/en/pdf>», σ. 33 του εγγράφου εργασίας.

πληροφόρησης δεν έχουν ενσωματωθεί σε τόση μεγάλη έκταση στο μηχανισμό αστυνόμευσης όσο στο Ηνωμένο Βασίλειο»¹⁰⁰.

Στο τέλος της δεκαετίας του '90, η National Criminal Intelligence Service σε συνεργασία με μια υπηρεσία του βρετανικού Home Office, ανέπτυξαν ένα ολοκληρωμένο εθνικό μοντέλο πληροφοριών, το αποκαλούμενο *National Intelligence Model (NIM)*. Το βρετανικό Εθνικό Μοντέλο Πληροφοριών αποτελεί ουσιαστικά ένα αντεγκληματικό δόγμα που περιγράφει λεπτομερώς μεθόδους αναγνώρισης των προτεραιοτήτων της αστυνομίας, μεθόδους λήψης αποφάσεων και διαχείρισης προβλημάτων σε κάθε επίπεδο οργάνωσής της, καθώς και πρότυπα για τη διαδικασία συλλογής πληροφοριών γύρω από την εγκληματικότητα¹⁰¹.

Βάσει του μοντέλου, η διαχείριση της αστυνόμευσης πραγματοποιείται σε τρία επίπεδα: σε τοπικό, σε περιφερειακό (επίπεδο διευθύνσεων) και σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Σε αυτό το τελευταίο επίπεδο οι διαδικασίες συλλογής κι ανάλυσης των πληροφοριών κινούνται γύρω από το διακρατικό οργανωμένο έγκλημα και ιδίως την διεθνή τρομοκρατία κι άλλες σοβαρές εγκληματικές απειλές που ενδέχεται να προέρχονται από το εξωτερικό¹⁰².

Στην Ελλάδα τέλος, το προβλεπτικό μοντέλο αστυνόμευσης με βάση την πληροφόρηση αποκτά σάρκα και οστά με την δημιουργία και ίδρυση¹⁰³ το 2014 της Διεύθυνσης Διαχείρισης και Ανάλυσης Πληροφοριών (ΔΙΔΑΠ) της Ελληνικής Αστυνομίας. Πρόκειται για την Κεντρική Αρχή Πληροφοριών του Σώματος που ήρθε να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην οργανωτική δομή της Ελληνικής Αστυνομίας και των Αρχών Επιβολής του Νόμου της Χώρας ειδικότερα. Το κενό αυτό συνίστατο στην έλλειψη ενός κεντρικού πληροφοριακού κόμβου, όπου συστηματικά, με συνέπεια και συνέχεια, θα συγκεντρώνονταν πληροφορίες, τόσο για το οργανωμένο έγκλημα, όσο και για την τρομοκρατία.

¹⁰⁰ J. RATCLIFFE, "The effectiveness of police intelligence management: a New Zealand case study", *Police and Research*, vol. 6, no. 5, 2005, σ. 437.

¹⁰¹ J. RATCLIFFE, όπ.π., σ. 32.

¹⁰² D.L. CARTER, J.G. CARTER, "Intelligence Led Policing: Conceptual and Functional Considerations for Public Policy", *Criminal Justice Policy Review*, 20(3) σ. 310-315.

¹⁰³ Ν. 4249/2014

Η ΔιΔΑΠ μετουσιώνει στην πράξη το ζητούμενο για τη δημιουργία μιας σύγχρονης δομής πληροφοριών εσωτερικής ασφάλειας, εναρμονισμένης με τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα, με σταθερές και βέλτιστες πρακτικές, στην υπηρεσία του συνόλου των αρχών που είναι επιφορτισμένες με την έρευνα και τη δίωξη του εγκλήματος στη Χώρα μας. Αποτελεί παράλληλα, τον θεσμικό θεματοφύλακα ανάδειξης της αξίας της πληροφορίας στην πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και ταυτόχρονα τον κύριο εκφραστή για ένα ενιαίο, συνεκτικό και ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Εγκληματολογικών Πληροφοριών.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τα στρατηγικά μεθοδολογικά πλεονεκτήματα εφαρμογής της ILP στην καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας

Κοινή θέση πολλών θεωρητικών προσεγγίσεων γύρω από την intelligence-led policing αποτελεί πως αυτή δεν συνιστά απλώς μια εξειδικευμένη αντεγκληματική μέθοδο προορισμένη να επικουρεί τη δημόσια αστυνομία, αλλά μια ευρύτερη και βαθύτερη φιλοσοφία στον έλεγχο του εγκλήματος¹⁰⁴. Μια φιλοσοφία γύρω από τον τρόπο με τον οποίο η πληροφορία εντάσσεται πλέον καθοριστικά στις δομές του κατασταλτικού μηχανισμού των σύγχρονων κρατών κι ενσωματώνεται κυριολεκτικά στην αποστολή και τις επιχειρήσεις του, προκειμένου να επιτύχει την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της εγκληματικότητας και δη, εκείνης που θίγει τα κοινά αγαθά της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας, δηλαδή της διεθνούς τρομοκρατίας.

Αποτελεί ειδικότερη έκφραση μιας χαρακτηριστικής και σαφέστατης στροφής –στο πεδίο των αστυνομικών ερευνών και ελέγχων- από την αντι-δραστική προς την προ-δραστική αστυνόμευση (proactive policing): αντί απλώς να απαντά κατασταλτικά στις εξατομικευμένες εγκληματικές πράξεις που αναφέρονται από τους πολίτες ή γίνονται γνωστές με άλλο τρόπο στην αστυνομία, η τελευταία, συνεργαζόμενη μάλιστα στενά με άλλους φορείς και δημόσιες υπηρεσίες, αναλαμβάνει έναν αυξανόμενο προ-δραστικό ρόλο σε σχέση με τους επικείμενους κινδύνους, επενδύοντας ουσιαστικά στο σχεδιασμό στρατηγικών προορισμένων να αναγνωρίζουν και να στοχοποιούν –με τρόπο ορθολογικό- εκείνους τους δράστες, τις περιοχές και τις δραστηριότητες που εκλαμβάνονται ως οι πιο απειλητικές κι ως ιδιαίτερα ενοχλητικές, τοποθετούμενες από τους αστυνομικούς αναλυτές στις πρώτες προτεραιότητες ολόκληρου του αντεγκληματικού έργου¹⁰⁵.

¹⁰⁴ JRATCLIFFE, R.A. GUIDETTI, “State police investigate structure and the adoption of the intelligence-led policing”, *Policing: an International Journal of Police Strategy and Management*, vol. 31, σ. 109 επ.

¹⁰⁵ M. MAGUIRE, T. JOHN, “Intelligence led policing, managerialism and community engagement: competing priorities and the role of the National Intelligence Model in the UK”, *Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006, σ. 68 επ.

Εναρμονίζεται έτσι με τη γενικευμένη τάση προς το διαχειριστικό-επιχειρησιακό μοντέλο (business model) λειτουργίας της δημόσιας αστυνομίας¹⁰⁶, αλλά κι ολόκληρου του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, που πρέπει πλέον να λειτουργεί σαν μια επικερδής κι επιτυχημένη επιχείρηση, σαν ένας ιδιωτικός οργανισμός που επιδιώκει στη βελτίωση της αποδοτικότητάς του, δίνοντας έμφαση στις πρακτικές υπολογισμού του βαθμού διακινδύνευσης (risk assessment) και διαχείρισης των κινδύνων (management of risks), στοχεύοντας –πρωτίστως και τελικά- στη διαχείριση της υποκειμενικής ανασφάλειας και του φόβου και στην πολιτική χειραγώγηση του κοινού¹⁰⁷.

Η intelligence-led policing προτάσσεται από τους θεωρητικούς ως μια από τις πλέον ευέλικτες πολιτικές αυτού του τύπου που μπορεί να συνυπάρχει ομαλά με τις άλλες και μπορεί να εφαρμόζεται παράλληλα προς επιμέρους αντεγκληματικά προγράμματα, ελαφρώς διαφοροποιημένου, αλλά συναφούς προσανατολισμού¹⁰⁸.

Ο βαθμός αβεβαιότητας της τρομοκρατικής απειλής δε, είναι μεγαλύτερος από ότι σε άλλες περιπτώσεις έκτακτων καταστάσεων. Καθώς το στοιχείο του αιφνιδιασμού αποτελεί εγγενές στοιχείο των τρομοκρατικών επιθέσεων, είναι πολύ δύσκολο να προβλεφθεί ο ακριβής χρόνος, τόπος και τρόπος κατά τον οποίο μια επίθεση πρόκειται να λάβει χώρα. Η τρομοκρατική απειλή, σε αντίθεση με άλλες καταστροφικές απειλές, πραγματώνεται κατόπιν ανθρώπινης απόφασης και παρέμβασης. Οι τρομοκράτες, ως νοήμονες δράστες, μεθοδεύουν τις ενέργειές τους, οργανώνουν τη δράση τους και κρατούν κρυφές τις προθέσεις τους.

Στην περίπτωση της τρομοκρατίας, το πρόβλημα της αποτίμησης του βαθμού διακινδύνευσης και της προληπτικής- αποτρεπτικής διοργάνωσης του κράτους, αποτελεί κατά συνέπεια μια εντελώς δυναμική διαδικασία που εκτυλίσσεται σε ευρύ χρονικό και γεωγραφικό φάσμα, σε αντίθεση με το απλό ζητούμενο της κινητοποίησης του κρατικού μηχανισμού στα όρια μιας συγκεκριμένα οροθετημένης περιοχής ή πεδίου, σε άλλες περιπτώσεις κρίσεως¹⁰⁹.

¹⁰⁶ B. PRESTEL, 'Police et management modern', *Revue Interantionale de Criminologie et de Police Technique*, 2/1997, σ. 139 επ.

¹⁰⁷ M. MAGUIRE, όπ.π., σ. 313.

¹⁰⁸ M. MAGUIRE, T. JOHN, όπ.π., σ. 74 επ.

¹⁰⁹ L. COMFORT, όπ.π., σ.100.

Η αύξηση των δυνατοτήτων της αστυνομίας θα έπρεπε να σημαίνει ότι θα επιφέρει τη σταδιακή μείωση έως και εξάλειψη της εγκληματικότητας και τη δημιουργία της «ιδανικής» κοινωνίας. Λογικά, λοιπόν, μια πλήρως αποτελεσματική αστυνομία θα οδηγούσε στη σταδιακή συρρίκνωση, έως αυτοκατάργησή της¹¹⁰. Αντί γι' αυτό παρατηρούμε μια ολοένα και μεγαλύτερη διόγκωση των αστυνομικών υπηρεσιών, αύξηση του αστυνομικού προσωπικού παγκοσμίως και χρήση νέας προηγμένης τεχνολογίας αστυνόμευσης. Αυτό δεν σημαίνει μόνο ότι αυξάνεται η ουσιαστική εγκληματικότητα, αλλά κυρίως ότι η αυξανόμενη πολυπλοκότητα της κοινωνικής και οικονομικής ζωής αυξάνει δραματικά τις απειλές για την ασφάλεια και οδηγεί στον χαρακτηρισμό όλο και περισσότερων συμπεριφορών ως παραβατικών και συνεπώς, καθίσταται αναγκαία η εξέλιξη των κρατικών μηχανισμών για την επιβολή πολυπλοκότερων διαδικασιών ελέγχου, παρασύροντας και την αστυνομία προς αυτή την κατεύθυνση¹¹¹.

▪ Το Ενιαίο Σύστημα Διαχείρισης και Ανάλυσης Πληροφοριών (Ε.Σ.Δ.Ε.Π.)

Μελετώντας τώρα, κάποιος με προσοχή τους ορισμούς που έχουν αποδοθεί στην έννοια της intelligence-led policing, θα διαπιστώσει πως προσδιορίζεται γενικά ως μια νέα προσέγγιση αντιμετώπισης της εγκληματικότητας που στηρίζεται κυρίως -αν όχι αποκλειστικά- στην αποτρεπτική αξιοποίηση των πληροφοριών με δυναμικό τρόπο. Δομικά στοιχεία των επιμέρους διατυπώσεων συνιστούν οι μερικότερες έννοιες της «συλλογής»¹¹² και της «ανάλυσης»¹¹³ καθώς και η έννοια της ίδιας της «πληροφορίας».

¹¹⁰ J. ROBILLIARD, J. McEWAN, *The Police Powers and the individual*, Oxford: Basil Blackwell LTD, 1986, σ. 3: "...σε μια πραγματικά δίκαιη κοινωνία δεν θα υπάρχει αστυνομία όπως την ξέρουμε...".

¹¹¹ Κ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Τέλος εποχής*, Οικονομικός Ταχυδρόμος, φ. 36 (2418), 9-9-2000, σ. 78-79.

¹¹² Συλλογή είναι η κατευθυνόμενη και στοχευμένη συγκέντρωση πληροφοριών από όλες τις διαθέσιμες πηγές (ανοικτές και κλειστές) και υπηρεσίες.

¹¹³ Ανάλυση είναι η προσεκτική εξέταση των πληροφοριών προκειμένου να βρεθεί η σημασία τους και τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους σε σχέση με μια υπό εξέλιξη αστυνομική έρευνα και, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, διακρίνεται σε επιχειρησιακή, τακτική και στρατηγική.

Χρησιμοποιούνται εξειδικευμένες Αναλυτικές Τεχνικές που εφαρμόζονται σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο όπως Απεικόνιση Δικτύου (Network Charting), Ανάλυση Τυπολογίας Εγκλήματος (Crime Pattern Analysis), Ανάλυση Δημογραφικών και Κοινωνικών Δικτύων (Demographic & Social Network Analysis), Αναλύσεις Δικτύων (Network Analysis), Ανάλυση Επικοινωνιών, Συγκριτική Ανάλυση Εγκλημάτων, Ανάλυση Οικονομικών Συναλλαγών, Γεωγραφική Ανάλυση [Ανάλυση Γεωγραφικού Προφίλ (Geographic Profiling), Χαρτογράφηση Εγκλήματος (Crime Mapping), Χαρτογράφηση Εγκληματικής Υπόθεσης (Criminal Case Mapping)], Ανάλυση Εγκληματικού Προφίλ, Ανάλυση Εγκληματικής Ομάδας, κ.λπ. στις οποίες είναι εκπαιδευμένο το προσωπικό τους.

Η συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών σε ένα κεντρικό - εστιακό σημείο, για την τρομοκρατία (οριζόντια προσέγγιση στο έγκλημα), τόσο από τις υπηρεσίες της αστυνομίας, όσο και από άλλες εθνικές ή διεθνείς υπηρεσίες εφαρμογής νόμου ή δικαστικές αρχές, παρέχει το μοναδικό πλεονέκτημα της διαμόρφωσης πλήρους και τεκμηριωμένης άποψης για την κατάσταση, διαπίστωσης και αξιολόγησης των αναπτυσσόμενων τάσεων και μελέτης της εξέλιξης του εγκληματικού φαινομένου της τρομοκρατίας στην εκάστοτε χώρα.

Προς την κατεύθυνση της εκπλήρωσης της παραπάνω στρατηγικής στόχευσης, αλλά και της ενιαίας, ομοιόμορφης και ομαλής ενσωμάτωσης των νέων διαδικασιών στη λειτουργία των αστυνομικών υπηρεσιών, διαγνώσθηκε από την αρχή η αναγκαιότητα να παγιωθεί στην καθημερινότητα του «μέσου Αστυνομικού», που επιχειρεί στην «πρώτη γραμμή» καταπολέμησης του εγκλήματος, σε όλες του τις εκφάνσεις, αλλά και στα ανώτερα και ανώτατα στελέχη του διοικητικού διωκτικού μηχανισμού, ένα προκαθορισμένο με σαφήνεια πλαίσιο κανόνων, διαδικασιών και πρακτικών. Η Πολιτική Εγκληματολογικών Πληροφοριών εδραιώνεται ακριβώς, μέσω της intelligence-led policing και ασκείται μέσα από την ανάπτυξη και λειτουργία ενός Ενιαίου Συστήματος Διαχείρισης και Ανάλυσης Πληροφοριών (Ε.Σ.Δ.Ε.Π.).

Βασικός βραχίονας του Ενιαίου Συστήματος Διαχείρισης Εγκληματολογικών Πληροφοριών αποτελεί το μοντέλο αστυνόμευσης Intelligence-led Policing, αφού ακριβώς, ως σύγχρονο «δόγμα αστυνόμευσης» βασίζεται στην επεξεργασμένη πληροφορία (intelligence) και στην παραγωγή γνώσης, προκειμένου να υπάρχει συνεχής αντίληψη της πραγματικότητας σε σοβαρούς τομείς και κυρίως της τρομοκρατίας. Το Ε.Σ.Δ.Ε.Π. αποτελείται από τρεις (3) βασικές λειτουργίες διαχείρισης πληροφοριών που είναι η Συλλογή, η Επεξεργασία¹¹⁴ και η Διανομή, οι οποίες αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα στάδια του Κύκλου της Πληροφορίας¹¹⁵.

¹¹⁴ Επεξεργασία Πληροφοριών νοείται η διαδικασία μέσα από την οποία οι απλές πληροφορίες (information) μετατρέπονται σε επεξεργασμένες (intelligence) με σκοπό να τους αποδοθεί επιπλέον νόημα και να μπορούν να αξιοποιηθούν σε δράσεις κατά του εγκλήματος.

¹¹⁵ Ο «Κύκλος της Πληροφορίας», αποτελεί ένα κυκλικό σύστημα ενεργειών που αποτελείται από τα στάδια του Σχεδιασμού/Κατεύθυνσης – Ανάθεσης Έργου, της Συλλογής, της Αξιολόγησης, της Ταξινόμησης, της Ανάλυσης και της Διάδοσης. Στο πλαίσιο των βασικών λειτουργιών διαχείρισης πληροφοριών του Ενιαίου Συστήματος Διαχείρισης Εγκληματολογικών Πληροφοριών η Συλλογή περιλαμβάνει τα τρία πρώτα στάδια του Κύκλου της Πληροφορίας, η Επεξεργασία τα στάδια της Ταξινόμησης και Ανάλυσης και τέλος η Διανομή, το τελευταίο στάδιο της Διάδοσης.

Εργαλείο, επίσης, και ταυτόχρονα προϊόν της καθοδηγούμενης από τις πληροφορίες αστυνόμευσης δεν είναι κάθε πληροφορία αλλά η πρακτικά αξιοποιήσιμη πληροφορία η αποκαλούμενη *actionable intelligence*¹¹⁶. Πρέπει μάλιστα να σημειωθεί πως στην αγγλική γλώσσα και στην αγγλοσαξονική σχετική φιλολογία η έννοια της *intelligence* διαφοροποιείται σε σημαντικό βαθμό από εκείνη της *information*, παρόλο που στην πράξη παραμένουν αδιαχώρητες: η τελευταία χρησιμοποιείται τις περισσότερες φορές αναφερόμενη σε πιο ρευστά και γενικά, σε ανεπεξέργαστα δεδομένα (*raw data*), σε αντιπαράθεση προς τη βαθύτερη σημασία της *intelligence* που γίνεται αντιληπτή ως μια βελτιωμένη μορφή γνώσης με περιεχόμενο υψηλότερης ποιότητας¹¹⁷. Ανεξάρτητα από αυτή την τυπική εννοιολογική διαφοροποίηση, εξάλλου, στο πλαίσιο εφαρμογής της *intelligence-led policing*, θεωρείται αξιοποιήσιμη κάθε πληροφορία που βοηθά τα αστυνομικά όργανα να λαμβάνουν τις σωστότερες κάθε φορά αποφάσεις, να προγραμματίζουν και να υλοποιούν κάθε φορά συγκεκριμένα σχέδια, καθώς και να οργανώνουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις επιχειρησιακές απαντήσεις τους απέναντι στις εγκληματογόνες απειλές. Ως αξιοποιήσιμη, κατά συνέπεια, λογίζεται αυτού του είδους η πληροφορία που με την κατάλληλη επεξεργασία κατά το στάδιο της ανάλυσης, καθίσταται τελικά αντεγκληματικά χρήσιμη, συντελώντας αποτελεσματικά στη μείωση και ειδικότερα στην αποτροπή του εγκλήματος.

Δεύτερον αλλά εξίσου δομικό στοιχείο της *intelligence-led policing*, πέραν των πρωτευόντων διαδικασιών της, της συλλογής δηλαδή και της ανάλυσης των πληροφοριών, αποτελεί ο μερισμός¹¹⁸ αυτών (*sharing information*)¹¹⁹ και η ανταλλαγή των συλλεχθέντων κι επεξεργασμένων στοιχείων μεταξύ των συνεργαζομένων στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής φορέων. Η διακρατική, διυπηρεσιακή αλλά και εσωτερική διακίνηση των πληροφοριών –μεταξύ των αστυνομικών οργάνων και των αναλυτών- ανάγεται οπωσδήποτε σε στοιχείο-κλειδί της συγκεκριμένης μορφής αστυνόμευσης, δημιουργώντας ευρύτατες συνεργασίες και θέτοντας φιλόδοξους στόχους για την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των υπηρεσιών και τη μεγαλύτερη «εξωστρέφεια»

¹¹⁶ N. COPE, "Intelligence-led policing or policing led intelligence", *British Journal of Criminology*, vol. 44, 2004, σ. 191.

¹¹⁷ E. KRUGER, K.D. HAGGERTY, "Review essay: intelligence exchange in policing and security", *Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006, σ. 91.

¹¹⁸ Έγκαιρη διανομή, στην κατάλληλη μορφή και με τον κατάλληλο τρόπο, των αποτελεσμάτων της επεξεργασίας πληροφοριών σε ένα επιλεγμένο κοινό.

¹¹⁹ J.P. BRODEUR, B. DUPONT, "Knowledge workers or "knowledge" workers?", *Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006, σ. 18.

της πληροφορίας, με τη δημιουργία μεγάλων και περίπλοκων δικτύων¹²⁰ με στόχο την καλύτερη αξιοποίησή της.

Πολλά προβλήματα σχετικά με το μοντέλο της intelligence-led policing, πηγάζουν από το ίδιο το όνομα, το οποίο επειδή συνδέεται με τη λέξη πληροφόρηση, με τη έννοια της επεξεργασμένης πληροφορίας, συχνά προκαλεί αρνητικούς συνειρμούς, καθώς συγχέεται με μυστική, υπονομευτική, αμφίβολη και παράνομη δραστηριότητα που παραπέμπει σε αστυνομικό (ή αστυνομοκρατούμενο) κράτος (police state). Όταν οι συσχετισμοί λαμβάνουν χώρα αφορώντας στην αστυνομία, οι υπαιτιγμοί και οι φόβοι είναι οι χειρότεροι δυνατοί. Παραταύτα, εάν ξεπεραστούν αυτοί οι αβάσιμοι εν τοις πράγμασι ηθικοί ενδοιασμοί, όταν το μοντέλο εφαρμόζεται σωστά παρέχει έναν επαρκή αντικειμενικό μηχανισμό άρθρωσης στρατηγικών προτεραιοτήτων¹²¹.

Για το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας της αστυνόμευσης, η εγκληματολογική ανάλυση πληροφοριών χρησιμοποιείτο για την υποστήριξη «ατομικών», μεμονωμένων και μεταδραστικών ερευνών, κατά τις οποίες η παραδοσιακή αστυνομική δράση κατευθυνόταν εναντίον γνωστών δραστών με σκοπό τη συλλογή αποδείξεων-ευρημάτων, που θα υποστήριζαν την διαδικασία της ποινικής δίωξης. Η ILP όμως, είναι κάτι αρκετά διαφορετικό: είναι λειτουργική όταν χρησιμοποιείται για στρατηγικό σχεδιασμό και ορθολογική κατανομή πόρων, με τρόπο ώστε η ερευνητική δράση να στοχεύει στους σημαντικούς δράστες (prolific offenders) και στις σημαντικές εγκληματικές περιοχές (hot spots), με χαρακτηριστικότερο πεδίο εφαρμογής την δράση κατά της παγκόσμιας τρομοκρατίας.

Στην ILP, είναι η ανάλυση εγκληματολογικών πληροφοριών που καθοδηγεί τις επιχειρήσεις και όχι το αντίστροφο. Προφανώς υπάρχει συσχετισμός με τον ιδιωτικό τομέα (βιομηχανία, επιχειρήσεις), όπου η πληροφορία και η επεξεργασία της (πληροφόρηση) οδηγούν σε συγκριτικό (στρατηγικό) πλεονέκτημα: με βάση τη συλλογή πληροφοριών, την επεξεργασία τους και την παραγόμενη γνώση, αυξάνεται η

¹²⁰ B. DUPONT, "Security in the age of networks", *Policing and Society*, vol. 14, no. 1, 2004, σ. 76 επ.

¹²¹ J. RATCLIFFE, *Intelligence-Led Policing*, όπ.π., σ. 5.

αποτελεσματικότητα των Διωκτικών Αρχών σε όρους πρόληψης/αποτροπής εγκλήματος και αποδόμησης οργανωμένων εγκληματικών ομάδων και δικτύων¹²².

Επιπλέον, η παραδοσιακή αστυνόμευση συνήθως συνδέεται με την αντιμετώπιση/διερεύνηση μίας κοπιώδους, χρονοβόρας και κοστοβόρας υπόθεσης, η εξιχνίαση της οποίας, σε εγκληματολογικούς όρους, δεν ασκεί ουσιαστικό αντίκτυπο στο εγκληματικό περιβάλλον. Το μοντέλο της ILP, στον αντίποδα, παρέχει τη δυνατότητα τοποθέτησης των απειλών και κινδύνων σε ολιστική προοπτική, στην οποία η αξιολόγηση της κοινωνικής βλάβης από το έγκλημα μπορεί να οδηγήσει στην πρόληψη του εγκλήματος σε μία ευρύτερη περιοχή, κατάσταση εγκληματολογικά πολύ ιδανικότερη από την επίλυση ενός μεμονωμένου ζητήματος (εγκλήματος, υπόθεσης, έρευνας), το οποίο έχει ήδη εκδηλωθεί, όπως χαρακτηριστικά οι δράσεις μιας διεθνούς τρομοκρατικής οργάνωσης. Φυσικά, η εστίαση σε συγκεκριμένους παραγωγικούς παραβάτες - η οποία στηρίζεται στην προρρηθείσα παραδοχή ότι ένα μικρό ποσοστό ατόμων ευθύνεται για μεγάλο μέρος της εγκληματικότητας - συνιστά ένα άλλο σοβαρό χαρακτηριστικό της ILP.

Εδώ, κρίσιμη σημασία έχει η διασύνδεση και η διαλειτουργικότητα των εγκληματολογικών βάσεων δεδομένων και πληροφοριών, η οποία οδηγεί σε πληρέστερη, ενοποιημένη και μεγάλη εικόνα του εγκληματικού περιβάλλοντος. Ζούμε σε ένα περιβάλλον πληροφοριακού πλούτου (information-rich), ωστόσο συχνά φτωχού σε γνώση (knowledge-poor). Θεωρητικά, η ILP υλοποιεί βέλτιστα αυτή τη μετάβαση, καθώς υποστηρίζει την ορθολογική στόχευση, το «ξεκαθάρισμα» περιπτώσεων και ανούσιων πληροφοριών (noise) και την προδραστική διαχείριση της αντεγκληματικής διαχείρισης.

¹²² Organization for Security and Co-Operation in Europe (OSCE) 2017. Guidebook Intelligence-Led Policing, OSCE Secretariat Transnational Threats Department Strategic Police Matters Unit, σ. 21-23.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η διεθνής αστυνομική συνεργασία

Οι εκτεταμένες γεωπολιτικές αλλαγές τις τελευταίες δύο δεκαετίες στην Ευρώπη αλλά και σ' ολόκληρο τον κόσμο, σε συνδυασμό με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, επέδρασαν καταλυτικά στην εξέλιξη του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Η κατάργηση των εσωτερικών συνόρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ελεύθερη μετακίνηση προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών, δημιούργησαν νέες ευκαιρίες για την περαιτέρω ανάπτυξη των εγκληματικών δραστηριοτήτων οργανωμένων εγκληματικών δικτύων, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία νέων αγορών και κατ' επέκταση την αύξηση των παρανόμων κερδών τους. Παράλληλα, η χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου αξιοποιούνται από τις τρομοκρατικές οργανώσεις για την προετοιμασία, συντονισμό και διάπραξη τρομοκρατικών ενεργειών, αλλά και για την διακίνηση προπαγανδιστικού υλικού ριζοσπαστικοποίησης. Πρόκειται για μια διαρκή απειλή, η αποτελεσματική αντιμετώπιση της οποίας είναι δυνατή μόνο μέσα από συλλογικές προσπάθειες των κρατών στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο. Σε αυτό το πλαίσιο, η διεθνής αστυνομική συνεργασία θεωρείται απολύτως αναγκαία για τον συντονισμό και την υποστήριξη των σύνθετων προσπαθειών και δράσεων των διωκτικών αρχών των κρατών, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τη συνεχώς αυξανόμενη απειλή του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας¹²³.

Παρά το γεγονός ότι η αστυνομική συνεργασία αποτελούσε ανέκαθεν ένα σύνθετο και εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, κυρίως λόγω των διαφορών των ποινικών και δικονομικών συστημάτων των κρατών, αλλά και της επιφυλακτικότητας πολλών κρατών να παραχωρήσουν ένα μέρος της εθνικής τους κυριαρχίας στο χειρισμό θεμάτων εσωτερικής ασφάλειας, η πρόοδος των εργασιών που έχει σημειωθεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες είναι πράγματι αξιόλογη. Σήμερα βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη σημαντικές δομές ευρωπαϊκής αλλά και διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας, οι οποίες συμβάλουν καθοριστικά στην εδραίωση της διεθνούς ασφάλειας, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών.

¹²³ M. DEFLEM, *Policing World Society: Historical Foundations of International Police Cooperation*, Oxford, UK: Oxford University Press, 2002. σ. 45.

Οι προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας εντάθηκαν σημαντικά μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στη Νέα Υόρκη (2001), στη Μαδρίτη (2004), στο Λονδίνο (2005) και εντατικοποιήθηκαν ακόμη περισσότερο μετά τις πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις τζιχαντιστών στη Γαλλία (2015, 2020), Βέλγιο και Γερμανία (2016), αλλά και Η.Β. (2017).

Στο χώρο της τρομοκρατίας, τα τελευταία χρόνια η Ευρώπη αντιμετωπίζει μία διαρκώς αυξανόμενη απειλή από τρομοκρατικές ενέργειες που διαπράττονται από ομάδες τζιχαντιστών ή μεμονωμένα άτομα (μοναχικοί λύκοι), τα οποία κατευθύνονται από το αποκαλούμενο ισλαμικό κράτος ή εμπνέονται από την ισλαμιστική ιδεολογία και προπαγάνδα. Παρά την αυξητική πορεία των τρομοκρατικών ενεργειών στο σύνολο τους, οι τρομοκρατικές επιθέσεις τζιχαντιστών σημειώνουν αισθητή μείωση. Συγκεκριμένα, το 2016 πραγματοποιήθηκαν 142 τρομοκρατικές ενέργειες (επιθέσεις ή απόπειρες) στην Ευρώπη και οι συλλήψεις υπόπτων ανήλθαν σε 1002, εκ των οποίων οι 718 σχετίζονταν με την ισλαμιστική τρομοκρατία¹²⁴, ενώ το 2017 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 205 τρομοκρατικές ενέργειες (επιθέσεις ή απόπειρες) και έγιναν 1219 συλλήψεις, οι περισσότερες εκ των οποίων (705) σχετίζονταν με την ισλαμιστική τρομοκρατία¹²⁵. Το 2018¹²⁶, ωστόσο, αν και το σύνολο των τρομοκρατικών επιθέσεων ανήλθε στις 1056 και οι συλλήψεις σε 129, οι τρομοκρατικές ενέργειες τζιχαντιστών σημείωσαν αισθητή μείωση και ανήλθαν μόλις σε 24, γεγονός που μεταξύ άλλων οφείλεται στα αυξημένα μέτρα ασφάλειας των κρατικών αρχών και στην ενισχυμένη διεθνή αστυνομική συνεργασία.

i. Ο Διεθνής Εγκληματολογικός Αστυνομικός Οργανισμός - International Criminal Police Organization-Interpol¹²⁷

Η Interpol είναι αστυνομικός οργανισμός παγκόσμιας εμβέλειας και συνάμα ο μεγαλύτερος και αρχαιότερος διεθνής οργανισμός αστυνομικής συνεργασίας με 194 χώρες μέλη. Η πρώτη προσπάθεια της διεθνούς αστυνομικής κοινότητας να δημιουργήσει την Interpol χρονολογείται από το 1914, στο Μονακό, όπου οργανώθηκε το πρώτο Διεθνές Συνέδριο Αστυνομιών, χωρίς ωστόσο να υπάρξουν απτά αποτελέσματα,

¹²⁴ Europol (2017), Terrorism Situation and Trend Report, σ. 7-10

¹²⁵ Europol (2018), Terrorism Situation and Trend Report, σ. 9-10

¹²⁶ Europol (2019), Terrorism Situation and Trend Report, σ. 11-12

¹²⁷ <https://www.interpol.int/>

καθώς ξέσπασε ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος. Το 1923 διοργανώθηκε με επιτυχία στη Βιέννη μία διεθνής συνάντηση Αστυνομιών¹²⁸, όπου αποφασίστηκε η ίδρυση της Διεθνούς Επιτροπής Εγκληματολογικής Αστυνομίας, πρόδρομος της σημερινής Interpol. Η εν λόγω επιτροπή, λειτούργησε στοιχειωδώς μέχρι και την έναρξη το δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και στη συνέχεια έπαψε τις δραστηριότητες της. Μετά τη λήξη του πολέμου, η επιτροπή επαναδραστηριοποιείται με έδρα το Παρίσι και το 1956 καταρτίζεται το καταστατικό της Interpol που αποτελεί τη νομική της βάση και ισχύει μέχρι και σήμερα. Σημειωτέον ότι το καταστατικό¹²⁹ της Interpol απαγορεύει στον Οργανισμό οποιαδήποτε επέμβαση ή δραστηριότητα πολιτικού, στρατιωτικού, θρησκευτικού ή φυλετικού χαρακτήρα.

Παρά το γεγονός ότι η Interpol δεν διαθέτει εκτελεστικές αρμοδιότητες, οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες που έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων της, έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερος σημαντικές και συνάμα αποτελεσματικές για τις έρευνες των διωκτικών αρχών των κρατών μελών, καλύπτοντας όλες τις σοβαρές μορφές εγκληματικότητας με έμφαση στα ναρκωτικά, εμπορία ανθρώπων, παράνομη μετανάστευση, οικονομικό έγκλημα, εγκλήματα διαδικτύου, σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων και κυρίως διεθνή τρομοκρατία¹³⁰. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Interpol¹³¹ διαθέτει συμβουλευτικό status και καθεστώς παρατηρητή στον Ο.Η.Ε. από το 1949 και το 1996 αντιστοίχως, έχει αναγνωρισθεί από τον Ο.Η.Ε. ως διακυβερνητικός οργανισμός από το 1971¹³², ενώ διατηρεί επίσημο εκπρόσωπο στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2009¹³³.

Το 2018 τα Ηνωμένα Έθνη αναγνώρισαν την Interpol -υπό την ιδιότητά της ως του μεγαλύτερου και του παλαιότερου διεθνούς αστυνομικού οργανισμού επιβολής του νόμου στον κόσμο- ως μοναδικά τοποθετημένος εταίρος υλοποίησης ορισμένων από τους στόχους αειφόρου ανάπτυξης του 2030 (Sustainable Development Goals-SDGs). Οι

¹²⁸ L. SUILLIVAN, *Encyclopaedia of Law Enforcement*, vol. 1., CA: Sage, 2005, σ. 1119

¹²⁹ Interpol (1998), *Basic Texts of the Organisation. The Constitution and the General Regulations of ICPO-Interpol adopted by the General Assembly at its 25th session, Vienna, 1956*. Lyon: Interpol General Secretariat

¹³⁰ Ε. ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ, *Η συμβολή της Interpol στην καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας*, *Εγκληματολογία*, τεύχος 1/2011, σ. 142 και <https://www.interpol.int/Crimes/Terrorism>

¹³¹ <https://www.interpol.int/Crimes/Terrorism/Partnerships-against-terrorism> (τελ. επίσκεψη 20.10.2020)

¹³² Interpol, *An organization under international law*: <https://www.interpol.int/About-INTERPOL/Legal-materials/An-organization-under-international-law> (τελ. επίσκεψη 20.10.2020)

¹³³ History of Interpol: <https://www.interpol.int/About-INTERPOL/History> (τελ. επίσκεψη 13.10.2020)

Παγκόσμιοι Στόχοι Αστυνόμευσης της INTERPOL (Interpol's Global Policing Goals) ευθυγραμμίζονται, επομένως, με την Ατζέντα των Ηνωμένων Εθνών για το 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη¹³⁴. Συγκεκριμένα, ο πρώτος στόχος του Οργανισμού αφορά την αντιμετώπιση της τρομοκρατικής απειλής με επιμέρους επιδίωξη την ενδυνάμωση μοιρασμού και ασφαλούς ανταλλαγής πλατφορμών επεξεργασμένων πληροφοριών (Strengthen intelligence-sharing platforms).

Η Γενική Γραμματεία της Interpol δημοσίευσε μια έκθεση το 2020 για να δείξει τις σχέσεις -τόσο άμεσες όσο και έμμεσες- μεταξύ καθεμιάς από τις επτά GPG της Interpol και των μεμονωμένων SDG των Ηνωμένων Εθνών και των στόχων τους. Αυτή η ανάλυση έλαβε υπόψη τα τρία προγράμματα εγκληματικής προτεραιότητας του Οργανισμού (Αντιτρομοκρατία, Οργανωμένο και Αναδυόμενο Έγκλημα και Κυβερνοέγκλημα) και το Στρατηγικό Πλαίσιο του. Δείχνει τον θετικό αντίκτυπο των GPGs μέσω συγκεκριμένων παραδειγμάτων των ικανοτήτων αστυνόμευσης, των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων και των πρωτοβουλιών της Interpol.

Αυτό ισχύει ειδικά για τον Στόχο 16 (SDG 16) «Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί/ Peace, Justice and Strong Institutions» που θέτει στόχους για τη μείωση όλων των μορφών βίας, τον περιορισμό του εμπορίου όπλων και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διεθνούς τρομοκρατίας.

Η ραγδαία εξέλιξη των νέων τεχνολογιών και ειδικότερα της πληροφορικής, αποτελούν σημαντικά εργαλεία συνεχούς αξιοποίησης για την εκπλήρωση της αποστολής της Interpol. Σε αυτό το πλαίσιο, η Interpol εστιάζει τις προσπάθειες της στη συνεχή ανάπτυξη και λειτουργία μιας σειράς ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων, οι οποίες έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντικές στην καθημερινή αστυνομική πρακτική των διωκτικών αρχών σε διεθνές επίπεδο. Τα κράτη μέλη διατηρούν απευθείας πρόσβαση σε όλες τις βάσεις δεδομένων της Interpol οι οποίες περιλαμβάνουν τα ακόλουθα αντικείμενα με τον αντίστοιχο αριθμό καταχωρήσεων¹³⁵:

- Ονομαστικό αρχείο (διεθνώς καταζητούμενοι, κλπ.) (205.000)
- DNA profiles (172.000)
- Δακτυλικά αποτυπώματα (182.000)
- Κλεμμένα οχήματα (125.000)
- Κλεμμένα και απολεσθέντα ταξιδιωτικά έγγραφα (74 εκατ.)

¹³⁴ <https://www.interpol.int/Who-we-are/Strategy/Global-Policing-Goals> (τελ. επίσκεψη 13.10.2020)

¹³⁵ Interpol (2018), Fact Sheet Databases, COM/FS/2018-08/GI-04

- Κλεμμένα διοικητικά έγγραφα (1,3 εκατ.)
- Κλεμμένα έργα τέχνης (51.000)
- Κλεμμένα και απολεσθέντα όπλα (848.000)
- Ξένοι μαχητές τρομοκρατίας (Foreign Terrorist Fighters), (46.000)

Χαρακτηριστικό της σπουδαιότητας και της προστιθέμενης αξίας της Interpol στο χώρο της διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας, αποτελεί η συνεχής χρήση και ανάπτυξη των εν λόγω βάσεων δεδομένων. Για παράδειγμα, στη βάση δεδομένων των κλεμμένων και απολεσθέντων ταξιδιωτικών εγγράφων πραγματοποιούνται ετησίως πάνω από 1 δισ. έρευνες (searches)¹³⁶, ενώ στη βάση δεδομένων για την ισλαμιστική τρομοκρατία, η οποία περιλαμβάνει στοιχεία των αποκαλούμενων ξένων μαχητών (foreign terrorist fighters), δηλαδή, ατόμων που έχουν ταξιδέψει από Ευρωπαϊκές και άλλες χώρες στις εμπόλεμες περιοχές της Συρίας και του Ιράκ και εντάχθηκαν στις δομές του ISIS¹³⁷, οι καταχωρήσεις στην εν λόγω βάση ανέρχονται σε 46.000, γεγονός που εκφράζει τη βούληση των κρατών μελών και της διεθνούς κοινότητας για αμεσότερη και αποτελεσματικότερη συνεργασία μέσω της Interpol.

Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι στον τομέα της καταπολέμησης της διεθνούς τρομοκρατίας, η Interpol συνεργάζεται στενά και με το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., μέσω της έκδοσης των ειδικών αγγελιών της Interpol για επιβολή κυρώσεων κατά ατόμων και οντοτήτων που εμπλέκονται σε υποθέσεις τρομοκρατίας ανά τον κόσμο, όπως της Al Qaeda και Taliban¹³⁸.

Κάθε κεντρικό εθνικό γραφείο Interpol συνδέεται με το ασφαλές δίκτυο επικοινωνιών της Interpol (I-24/7), το οποίο λειτουργεί σε 24ωρη βάση προκειμένου να ανταλλάσσουν εγκαίρως πληροφορίες για οποιαδήποτε μορφή εγκληματικής δραστηριότητας και τρομοκρατίας. Χρησιμοποιώντας το σύστημα I-24/7 (Information- 24 hours/7 days), τα εθνικά κεντρικά γραφεία μπορούν να ανταλλάσσουν, να καταχωρούν και να αναζητούν

¹³⁶ Interpol, Stolen and Lost Travel Documents Database, <https://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Border-management/SLTD-Database>, (τελ. επίσκεψη 10.10.2020)

¹³⁷ Interpol, "Interpol to highlight need for military to police terrorism data flow at global coalition meeting", 11.7.2017, <https://www.interpol.int/News-and-media/News/2017/N2017-091> (τελ. επίσκεψη 13.10.2020)

¹³⁸ Στην Ελληνική Αστυνομία, το Εθνικό Κεντρικό Γραφείο Interpol αποτελεί τμήμα της Διεύθυνσης Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας του Αρχηγείου, βλ. Π.Δ. 178/ΦΕΚ 281, 31/12/2014, Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας, άρθρο 8.

στοιχεία για τις έρευνες τους, έχοντας άμεση πρόσβαση στις παραπάνω αναφερόμενες βάσεις δεδομένων.

Η επεξεργασία και εν γένει διαχείριση των πληροφοριών και δεδομένων, ζήτημα για το οποίο η Interpol έχει συχνά επικριθεί για τον έλεγχο και τη διαφάνεια της χρήσης προσωπικών δεδομένων¹³⁹, υπόκεινται στον έλεγχο της Επιτροπής Ελέγχου Αρχείων της Interpol, αποτελούμενη από επτά μέλη τα οποία εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού¹⁴⁰. Η Επιτροπή έχει εποπτικό και συμβουλευτικό ρόλο και είναι, επίσης, υπεύθυνη για την επεξεργασία αιτήσεων πρόσβασης, διόρθωσης και διαγραφής δεδομένων στο Σύστημα Πληροφοριών της Interpol. Η εν λόγω επιτροπή απέκτησε διαπίστευση και αναγνώριση ως Αρχή Προστασίας Δεδομένων στη Διεθνή Διάσκεψη των Επιτρόπων Προστασίας Δεδομένων και Προσωπικών Δεδομένων το 2003¹⁴¹.

Το όραμα της Interpol είναι να συμβάλει στη δημιουργία ενός ασφαλέστερου κόσμου μέσω της υποστήριξης και της αποτελεσματικής διασύνδεσης των αστυνομιών των κρατών μελών¹⁴². Μέσω, λοιπόν, της άμεσης ανταλλαγής πληροφοριών, της αξιοποίησης μιας σειράς αποτελεσματικών βάσεων δεδομένων και της παροχής εξειδικευμένης εκπαίδευσης στο αστυνομικό προσωπικό όλων των κρατών μελών, αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος της Interpol και η τεράστια συμβολή της στην καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας.

Εν κατακλείδι, η Interpol, σε σχέση με άλλες μορφές διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας, όπως η Europol με τη οποία έχει υπογράψει συμφωνία διμερούς συνεργασίας¹⁴³, είναι ο μόνος παγκόσμιος οργανισμός αστυνομικής συνεργασίας, η συμβολή του οποίου στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας είναι ευρέως αποδεκτή και εξόχως υποστηρικτική από τη διεθνή κοινότητα. Τούτο οφείλεται και στο γεγονός ότι η Interpol γεφυρώνει διαφορετικούς πολιτισμούς κρατών μελών και των πέντε ηπείρων, ενώ, επιπροσθέτως, και ως ένα βαθμό, συμπληρώνει τα νομικά και αστυνομικά

¹³⁹ CHEAH Wui Ling, "Mapping Interpol's evolution: Functional expansion and the move towards legalization", *Policing: A Journal of Policy and Practice*, Oxford University Press, (4).1, 2010, σ. 28-37.

¹⁴⁰ Statute of the Commission for the Control of Interpol's Files, (II.E/RCIA/GA/2016).

¹⁴¹ Commission for the Control of Files, <https://www.interpol.int/About-INTERPOL/Commission-for-the-Control-of-Files-CCF> (τελ. επίσκεψη 15.10.2020)

¹⁴² Interpol (2009), *Interpol's Vision: Connecting Police for a Safer World*, Interpol Annual Report 2009, σ. 7.

¹⁴³ Ε. ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ, *Η Συμφωνία Συνεργασίας μεταξύ Europol και Interpol*, Αστυνομική Επιθεώρηση, Τεύχος Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2009, σελ. 684.

συστήματα διαφορετικών χωρών στην αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας.

ii. Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία-Europol¹⁴⁴

Η συνολική τρομοκρατική απειλή για την ασφάλεια της ΕΕ παραμένει οξεία. Το κύριο μέλημα των κρατών μελών είναι η τρομοκρατική τζιχάντ (jihadist terrorism) και το στενά συνδεδεμένο φαινόμενο των ξένων τρομοκρατών μαχητών (foreign terrorist fighters) που ταξιδεύουν προς και από ζώνες συγκρούσεων. Οι πρόσφατες επιθέσεις στην ΕΕ καταδεικνύουν την πρόθεση και την ικανότητα των τζιχαντιστών τρομοκρατών να προκαλέσουν μαζικά θύματα στους αστικούς πληθυσμούς, σε μια προσπάθεια να προκαλέσουν μια υψηλή κατάσταση τρομοκρατίας. Οι προσεκτικά σχεδιασμένες επιθέσεις εξακολουθούν να καταδεικνύουν την αυξημένη απειλή για την ΕΕ από μια εξτρεμιστική μειονότητα, η οποία εδρεύει λειτουργικά στη Μέση Ανατολή, σε συνδυασμό με ένα δίκτυο ανθρώπων που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στην ΕΕ, συχνά ριζοσπαστικοποιημένη¹⁴⁵ μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, η οποία έχει αποδείξει πρόθυμη και ικανή να ενεργεί ως διαμεσολαβητής και ενεργός συνεργός σε τρομοκρατικές ενέργειες¹⁴⁶.

Η Europol¹⁴⁷, με έδρα τη Χάγη, άρχισε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 1994 με τη μορφή της Μονάδας Ναρκωτικών Europol και από τον Ιούλιο του 1999 ανέλαβε πλήρως τις

¹⁴⁴ <https://www.europol.europa.eu/>

¹⁴⁵ Ειδικότερα για τη βίαιη ριζοσπαστικοποίηση που είναι το φαινόμενο, όπου άτομα ασπάζονται ορισμένες απόψεις, γνώμες και ιδέες που μπορεί να οδηγήσουν σε τρομοκρατικές ενέργειες, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1 της απόφασης-πλαίσιο, COM(2005) 313, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0313:FIN:EL:PDF>

¹⁴⁶ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/terrorism>

¹⁴⁷ Η ιδέα για την ίδρυση της Europol άρχισε να συζητείται από τα μέσα της δεκαετίας του '70 στην Ομάδα Εργασίας TREVΙ -ακρωνύμιο των λέξεων «Terrorism, Radicalism, Extremism and International Violence»- για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Οι εξελίξεις όμως στον ευρωπαϊκό χώρο, σε συνδυασμό με την έντονη δραστηριοποίηση οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, επέδρασαν καταλυτικά στην πορεία των μέχρι τότε συζητήσεων και έδωσαν μια νέα ώθηση στην ιδέα της ίδρυσης της Europol. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και των ανατολικών καθεστώτων (1989), η αύξηση των παρανόμων μεταναστευτικών ρευμάτων προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η απειλή από την έντονη διεθνοποίηση του εμπορίου ναρκωτικών και το ξέπλυμα χρήματος, αποτέλεσαν τους κυριότερους λόγους που συντόμευσαν τις διαδικασίες ίδρυσης και λειτουργίας της.

αρμοδιότητες της, μετά την επικύρωση της Σύμβασης¹⁴⁸ Europol από όλα τα κράτη μέλη. Εν συνεχεία, με Απόφαση του Συμβουλίου¹⁴⁹ το νομικό της πλαίσιο τροποποιήθηκε, ώστε να καταστεί από οργανισμός διακυβερνητικής συνεργασίας σε οργανισμό (υπηρεσία) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 2016 η εν λόγω Απόφαση Συμβουλίου μετετράπη σε Κανονισμό¹⁵⁰ της Ε.Ε και η Europol κατ' ουσίαν επανιδρύεται υπό τον τίτλο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου με σκοπό τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου στην Ένωση¹⁵¹. Το νέο θεσμικό πλαίσιο καθορίζει ως κύρια αποστολή της Europol να «στηρίζει και να ενισχύει τις ενέργειες των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών καθώς και την αμοιβαία συνεργασία τους για την πρόληψη και την καταπολέμηση σοβαρών μορφών εγκλήματος που επηρεάζουν δύο ή περισσότερα κράτη μέλη, της τρομοκρατίας και μορφών εγκλήματος που θίγουν κοινά συμφέροντα τα οποία καλύπτονται από πολιτική της Ένωσης¹⁵²...».

Εν ολίγοις, η νέα νομική βάση βελτιώνει και ενισχύει τις δυνατότητες της Europol να ενεργεί ως κέντρο ανταλλαγής και ανάλυσης πληροφοριών της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος¹⁵³, διευκολύνει τη δημιουργία εξειδικευμένων μονάδων εντός της Europol για να ανταποκρίνονται άμεσα στις απειλές της τρομοκρατίας και άλλων μορφών σοβαρής εγκληματικότητας και, επιπροσθέτως, περιλαμβάνει σαφείς κανόνες για τη λειτουργία των κέντρων καταπολέμησης της τρομοκρατίας και της τρομοκρατικής προπαγάνδας στο διαδίκτυο. Όσον αφορά την τρομοκρατία και με δεδομένο τις μεγάλης έκτασης τρομοκρατικές επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια σε Ευρωπαϊκές

¹⁴⁸ OJEU (1995) Council Act of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office (Europol Convention), C316/38, 27.11.1995

¹⁴⁹ COUNCIL DECISION of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA) 15.5.2009 Official Journal of the European Union L 121/37

¹⁵⁰ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 της 11ης Μαΐου 2016 για τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ), Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 135/53, 24/05/2016

¹⁵¹ Άρθρο 1 §2 απόφασης πλαίσιο 2009/371/ΔΕΥ

¹⁵² Άρθρο 3 §1 απόφασης πλαίσιο 2009/371/ΔΕΥ

¹⁵³ Europol (2017), Press Release, "Europol's Regulation" 1 May 2017

χώρες, οι έρευνες εστιάζονται κατά προτεραιότητα στην ισλαμιστική τρομοκρατία, με έμφαση στους αποκαλούμενους *foreign terrorist fighters*¹⁵⁴.

Η Ευροπολ έχει αναπτύξει ένα σύγχρονο και ασφαλές σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών (SIENA: Secure Information Exchange Network Application), το οποίο επιτρέπει σε 24ωρη βάση την άμεση επικοινωνία και ανταλλαγή επιχειρησιακών και στρατηγικών πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, των αξιωματικών συνδέσμων, των αναλυτών και εμπειρογνομόνων της Ευροπολ, καθώς και τρίτων μερών με τα οποία η Ευροπολ έχει συνάψει συμφωνίες συνεργασίας (κράτη εκτός ΕΕ, διεθνείς οργανισμοί κλπ). Στο σύστημα είναι συνδεδεμένες πάνω 1400 αρμόδιες υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου από 47 συνολικά χώρες, συμπεριλαμβανομένων και των τρίτων χωρών με τις οποίες η Ευροπολ έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες συνεργασίας¹⁵⁵.

Το σημαντικότερο, ωστόσο, εργαλείο της Ευροπολ στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διεθνούς τρομοκρατίας είναι η στρατηγική και επιχειρησιακή ανάλυση πληροφοριών. Έχοντας αναπτύξει ένα σύγχρονο κεντρικό σύστημα ανάλυσης που περιλαμβάνει σήμερα περίπου τριάντα (30) projects¹⁵⁶, τα οποία καλύπτουν όλες τις μορφές του σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος και τρομοκρατίας, η Ευροπολ έχει αναγνωρισθεί ευρέως ως ένα ευρωπαϊκό κέντρο ανάλυσης πληροφοριών τόσο σε επιχειρησιακό όσο και σε στρατηγικό επίπεδο. Τα εν λόγω projects (ηλεκτρονικοί φάκελοι ανάλυσης πληροφοριών) εξαρτώνται πλήρως από την παροχή πληροφοριών από τα κράτη μέλη και τρίτες χώρες με τις οποίες η Ευροπολ έχει υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας. Με βάση το περιεχόμενο αυτών των φακέλων, οι αναλυτές της Ευροπολ, αποκαλύπτουν πολυάριθμες διασυνδέσεις εγκληματολογικών δεδομένων οι οποίες συμβάλουν σημαντικά στην αποτελεσματικότητα των ερευνών των κρατών μελών¹⁵⁷.

Η αλλαγή του περιεχομένου των εκθέσεων της Ευροπολ, μετά το πρόγραμμα της Χάγης¹⁵⁸, που συνίσταται στο πέρασμα από τις κλασικές μελέτες γύρω από την

¹⁵⁴ Οι οποίοι προέρχονται από Ευρωπαϊκές χώρες και έχουν ενταχθεί στις τάξεις του ISIS στις εμπόλεμες ζώνες της Συρίας και του Ιράκ.

¹⁵⁵ Europol (2018), Europol in brief, Fighting crime across borders, Europol, σ. 11-12

¹⁵⁶ Europol Analysis Projects, <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-trends/europol-analysis-projects> (τελ. επίσκεψη 19/09/2020)

¹⁵⁷ Europol (2015), General Report on Europol Activities 2015, σ. 38-41

¹⁵⁸ Η πρόβλεψη της τρίτης παραγράφου του άρθρου 2.3 του προγράμματος της Χάγης συνοψίζει συμβολικά, με άλλα λόγια, μια τάση διαφοροποίησης στην αντίληψη της αντεγκληματικής πολιτικής από ειδικότερη έκφραση της κρατικής βούλησης και εξουσίας καταναγκασμού, περισσότερο ως μια αυτόνομη

εγκληματικότητα στις «αξιολογήσεις απειλών», σε μελέτες δηλαδή προβολής (*prospectio*) και ανάλυσης των μελλοντικών κινδύνων (*risk analysis*¹⁵⁹) υπό τους όρους της *crisis management* διοικητικής πρακτικής, αντανακλά, στο βαθμό ασφαλώς που της αναλογεί, την τάση παραγκώνισης των κλασικών σχημάτων και πρακτικών της κοινωνικο-ποινικής πρόληψης κάτω από την επίδραση του ποινικού δόγματος και των θεμελιωδών αρχών του δικαίου γύρω από τις έννοιες «έγκλημα» και «εγκληματίας». Παράλληλα, αντανακλά και τη μετάβαση σε ένα σύστημα ελέγχου τεχνικό και διαχειριστικό, που στοχεύει στην εκτίμηση των απειλών και του βαθμού διακινδύνευσης (*risk assessment*), στην οργάνωση συγκεκριμένης μεθοδολογίας για την επιβολή του νόμου, καθώς και στην πλήρη αξιοποίηση των πληροφοριών ως μέσου διαμόρφωσης των επίσημων απαντήσεων στο πρόβλημα του εγκλήματος και της ειδικότερης μορφής του, της τρομοκρατίας.

Αναλυτικό προϊόν – πεμπτούσια της εφαρμογής της intelligence-led policing από την Europol, είναι η ετήσια έκθεση για την κατάσταση και την τάση στην ΕΕ για την τρομοκρατία (EU Terrorism Situation and Trend Report /TE-SAT)¹⁶⁰ που παρέχει μια επισκόπηση του φαινομένου της τρομοκρατίας στην ΕΕ σε ένα δεδομένο έτος. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για την ΕΕ και την Ευρωπόλ και αυτό σημαίνει ότι η TE-SAT είναι ένα από τα σημαντικότερα κομμάτια στρατηγικής ανάλυσης της Ευρωπόλ. Συνεισφέρει στους υπαλλήλους επιβολής του νόμου, στους υπεύθυνους χάραξης αντιτρομοκρατικών πολιτικών και στο κοινό, δεδομένα και στοιχεία σχετικά με την τρομοκρατία στην ΕΕ, ενώ ταυτόχρονα προσδιορίζει τις εξελισσόμενες τάσεις στον τομέα αυτό, βάσει πληροφοριών που τα κράτη μέλη¹⁶¹ θέτουν στη διάθεση της Ευρωπόλ μέσω των συνεισφορών τους.

Η έκθεση TE-SAT, την οποία η Europol εκπονεί κάθε χρόνο από το 2007, καταγράφει τους καθιερωμένους και εξελισσόμενους οδηγούς της τρομοκρατίας (drivers of terrorism). Οι οδηγοί αυτοί μπορούν να αλλάξουν ή να εξαφανιστούν με την πάροδο του χρόνου ως απάντηση στις πολιτικές ή κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις, να συγχωνευτούν με άλλες

τεχνική διαδικασία ταξινόμησης και διαχείρισης μελλοντικών, προβλέψιμων ή απρόβλεπτων, επικίνδυνων καταστάσεων, υπό τον ουδέτερο στόχο της ορθολογικής και αποτελεσματικής της οργάνωσης γύρω από αυτές.

¹⁵⁹ Γ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, όπ.π., σ. 211.

¹⁶⁰ <https://www.europol.europa.eu/tesat-report>

¹⁶¹ Κάθε κράτος-μέλος συγκροτεί μία Εθνική Μονάδα που αποτελεί τη μοναδική υπηρεσία-σύνδεσμο μεταξύ της Europol και των αρμόδιων αρχών των κρατών-μελών.

ιδεολογίες ή πεπιοθήσεις ή να αποτελέσουν τα δομικά στοιχεία των νέων και μερικές φορές πολύ συγκεκριμένων και ιδιαίτερα ατομικών κινήτρων τρομοκρατικών δράσεων. Προετοιμάζεται από εμπειρογνώμονες της Europol και βασίζεται σε πληροφορίες που παρέχονται και επαληθεύονται από τα κράτη μέλη της ΕΕ και από τους εταίρους της Ευρωπόλ. Στηρίζεται επίσης, σε ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα που παρέχουν η Eurojust¹⁶² και τα κράτη μέλη.

Επιπροσθέτως, στις επιχειρησιακές δυνατότητες του Οργανισμού περιλαμβάνεται και το Σύστημα Πληροφοριών (Europol Information System-EIS), μία πανευρωπαϊκή ηλεκτρονική βάση δεδομένων που τέθηκε σε λειτουργία το 2005 και στην οποία καταχωρούνται δεδομένα για όλες τις μορφές σοβαρών μορφών οργανωμένου εγκλήματος. Σημαντική για τις έρευνες των διωκτικών αρχών είναι η δυνατότητα του συστήματος να διασυνδέει τα δεδομένα που αποθηκεύονται, έτσι ώστε να δημιουργείται μια δομημένη εικόνα της υπό έρευνας υπόθεσης, ενώ η νεότερη έκδοση του EIS που αναπτύχθηκε το 2013, μπορεί επίσης να αποθηκεύει και να ελέγχει αυτόματα βιομετρικά στοιχεία (DNA) και δεδομένα σχετικά με εγκλήματα στον κυβερνοχώρο¹⁶³. Οι καταχωρήσεις στο EIS¹⁶⁴ ανέρχονται πάνω από 1,3 εκατ., εκ των οποίων το 50% αφορούν τρομοκρατία, ενώ ο αριθμός των ερευνών (searches) που διενεργούνται σε ετήσια βάση ανέρχονται σε 4 εκατ., γεγονός που αναδεικνύει τη βούληση των κρατών μελών να ενισχύσουν τη συνεργασία τους μέσω της Europol.

Εν ολίγοις, το SIENA μαζί με το EIS σε συνδυασμό με ένα ιδιαίτερα ανεπτυγμένο δίκτυο αξιωματικών συνδέσμων που λειτουργεί στην έδρα της Europol, καθώς και ένα αξιολογικό αριθμό φακέλων ανάλυσης πληροφοριών¹⁶⁵ για όλες τις σοβαρές μορφές οργανωμένου εγκλήματος και τρομοκρατίας, αποτελούν τον κορμό της επιχειρησιακής λειτουργίας της

¹⁶² Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας: οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για τη δικαστική συνεργασία στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Ιδρύθηκε το 2002 με την Απόφαση 2002/187/JHA του Συμβουλίου και έχει την έδρα της στη Χάγη Ολλανδίας. Η αποστολή του οργανισμού είναι να προωθεί και να βελτιώνει τον συντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων δικαστικών αρχών των κρατών μελών, ιδίως για την αντιμετώπιση των διασυνοριακών και σοβαρών μορφών οργανωμένου εγκλήματος. <https://www.eurojust.europa.eu/>

¹⁶³ Europol (2013), Europol Information System, EU Publications Office

¹⁶⁴ Europol (2018), Europol in brief, Fighting crime across borders, Europol, σ. 13-14

¹⁶⁵ Η συνολική επεξεργασία και διαχείριση των πληροφοριών και ευαίσθητων δεδομένων που αποθηκεύονται στις βάσεις δεδομένων της Europol, υπόκειται στην επιτήρηση και τον έλεγχο της ανεξάρτητης Αρχής Προστασίας Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 45/2001 που θεσπίζει τους κανόνες για την προστασία των δεδομένων που διαχειρίζονται θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Europol, σε καθημερινή βάση, στην καταπολέμηση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και δη, της τρομοκρατίας.

Τέλος, οι αντιτρομοκρατικές προσπάθειες της Europol συντονίζονται από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταπολέμησης της Τρομοκρατίας (European Counter Terrorism Centre -ECTC), το οποίο ξεκίνησε επίσημα τις επιχειρήσεις του την 1η Ιανουαρίου 2016. Το ECTC επιδιώκει την ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των σχετικών αντιτρομοκρατικών αρχών. Ακόμη και πριν ξεκινήσει η λειτουργία του, η Europol είχε ήδη προχωρήσει στη διασύνδεση των δυνατοτήτων ανταλλαγής πληροφοριών και ανάλυσης για να υποστηρίξει έρευνες για τις επιθέσεις του Παρισιού τον Νοέμβριο του 2015. Η Ομάδα Αντιμετώπισης Έκτακτης Ανάγκης της Ευρώπης (Europol's Emergency Response Team -EMRT) ενεργοποιήθηκε αμέσως για να υποστηρίξει τις έρευνες στη Γαλλία και το Βέλγιο σε 24ωρη βάση. Αυτή η υποστήριξη περιελάμβανε την ανάπτυξη αναλυτών και ειδικών στο Παρίσι, στην Ιντερπόλ στη Λυών και στις Βρυξέλλες.

ΜΕΡΟΣ II

ΟΙ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ INTELLIGENCE-LED POLICING: ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Προβληματικές διαστάσεις της ILP στο διακύβευμα της παγκόσμιας ασφάλειας

i. Τα αντίβαρα του διακυβεύματος της παγκόσμιας ασφάλειας

Η παγκόσμια τεχνολογική πρόοδος, η εγκληματική διαδίκτυωση των τρομοκρατών, ο φανατισμός τους και γενικότερα η ασύλληπτη επικινδυνότητά τους, έχουν αυξήσει τα επίπεδα απειλής για την ανθρωπότητα. Η τρομοκρατία απειλεί την ίδια την ιδέα και την πρακτική της δημοκρατίας. Σκοπός των τρομοκρατικών οργανώσεων είναι –μέσω της αδιάκριτης βίας- να δημιουργήσουν μια ατμόσφαιρα χάους, όπου τελικά θα θιγούν οι ατομικές ελευθερίες των πολιτών. Η βακτηριολογική και πυρηνική τρομοκρατία δε, έχει τη δύναμη, όχι μόνο να καταστρέψει τις θεσμικές βάσεις των δημοκρατιών, αλλά να εξοντώσει ακόμα και την ίδια την ύπαρξή τους¹⁶⁶. Το διακύβευμα λοιπόν, μεταξύ τέτοιων μορφών αστυνόμευσης και δυνητικών προκλήσεων εφαρμογής τους απ' τη μια και τέτοιων απειλών κατά αξιών της ανθρωπότητας απ' την άλλη, είναι κρίσιμο και υψίστης σημασίας.

Η προσέγγιση της απειλής της τρομοκρατίας ως κρίση συγκεκριμένα, λειτουργεί νομιμοποιητικά για διάφορες μορφές κρατικής επέμβασης στη ζωή των ατόμων, επιδιώκοντας σε ιδεολογικό και συναισθηματικό επίπεδο τη συναίνεσή τους. Τα μέτρα που υιοθετούνται προσανατολίζονται προς το διευρυμένο έλεγχο των υποκειμένων και των περιβαλλόντων, κατά τρόπους που συχνά καθίστανται προβληματικοί και ασύμβατοι προς τις αρχές των σύγχρονων δημοκρατικών κρατών. Υπό τέτοιες συνθήκες, το κράτος δικαίου εκλαμβάνεται διαρκώς ως εμπόδιο για την αποτελεσματική διαχείριση της τρομοκρατικής απειλής, με συνέπεια να πραγματώνεται τελικά μια άλλη μεγάλη απειλή του 21ου αιώνα, η απειλή των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών¹⁶⁷.

Η πρακτική της επιτήρησης (surveillance) των ατόμων, συνιστάμενη, τόσο στη γνώση γύρω από αυτά, όσο και στην επίβλεψη της συμπεριφοράς τους, υπήρξε πάντοτε κεντρική και θεμελιώδης σε κάθε σύστημα κρατικής εξουσίας και ελέγχου. Αναπόφευκτα, η ενασχόληση των σύγχρονων κρατών με την επιτήρηση των ατόμων σε

¹⁶⁶ Χ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, *Η παγκοσμιοποίηση του εγκλήματος*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003, σ. 69-70.

¹⁶⁷ Χ. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, Ξ. ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ, Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, όπ.π., σ. 127.

παγκόσμιο επίπεδο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της γενικής κοινωνικο-οικονομικής πορείας προς τη παγκοσμιοποίηση.

Ωστόσο, αν και τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου και η νέα διαχειριστική της κρίσης προσέγγιση που τα ακολούθησε, δεν προκάλεσαν αυτή την ήδη υφιστάμενη κατά τα παραπάνω τάση, την όξυναν πάντως σημαντικά¹⁶⁸, καθώς οι διαδικασίες της επιτήρησης και ιδίως της συλλογής, διακίνησης και επεξεργασίας των πληροφοριών αποτέλεσαν στο εξής το πλέον κεντρικό - και ταυτόχρονα το πιο γκρίζο - στοιχείο κατά τη λήψη και την εφαρμογή σχεδίων και μέτρων για τη διαχείριση της τρομοκρατικής απειλής.

Σε όλα τα σύγχρονα κράτη δικαίου, σε αντίθεση προς τα υπό ολοκληρωτικά καθεστώτα ευρισκόμενα, η επιβολή του νόμου (law enforcement) διακηρυσσόταν πάντοτε (ακόμη και αν αυτό δεν αντανakλούσε ακριβώς την πραγματικότητα), ως ο μοναδικός επίσημος σκοπός της συλλογής πληροφοριών γύρω από τα άτομα, στα πλαίσια της εξουσίας επιτήρησης των αρμόδιων κρατικών φορέων: η αστυνομία συλλέγει όλα τα απαραίτητα στοιχεία για την ποινική δίωξη των υπόπτων ή των κατηγορουμένων, συγκεντρώνει όλες τις απαιτούμενες αποδείξεις, με αποκλειστικό σκοπό τη δικαστική τους αξιολόγηση. Πρόκειται για στοιχεία που χαρακτηρίζονται, κατά κανόνα, από έναν υψηλό βαθμό βεβαιότητας ως πληροφορίες, πρόκειται για γνώσεις που αξιοποιούνται στα πλαίσια του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης

Ήδη, όμως, από τη δεκαετία του '90 και ιδίως στη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του νέου αιώνα, η επίσημη νομιμοποίηση της συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών από τους επίσημους φορείς της αντεγκληματικής πολιτικής άρχισε να μεταβάλλεται και ταυτόχρονα να διευρύνεται, καθώς τα τυπικά όρια μεταξύ των ποινικών διαδικασιών και των μυστικών υπηρεσιών έπαψαν πλέον να υφίστανται¹⁶⁹. Πρώτη η βρετανική αστυνομία – ακολουθούμενη από τις αστυνομικές αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών – προχώρησε συστηματικά και –κυρίως- επίσημα στην εφαρμογή ενός είδους αστυνόμευσης που στηρίζεται στην εκτεταμένη συλλογή πληροφοριών γύρω από τα άτομα, στην αποκαλούμενη *intelligence-led policing*¹⁷⁰, υιοθετώντας απροκάλυπτα και

¹⁶⁸ P. GILL, όπ.π., σ. 28

¹⁶⁹ W. HASSEMER, *Προβλεπόμενες εξελίξεις στη δογματική του ποινικού δικαίου και στην αντεγκληματική πολιτική*, Εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλας, 2000, σ. 5.

¹⁷⁰ P. GILL, όπ.π., σ. 31.

νομιμοποιημένα τεχνικές και μεθόδους, όπως η στοχοποίηση προσώπων και η παρακολούθηση των στόχων, τόσο με τεχνικά μέσα όσο και με την αξιοποίηση εξειδικευμένου ανθρωπίνου δυναμικού, με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του έργου της.

Πέρα, όμως, από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α., ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90, πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οι χώρες που είχαν προσχωρήσει στη Συνθήκη Schengen, υιοθετούσαν πρακτικές προληπτικής διαχείρισης πληροφοριών γύρω από άτομα, πριν ακόμη την τυπική εμπλοκή τους στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και απλώς υπό την προϋπόθεση πιθανολόγησης πραγμάτωση ενός υψηλού εγκληματικού κινδύνου¹⁷¹. Η τάση αυτή προς την καθοδηγούμενη από τις μυστικές πληροφορίες αστυνόμευση (intelligence-led policing), που προσανατολίζεται ειδικότερα προς την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, είχε μάλιστα ήδη εξασφαλίσει την νομιμοποιητική επιβεβαίωση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο - θεωρώντας την, πάγια, ως ξεχωριστό αδίκημα σε σχέση με τα κοινά εγκλήματα – αποδεχόταν πως εξαιτίας της «ειδικής του φύσης» και της «απειλής που ενσαρκώνει για τις δημοκρατικές κοινωνίες, ...η αστυνομία είναι υποχρεωμένη να ενεργεί σε κατάσταση υπέρτατης και κατεπείγουσας ανάγκης και πίεσης για τη συγκέντρωση πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένης και της τακτικής της άντλησης πληροφοριών από μυστικές πηγές»¹⁷².

Αν και η πρόληψη του εγκλήματος -παράλληλα προς την καταστολή του- αναγνωριζόταν πάντοτε ως μέρος της επίσημης αποστολής της αστυνομίας, από το χρονικό αυτό σημείο και εξής, υπό τη νέα διαχειριστική της κρίσης λογική, φαίνεται να δίνεται ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα στην αποτρεπτική της ικανότητα, στη δυνατότητά της, δηλαδή, να δρα «διασπαστικά» μέσα στο ίδιο το εγκληματικό φαινόμενο, να

¹⁷¹ Καθώς σύμφωνα με το άρθρο 99 παρ. 1 και 2 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συνθήκης, στο σύστημα πληροφοριών (SIS) άρχισαν να καταχωρούνται στοιχεία για πρόσωπα που έχουν τεθεί υπό διακριτική παρακολούθηση ή αποτελούν αντικείμενο ειδικών ελέγχων βάσει συγκεκριμένων και αποχρώσεων ενδείξεων ότι προβαίνουν σε προπαρασκευαστικές πράξεις για την τέλεση περισσότερων ή ιδιαίτερα σοβαρών αξιόποινων πράξεων, βλ. ενδεικτικά Ε. Λαμπροπούλου, Οι συμφωνίες Schengen και η «εσωτερική ασφάλεια», Ποινική Δικαιοσύνη 4, τ. 1, 2001, σ. 62.

¹⁷² Σχετικές αποφάσεις “Brogan και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου” της 29ης Νοεμβρίου 1988, Series A, αρ. 1245-B, σελ. 29 επ., “Fox, Cambell Hartley κατά Ηνωμένου Βασιλείου” της 30ης Αυγούστου 1990, Series A, αρ. 182, σελ. 15 επ., “Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου” της 28ης Ιανουαρίου 1994, Series A, αρ. 300, σελ. 27 επ. Βλ. διεξοδικά Μακρής Γ. (2006), Η προδικαστική στέρωση της ελευθερίας, Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις της σύλληψης και προσωρινής κράτησης του κατηγορουμένου στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ – Επισκόπηση της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, Ποινικά Χρονικά ΝΣΤ', τ. 1, σ. 104.

εμποδίζει με τρόπο δυναμικό και με πρόσφορα μέσα τη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων, διασπώντας για παράδειγμα τρομοκρατικές οργανώσεις¹⁷³ και επιδιώκοντας μόνο δευτερευόντως την ποινική καταδίκη των εμπλεκόμενων δραστών¹⁷⁴. Η προφύλαξη από το έγκλημα και ιδίως από την τρομοκρατία, ως μέθοδος αποτροπής, αναδείχθηκε έτσι, σε νέο νομιμοποιητικό λόγο της παραγωγής και αξιοποίησης της γνώσης γύρω από τα άτομα, στα όρια αυτής της σύγχρονης τάσης της αντεγκληματικής πολιτικής.

Βεβαίως σε ένα κράτος δικαίου, η αρχή της νομιμότητας και η δυνατότητα ελέγχου της, θέτει όρια στην εξουσία επιτήρησης και χαράσσει τη νοερή γραμμή διάκρισης μεταξύ των δημοκρατικών και των απολυταρχικών καθεστώτων. Ωστόσο, όταν πρόκειται για τις κρατικές υπηρεσίες πληροφοριών ή για τις αστυνομικές αρχές που λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο, κατά κανόνα, δηλαδή, κάτω από συνθήκες μυστικότητας, δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να γίνει εύκολα λόγος ούτε για διαφάνεια των διαδικασιών, ούτε για τον πλήρη έλεγχο της νομιμότητας των ενεργειών των συμμετεχόντων. Πρόκειται για ένα σύστημα με εγγενείς αδυναμίες στο θέμα αυτό. Εξαιτίας τούτου του προβλήματος, στις περισσότερες δυτικές δημοκρατίες, ήδη από την δεκαετία του '70 αλλά και λίγο αργότερα, προς το τέλος της δεκαετίας του '80, στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσοχή και επιμέλεια, από τις κυβερνήσεις, με σκοπό να εντοπίσουν και να αποκαταστήσουν φαινόμενα κατάχρησης εξουσίας, παραβίασης του νόμου και προσβολής των δικαιωμάτων των πολιτών και, γενικότερα, να εξυγιάνουν και να «εκδημοκρατίσουν»¹⁷⁵ το σύστημα πληροφόρησης της αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών, ώστε να το νομιμοποιήσουν ευκολότερα ως μορφή ελέγχου στα πλαίσια διαχείρισης σοβαρών εγκληματικών κινδύνων.

Στον αντίποδα αυτής της -συμβολικής σε μεγάλο βαθμό- προσπάθειας, ωστόσο, τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου προκάλεσαν μια εκτεταμένη αντίρροπη τάση: την επαύριον κίολας της επιθέσεως, σε ολόκληρη την Βόρεια Αμερική και τη Δυτική Ευρώπη, πολυάριθμα μέτρα σχεδιάστηκαν και υιοθετήθηκαν για να ενισχύσουν θεσμικά το σύστημα πληροφόρησης ως μορφή αντεγκληματικού και διαχειριστικού της

¹⁷³ P. GILL, όπ.π., σ. 31.

¹⁷⁴ Υποστηρίχθηκε, άλλωστε, πως αυτός υπήρξε ένας από τους λόγους που στην διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας του 20ου αιώνα, αν και στατιστικά οι συλλήψεις αυξάνονταν σταθερά, δεν αυξήθηκε αναλογικά ο αριθμός των προφυλακίσεων και των ποινικών διώξεων.

¹⁷⁵ H. BORN, L. JOHNSON, I. LEIGH, *Who Watching the Spies? Establishing the intelligence service accountability*, Potomac Books Inc., 2005, σ. 32.

κρίσης ελέγχου, για να διευκολύνουν τις διαδικασίες συλλογής δεδομένων, περιορίζοντας τους υφιστάμενους εγγυητικούς περιορισμούς¹⁷⁶, ανασταίνοντας το «φάντασμα μιας μυστικής αστυνομίας»¹⁷⁷ και εξυπηρετώντας τις αναγκαιότητες του διεθνούς «πολέμου κατά του τρόμου» (war on terror).

Μετά το χρονικό αυτό σημείο, παρατηρείται μια γενικότερη στροφή της ασφάλειας των σύγχρονων δυτικών κρατών, ώστε οι απειλές να αντιμετωπίζονται και να εξολοθρεύονται πολύ πριν από το στάδιο που θα καταστούν άμεσες¹⁷⁸, μια μετατόπιση από την πρόληψη, άλλοτε προς την στρατιωτική άμυνα και άλλοτε προς τη διαχειριστική προφύλαξη. Ασφαλώς, αυτές οι τάσεις είναι προγενέστερες της 11ης Σεπτεμβρίου, διαπερνώντας, κατά τα τελευταία χρόνια, το σύνολο σχεδόν των επιμέρους πολιτικών των κρατών στην αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων της εμπορίας ναρκωτικών και ανθρώπων, πολλών κλασικών μορφών εγκληματικότητας, αλλά και της τρομοκρατίας, πολιτικών που αποκαλούνται συχνά «πόλεμοι» για να προσδώσουν δραματικό χαρακτήρα και μεγαλύτερη ένταση του πραγματικού κοινωνικού κινδύνου και να κερδίσουν, μέσα από την επίταση της υποκειμενικής ανασφάλειας, την ευρύτερη συναίνεση του κοινού¹⁷⁹. Μολαταύτα, η χρήση τεχνικών των υπηρεσιών πληροφοριών με παρεμβάσεις στην ιδιωτική σφαίρα των πολιτών¹⁸⁰, προκειμένου να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά η τρομοκρατική απειλή ως μέγιστη απειλή, ταυτόχρονα της εξωτερικής και εσωτερικής ασφάλειας¹⁸¹ του κράτους στο πνεύμα της νέας κατεπείγουσας συγκυρίας, συνεχώς αυξάνεται.

ii. Επιμέρους προβληματικές διαστάσεις του μοντέλου της ILP

Κατ' αρχάς, παρά το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι οργανισμοί αναλαμβάνουν την υιοθέτηση της ILP και έχει αυξηθεί η επιστημονική έρευνα γύρω από αυτήν, παραμένει

¹⁷⁶ P. Gill 2006, όπ.π., σ. 43.

¹⁷⁷ Κατά την χαρακτηριστική έκφραση του W. Hassemer, καθώς επιτρέπεται πλέον στις αστυνομικές αρχές να χρησιμοποιούν, χωρίς περιορισμούς πληροφορίες, όχι πλέον προερχόμενες από την κατασταλτική εξιχνίαση εγκληματικών πράξεων αλλά και από έρευνες μυστικών υπηρεσιών, βλ. Hassemer 2000, Προβλεπόμενες εξελίξεις στη δογματική του ποινικού δικαίου και στην αντεγκληματική πολιτική, σελ. 6.

¹⁷⁸ P. Gill 2006, όπ.π., σ. 43.

¹⁷⁹ I. ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ, *Δημοκρατία–Ελευθερία–Ασφάλεια. Στο τρίπτυχο της ιδανικής πολιτείας*, Τιμητικός Τόμος, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2004, σ. 20.

¹⁸⁰ R.ERICSON, K. HAGGERTY, "The Militarization of Policing in the Information Age", *Journal of Political and Military Sociology* 27, τ. 1, 1999, σ. 233 επ.

¹⁸¹ D. LUTTERBECK, "Blurring the Line: The Convergence of the External and Internal Security in Western Europe", *Security Dialogue* 36, 2005, τ. 1, βλ. στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.gcsp.ch/e/about/News/Faculty-articles/Academic-articles/index-Academic.htm>

ουσιαστική ασάφεια γύρω από την ακριβή εννοιολογική θεμελίωση και τις σωστές διαστάσεις της. Οι περισσότεροι μελετητές δε, δεν παύουν να συμφωνούν ότι η ILP είναι πράγματι μια μοναδική φιλοσοφία αστυνόμευσης.

Η ILP ως μια προδραστική φιλοσοφία αστυνόμευσης αποσκοπεί στον εντοπισμό και την πρόληψη του εγκλήματος, ιδανικά πριν εμφανιστεί ή γίνει σοβαρό. Ωστόσο, συνιστά απλά, πλαίσιο για την εφαρμογή στρατηγικών και όχι μια στρατηγική από μόνη της. Με άλλα λόγια, δεν προορίζεται να αποτελεί τακτική που μπορεί να εφαρμοστεί για την επίλυση ενός συγκεκριμένου προβλήματος και στη συνέχεια να εγκαταλειφτεί μόλις επιτευχθεί ο στόχος.

Πέρα από την προβληματική που αναπτύσσεται μεταξύ εκείνων που προσεγγίζουν την intelligence-led policing ως νέα μορφή αστυνόμευσης, προβληματική γύρω από την αποτίμηση της αποτελεσματικότητάς της που δεν μπορεί ακόμα να διευκρινιστεί, τη δυσκολία να εφαρμοστεί χωρίς να χαθεί ο στόχος μέσα στο τεράστιο πλήθος γενικών κι ασήμαντων πληροφοριών, τη δυσχέρεια του συντονισμού μεταξύ των αναλυτών και των απλών αστυνομικών οργάνων, τους σκοπέλους της επικοινωνίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και αρχών, την ελλιπή εκπαίδευση του προσωπικού, την ανεπάρκεια των μεθόδων ανάλυσης των πληροφοριών κι άλλων συναφών ζητημάτων γύρω από την πρακτική υλοποίησή της, αναπτύσσεται παράλληλα ένας σοβαρός, πάνω σε διαφορετική βάση, προβληματισμός μεταξύ εκείνων που την προσεγγίζουν περισσότερο επιφυλακτικά και κριτικά.

Όπως έχει διαπιστωθεί εύστοχα, πρόκειται για μια μορφή αστυνόμευσης που τελικά εντείνει περισσότερο την κατάσταση γύρω από το έγκλημα και την ασφάλεια, παρά τη διαφωτίζει¹⁸². Πραγματικά, κοιτάζοντας πέρα από την ουδέτερη κάλυψη που επιχειρείται από τις σύγχρονες κυβερνήσεις και τους θεωρητικούς υποστηρικτές της κάτω από τις έννοιες της «αποτελεσματικότητας» και της «διαχείρισης», η χρήση των πληροφοριών από τις δημόσιες αστυνομικές αρχές, όχι για να διεκπεραιώνουν την ανακριτική τους αποστολή, αλλά για να απαντούν προδραστικά στο έγκλημα και τους δυνάμει εγκληματίες, ελλοχεύει πραγματικούς κινδύνους και θέτει κρίσιμα ερωτήματα γύρω από τη φύση αυτής της μορφής αστυνόμευσης και τα όριά της.

¹⁸² «...more heat than light is often shed on what intelligence is...», D.L. WILLEM, "Intelligence in Policing and Security: Reflections on Scholarship", *Policing and Society-An International Journal of Research and Policy*, vol. 16, Routledge, 2006 –Issue 1 σ. 1.

Με τη διευρυμένη εφαρμογή του δόγματος της πληροφορίας σε επίπεδο αστυνόμευσης, υφίσταται, ειδικότερα, σοβαρός κίνδυνος αναίρεσης του πλέγματος των ατομικών εγγυήσεων, του «τοίχους προστασίας» (firewall)¹⁸³ των πολιτών απέναντι σε ενδεχόμενες καταχρήσεις της εξουσίας κατά την άσκηση αντεγκληματικής πολιτικής. Στις περισσότερες δυτικές δημοκρατίες, ήδη από τη δεκαετία του '70, αλλά και λίγο αργότερα, προς το τέλος της δεκαετίας του '80, στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσοχή κι επιμέλεια από τους κυβερνώντες με σκοπό να εντοπίσουν και να αποκαταστήσουν φαινόμενα κατάχρησης εξουσίας, παραβίασης του νόμου και προσβολής των δικαιωμάτων των πολιτών και γενικότερα να εξυγιάνουν και να «εκδημοκρατίσουν»¹⁸⁴ το σύστημα πληροφόρησης της Αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών. Στον αντίποδα αυτής της –συμβολικής σε μεγάλο βαθμό– προσπάθειας, ωστόσο, τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου προκάλεσαν μια εκτεταμένη αντίρροπη τάση: την επαύριον κιάλας της επίθεσης, σ' ολόκληρη τη Βόρεια Αμερική και την Ευρώπη, αλλού υπό το πνεύμα μόνο κι αλλού υπό τον τίτλο αυτής της «νέας» μορφής αστυνόμευσης, της intelligence-led policing, πολυάριθμα μέτρα δημιουργήθηκαν για να ενισχύσουν θεσμικά το σύστημα πληροφόρησης της δημόσιας αστυνομίας ως μορφή αντεγκληματικού ελέγχου, για να διευκολύνουν τις διαδικασίες συλλογής κι ανάλυσης δεδομένων, περιορίζοντας σημαντικά τους υφιστάμενους εγγυητικούς περιορισμούς¹⁸⁵ κι ανασταίνοντας το «φάντασμα μιας μυστικής αστυνομίας»¹⁸⁶.

Χωρίς την τροχοπέδη των ατομικών εγγυήσεων πλέον, οι πληροφορίες συλλέγονται και διοχετεύονται περαιτέρω, στην τροχιά μιας εντελώς ρευστής ακολουθίας που ενδέχεται να προηγείται της ποινικής δίωξης, να μην αποτελεί καν στάδιο της ανακριτικής διαδικασίας, να συνιστά μέρος μιας αόριστης αστυνομικής έρευνας για την εξιχνίαση μιας υπόθεσης ή ακόμη να πρόκειται εντελώς για μια παρεμπόμπουσα περίπτωση ερευνητικού αστυνομικού ελέγχου που βασίζεται σε υποψίες και εικασίες. Αυτό διαφοροποιεί βαθειά το ρόλο των αστυνομικών οργάνων ως «διαχειριστών περί της διακινδύνευσης

183 Το οποίο ενισχύθηκε ιδιαίτερος στη διάρκεια της δεκαετίας του '70, P. GILL, όπ.π., σ.43.

184 H. BORN, L. JOHNSON, I. LEIGH, όπ.π., σ. 33.

185 P. GILL, όπ.π., σ. 43.

186 Κατά την καταχρηστική έκφραση του Hassemer, καθώς επιτρέπεται πλέον στις αστυνομικές αρχές να χρησιμοποιούν χωρίς περιορισμούς πληροφορίες όχι μόνον προερχόμενες από την κατασταλτική εξιχνίαση εγκληματικών πράξεων, αλλά κι από έρευνες μυστικών υπηρεσιών, W. Hassemer, Προβλεπόμενες εξελίξεις στη δογματική του ποινικού δικαίου και στην αντεγκληματική πολιτική, Υπεράσπιση 1/2020, σ. 6.

γνώσης»¹⁸⁷ και μεταβάλλει τον προσανατολισμό τους: όταν συλλέγουν πληροφορίες στο πλαίσιο των ανακριτικών τους καθηκόντων, ο στόχος τους παραμένει η σύλληψη των ατόμων και η απόδειξη της ενοχής τους, ενώ αντιθέτως, όταν αυτό συμβαίνει στο πλαίσιο της καθοδηγούμενης από τις πληροφορίες αστυνόμευσης, το πράττουν επιδιώκοντας «τη μαζική επιτήρηση και την εξουδετέρωση των υποκειμένων»¹⁸⁸ που ανήκουν σε συγκεκριμένες ομάδες, στη λογική αντιμετώπισης ενός «εχθρού» και διεξαγωγής ενός ιερού (μυστικού) «πολέμου»¹⁸⁹. Του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας», όπου τα μέσα συχνά καθαγιάζονται κι ο σκοπός επιβάλλεται ακόμη και σε βάρος της απόδοσης δικαιοσύνης.

Αν και η πρόληψη του εγκλήματος, και ειδικότερα η κατά περίπτωση πρόληψη και η παρεμπόδιση των δραστών από το πέρασμα στην πράξη¹⁹⁰, αναγνωριζόταν πάντοτε ως μέρος της επίσημης αποστολής της αστυνομίας, υπό την εφαρμογή της intelligence-led policing, δίνεται ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα στην αποτρεπτική της ικανότητα, στη δυνατότητά της δηλαδή να δρα «διασπαστικά» μέσα στο ίδιο το εγκληματικό φαινόμενο, να εμποδίζει με τρόπο δυναμικό και με πρόσφορα μέσα τη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων, διασπώντας τις επιχειρήσεις των οργανωμένων εγκληματικών ή τρομοκρατικών ομάδων¹⁹¹, ακόμα και σε βάρος των συνταγματικώς ελευθεριών και των δικονομικών εγγυήσεων, κι επιδιώκοντας μόνον δευτερευόντως την συλλογή επαρκών αποδείξεων με σκοπό την ποινική καταδίκη των εμπλεκόμενων δραστών¹⁹².

Ασφαλώς, αυτή η τάση διαπερνά τα τελευταία χρόνια το σύνολο σχεδόν των επιμέρους δημοσίων πολιτικών των κρατών για την αντιμετώπιση του μεγάλου προβλήματος της τρομοκρατίας που αποκαλείται συχνά «πόλεμος», για να προσδοθεί δραματικός

¹⁸⁷ «Communicators of risk knowledge» κατά την ορολογία των Ericson και Haggerty, R. Ericson, K. Haggerty, *Policing the risk society*, Clarendon Press, Oxford 1997, σ. 19 επ.

¹⁸⁸ «...for mass intelligence and for the elimination of individuals», D. BIGO, “Shared Secrecy in a Digital Age and a Transnational World”, *Intelligence and National Security* 34, no. 3 Bringing in the Public. Intelligence on the Frontier Between State and Civil Society, 2019, σ. 379–94
<https://doi.org/10.1080/02684527.2019.1553703>

¹⁸⁹ Idem.

¹⁹⁰ R. CLARKE, *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, Second Edition, Harrow and Heston Publishers, 1997, σ. 138.

¹⁹¹ P. GILL, όπ.π., σ. 42.

¹⁹² Υποστηρίζεται, άλλωστε, πως αυτός υπήρξε ένας από τους λόγους που στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα, αν και στατιστικά οι συλλήψεις αυξάνονταν σταθερά, δεν αυξήθηκε αναλογικά ο αριθμός των προφυλακίσεων και των ποινικών διώξεων, καθώς η σύλληψη χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα ακριβώς ως αποτρεπτικό μέσο, κι όχι ως μέσο δικονομικού καταναγκασμού στο πλαίσιο της κανονικής διαδικασίας ποινικής δίωξης, Idem.

χαρακτήρας και μεγαλύτερη ένταση στον πραγματικό κοινωνικό κίνδυνο και να κερδηθεί, μέσα από την επίταση της υποκειμενικής ανασφάλειας, η ευρύτερη συναίνεση του κοινού¹⁹³. Μολαταύτα, η χρήση τεχνικών που μέχρι πρόσφατα χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά οι εθνικές υπηρεσίες πληροφοριών των δυτικών κρατών με εκτεταμένες παρεμβάσεις στην ιδιωτική σφαίρα των πολιτών¹⁹⁴, προκειμένου να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά η τρομοκρατική απειλή, ως μέγιστη απειλή ταυτόχρονα της εξωτερικής κι εσωτερικής ασφάλειας, συνεχώς αυξάνεται. Στο κλίμα του «πολέμου κατά του τρόμου», όχι μόνο διευρύνονται οι εξουσίες των μυστικών υπηρεσιών και της δημόσιας αστυνομίας¹⁹⁵ και ανοίγουν οι μεταξύ τους δίοδοι συνεργασίας, επικοινωνίας και συναρμοδιότητας, αλλά ταυτόχρονα, η αστυνομία νομιμοποιείται πλέον να δρα υπό της λογική της intelligence-led policing, όπως ακριβώς οι υπηρεσίες αυτές, οι intelligence services, μυστικά¹⁹⁶ δηλαδή και μαζικά, κι όχι σύμφωνα με τους αυστηρά καθορισμένους δικονομικούς κανόνες κι εξατομικευμένα, κατά συγκεκριμένου υποκειμένου.

Με την αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών των ηλεκτρονικών υπολογιστών και τη συλλογή πληροφοριών, ακόμα και με υποκλοπές και παραβιάσεις των ηλεκτρονικών επικοινωνιών μεταξύ των υποκειμένων, πραγματοποιείται -συστηματικά κι επίσημα- μια ευρύτατη διακρατική επιτήρηση μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων, των πλειοψηφιών-στόχων¹⁹⁷ που εκπροσωπούν τον «εχθρό» και προσδιορίζονται ως «ύποπτοι». Πέρα από τη στενότερη –αν κι ούτως ή άλλως, εξίσου προβληματική κι ασαφής σημασία της έννοιας του «υπόπτου» στην ποινική δίκη- συνιστά «την κερκόπορτα για την παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων»¹⁹⁸, αυτή η μαζική υποψία, προϊόν και ταυτόχρονα αιτία μιας

¹⁹³ Ι. ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ, όπ.π., σ.20.

¹⁹⁴ R.ERICSON, Κ. HAGGERTY, όπ.π., σ. 233 επ.

¹⁹⁵ Η-J ALBRECHT, Νομοθετικές απαντήσεις στην 11^η Σεπτεμβρίου-Συγκριτική ανάλυση της Αντιτρομοκρατικής Νομοθεσίας, Ποινική Δικαιοσύνη, τ. 8-9/2004, σ. 987.

¹⁹⁶ Με τη νομιμοποιητική επιβεβαίωση, μάλιστα, όχι μόνο της εθνικής νομοθεσίας των κρατών, αλλά ακόμα κι άλλων υπερεθνικών θεσμών, όπως ακόμη κι αυτού του ίδιου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο –θεωρώντας πάγια την τρομοκρατία ως ξεχωριστό αδίκημα σε σχέση με τα κοινά εγκλήματα- αποδέχεται πως εξαιτίας της «ειδικής του φύσης» και της «απειλής που ενσαρκώνει για τις δημοκρατικές κοινωνίες... η αστυνομία είναι υποχρεωμένη να ενεργεί σε κατάσταση υπέρτατης και κατεπείγουσας ανάγκης και πίεσης για τη συγκέντρωση πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένης και της τακτικής της άντλησης πληροφοριών από μυστικές πηγές», βλ. σχετικές αποφάσεις “Brogan και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου” της 29^{ης} Νοεμβρίου 1988, Series A, αρ. 1245-B, σ. 29 επ., “Fox, Cambell Hartley κατά Ηνωμένου Βασιλείου” της 28^{ης} Ιανουαρίου 1994, Series A, αρ. 300, σ.27 επ.

¹⁹⁷ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ, Οι πλειοψηφίες στο στόχαστρο, Σειρά λόγοι δράσης/Παρεμβάσεις, Εκδ. Πατάκη, 2003.

¹⁹⁸ Σ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ, *Η έννοια του υπόπτου στην ποινική δίκη – Η κερκόπορτα για παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων* στο Α. Μαγγανάς (εκδ. επιμ.), Τμητικός Τόμος για την Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου,

μαζικής συλλογής πληροφοριών που μέσα από το πρίσμα της intelligence-led policing μπορεί να γενικευτεί ως επίσημη τακτική αστυνόμευσης κατά των σοβαρών εγκληματικών απειλών. Τούτο ακριβώς, αποτελεί οπωσδήποτε την πιο ανησυχητική μετεξέλιξή της και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αντιμετωπίζεται αβασάνιστα ως αναγκαίο κακό κι απάντηση-κελιδί στο όνομα οποιασδήποτε αποτελεσματικής διαχείρισης, προφύλαξης κι ασφάλειας.

iii. Η προσέγγιση του εγκλήματος της τρομοκρατίας στην ILP ως μορφή διακινδύνευσης (risk)

Το στρατηγικό μοντέλο της «πληροφορο-καθοριζόμενης» αστυνόμευσης με στόχο την αντιτρομοκρατική προφύλαξη, υιοθετεί πρακτικές προληπτικής διαχείρισης πληροφοριών γύρω από τα άτομα, απλώς υπό την προϋπόθεση πιθανολόγησης πραγμάτωσης ενός τρομοκρατικού κινδύνου.

Παράλληλα με τις οικονομικοκοινωνικές εξελίξεις η έννοια του κινδύνου και της διακινδύνευσης παγκοσμιοποιείται. Παρατηρούμε μια σταδιακή ομογενοποίηση στη φύση των κυρώσεων. Έτσι, το ποινικό δίκαιο που για πολλά χρόνια θωρακιζόταν πίσω από το δόγμα του για να δικαιολογήσει τον σκοπό της ποινικής κύρωσης, που υποτίθεται δεν είχε τίποτα κοινό με την αστική κύρωση¹⁹⁹, βλέπουμε πια να προσεγγίζει «επικίνδυνα» αστικές έννοιες, αφού η έννοια της πρόληψης και της προφύλαξης έχουν αποκτήσει συνώνυμο περιεχόμενο απέναντι στην έννοια της επικινδυνότητας.

Στο όνομα της αρχής της προφύλαξης που μεταφέρθηκε στο ποινικό δίκαιο από το δίκαιο του περιβάλλοντος και της ασφάλισης κινδύνων, διαπιστώνουμε την εγκατάλειψη της αρχής της υπαιτιότητας του δράστη και της ελεύθερης βούλησής του. Με δυο λόγια αντικειμενοποιείται²⁰⁰ η υπαιτιότητα.

Δικαιώματα του Ανθρώπου – Έγκλημα Αντεγκληματική Πολιτική, τόμος Α', Νομική Βιβλιοθήκη-Bruylant, 2003, σ. 85 επ.

¹⁹⁹ Κι ακόμη μια διεύρυνση των ορίων της κάθε κύρωσης· διεύρυνση που ξεκίνησε ήδη στη δεκαετία του 1980 με τη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την έννοια «της κατηγορίας ποινικής φύσεως» (: *matière pénale*), που έφτασε να συμπεριλάβει στην έννοια αυτή κάθε κύρωση με κατασταλτικό χαρακτήρα, παρά το γεγονός ότι αυτή μπορεί ν' ανήκε σε έναν τομέα εκτός του ποινικού. Βλ. Ath. Sykiotou, *Le mouvement de déréalisation en France et en Grèce: L'alternative administrative*, Sakkoulas - Bruylant, 1997, σ..361 επ.

²⁰⁰ Α. SYKIOTOY, "Récidive: Soigner ou punir? Les dilemmes de la sûreté", σε: *Essais de Philosophie Pénale et de Criminologie, numéro spécial: Incriminer et protéger*, Institut de Criminologie de Paris, Editions Dalloz, 2014, Vol.11, σ.. 53-82.

Η προσέγγιση του αστικού με το ποινικό καταλήγει στο ότι και οι δυο κλάδοι σήμερα αναφέρονται στον «μηδενικό» κίνδυνο και κάνουν τα πάντα για να φτάσουν εκεί. Το έγκλημα παύει να θεωρείται ως σύνθετο κοινωνικό πρόβλημα συνδεδεμένο με ποικίλους εγκληματογενείς παράγοντες και αρχίζει να γίνεται αντιληπτό ως μια σύγχρονη μορφή γενικότερης διακινδύνευσης²⁰¹ που παράγεται από τις κοινωνίες που καλούνται να μοιραστούν και να διαχειριστούν ένα ρίσκο.

Μ' αυτή εντούτοις, την έννοια, το έγκλημα αρχίζει να «αποθητικοποιείται», γιατί προσλαμβάνεται ως «ατύχημα» που μπορεί να υπολογιστεί, να προβλεφθεί και εν τέλει να αποφευχθεί. Θεωρείται τεχνικό και όχι ηθικό πρόβλημα. Από τη στιγμή, όμως, που θεωρείται ως ατύχημα, παγιώνει την αντίληψη των πολιτών ότι είναι μοιραίο: διαχειρίσιμο, αλλά αναπόφευκτο²⁰².

Έτσι, η νέα τάση στην Αντεγκληματική πολιτική εστιάζει περισσότερο στην «τεχνολογική εξουδετέρωση» του εγκληματικού κινδύνου. Είναι αυτή που χαρακτηρίζεται ως «διαχειριστική» (managerial), υπογραμμίζοντας την ασφαλιστική (insurance) και αναλογιστική (actuarial)²⁰³ λογική της, τόσο στον έλεγχο του εγκλήματος, όσο και στον τρόπο απονομής της δικαιοσύνης, εισάγοντας μάλιστα νέα ορολογία για να την περιγράψουν, όπως: «actuarial justice», «insurance management perspective», ή «risk management perspective». Όροι που παραπέμπουν στην ασφάλιση ατυχημάτων, όπως ο υπολογισμός των πιθανοτήτων, η μείωση ευκαιριών, η παρεμπόδιση ζημιογόνων αποτελεσμάτων, χρησιμοποιούνται και για τη «διαχείριση» του εγκληματικού φαινομένου.

Όπως είναι εμφανές, στόχος της τάσης αυτής δεν είναι η βελτίωση ή επανένταξη εγκληματιών, αλλά η εξουδετέρωση της επικινδυνότητας των πράξεών τους με μεθόδους, που στόχο έχουν το έγκλημα όχι μόνο να καταστεί δυσκολότερο, αλλά και με μεγαλύτερο κόστος για τους εγκληματίες. Όλα κινούνται γύρω από μια ωφελιμιστική λογική (cost/benefit analysis).

Εν όψει αυτού του σκηνικού, βλέπουμε ότι η λειτουργία της ποινής αποκτά ένα χαρακτήρα ολοένα και πιο ωφελιμιστικό στο πλαίσιο της άμυνας της κοινωνίας απέναντι

²⁰¹ D. GARLAND, *The Rise of Risk* στο: R. Ericson (ed.), *Risk and Morality*, Toronto: University of Toronto Press, 2003, σ. 48-86.

²⁰² Α. ΣΥΚΙΩΤΟΥ, *Παγκοσμιοποίηση και αντεγκληματική πολιτική*, Τιμ. Τόμος για τον Ν. Κουράκη, Α' Τομ., Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2016, σ. 202.

²⁰³ B. HARCOURT, *Against Prediction: Profiling, Policing, and Punishing in an Actuarial Age*, Chicago: University of Chicago Press, 2007, σ. 25.

σε μια εγκληματικότητα, της οποίας οι σκληρές μορφές αντέχουν σε κάθε μέτρο και δη εκείνες των τρομοκρατών. Οι ποινές οδηγούνται περισσότερο από την ιδέα της ασφάλειας της κοινωνίας παρά από αυτή της επανένταξης του εγκληματία, γιατί απλά θεωρούμε ότι είναι καλύτερα να εξουδετερωθεί. Μέσα σ' αυτή τη λογική της εξουδετέρωσης του εγκληματία εντάσσεται λ.χ. και η δημιουργία φυλακών Γ τύπου.

Η νέα τάση στοχεύει στην έγκαιρη πρόληψη μέσω της «διαχείρισης» ολόκληρων ομάδων που ενσαρκώνουν τα προφίλ των εγκληματικών κινδύνων και που πιθανολογείται ότι θα αναπτύξουν συγκεκριμένους τύπους εγκληματικότητας. Έτσι, οι διαδικασίες της πρόληψης δεν εστιάζουν σε αιτίες που σχετίζονται με το έγκλημα, αλλά στα χαρακτηριστικά των ομάδων που εκλαμβάνονται ως πηγές κινδύνων ενισχύοντας τον έλεγχό τους με παρακολούθηση ατόμων σε συνεχή βάση.

iv. Νομική προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασίας των δεδομένων στο πλαίσιο εφαρμογής της ILP

Πέραν των αυτονόητων λόγων που άπτονται της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι αρχές επιβολής του νόμου οφείλουν να σέβονται και να προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα για τον επιπρόσθετο λόγο ότι οποιαδήποτε διαφορετική συμπεριφορά μέσο-μακροπρόθεσμα αποδεικνύεται και αντιπαραγωγική, γιατί υπονομεύει το αίσθημα εμπιστοσύνης των κοινωνιών.

Τα κράτη οφείλουν να θέτουν σε ισχύ νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την υλοποίηση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε εγχώριο επίπεδο, σύμφωνα με τις διεθνείς δεσμευτικές συνθήκες²⁰⁴. Οι διωκτικοί οργανισμοί, ως βραχίονες των κρατικών λειτουργιών, στη συνέχεια, οφείλουν να προστατεύουν τα άτομα από πράξεις που θέτουν σε διακινδύνευση τα ατομικά δικαιώματα.

Η ILP, ως κατά βάση προδραστική μορφή αστυνόμευσης, πρέπει να υλοποιείται ακριβώς με τρόπο προστασίας των θεμελιωδών ατομικών ελευθεριών και κατ' επιταγή των θεμελιωδών αρχών της δημοκρατικής αστυνόμευσης, ήτοι α) το νομικό, διοικητικό και θεσμικό πλαίσιο για την υλοποίηση της ILP, β) νομιμότητα, αναγκαιότητα και

²⁰⁴ International Covenant on Civil and Political Rights-CCPR
Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms-ECHR

αναλογικότητα των περιορισμών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γ) ισότητα και μη διάκριση και δ) αποτελεσματικά θεραπευτικά μέτρα, εποπτεία και λογοδοσία²⁰⁵.

Αναφορικά με το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα (right to privacy), πρέπει να ειπωθεί ότι η συλλογή δεδομένων και πληροφοριών, η επεξεργασία, η ανάλυση και η διανομή τους, όλα δομικά συστατικά της ILP, δυνητικά παράγουν σοβαρές επιπλοκές σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, προς αποφυγή παράνομων και αυθαίρετων ενεργειών, είναι θεμιτή η εποπτεία των διαδικασιών από τη δικαιοσύνη και τις ανεξάρτητες αρχές.

Σχετικά με την προστασία των δεδομένων (data protection), επίσης, υφίσταται διεθνές (και εθνικό) νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου καθιερώνονται θεμελιώδεις αρχές προστασίας των δεδομένων που πρέπει να είναι σεβαστές, ώστε να διασφαλίζεται η πλήρη συμμόρφωση με το συγκεκριμένο δικαίωμα, λόγου χάρη αναφορικά με το χρόνο διατήρησης δεδομένων²⁰⁶.

Όπως η ίδια η τρομοκρατία επηρεάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη λειτουργία της κοινωνίας, το ίδιο μπορούν και τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη για την καταπολέμησή της. Επειδή η τρομοκρατία έχει σοβαρό αντίκτυπο σε μια σειρά θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα κράτη δεν έχουν μόνο δικαίωμα, αλλά και καθήκον να εφαρμόσουν αποτελεσματικά αντιτρομοκρατικά μέτρα. Αποτελεσματικά μέτρα κατά της τρομοκρατίας και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλληλοσυμπληρώνονται και αμοιβαία ενισχύουν τους στόχους που πρέπει να επιδιωχθούν από κοινού ως μέρος της υποχρέωσης των κρατών να προστατεύουν άτομα εντός της δικαιοδοσίας τους .

Η διεθνής κοινότητα έχει δεσμευτεί να υιοθετήσει μέτρα που διασφαλίζουν το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους και το κράτος δικαίου ως θεμελιώδη βάση της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, μέσω της υιοθέτησης της παγκόσμιας αντιτρομοκρατικής στρατηγικής των Ηνωμένων Εθνών από τη Γενική Συνέλευση στο ψήφισμά 60/288. Τα κράτη μέλη αποφάσισαν να λάβουν μέτρα που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των συνθηκών που ευνοούν την εξάπλωση της τρομοκρατίας,

²⁰⁵ Organization for Security and Co-Operation in Europe (OSCE) 2017. Guidebook Intelligence-Led Policing, OSCE Secretariat Transnational Threats Department Strategic Police Matters Unit, σ. 25-28

²⁰⁶ Σύμβαση για την προστασία του ατόμου σχετικά με αυτόματη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων (Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data) <http://rm.coe.int/1680078b37>

συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης κράτους δικαίου και παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και να διασφαλιστεί ότι όλα τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους βάσει του διεθνούς δικαίου, ιδίως του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προσφυγικού δικαίου και διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

Η Παγκόσμια Αντιτρομοκρατική Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών επιβεβαιώνει τους αναπόσπαστους δεσμούς μεταξύ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ασφάλειας, και αξιώνει σεβασμό στο κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα στον πυρήνα των εθνικών και διεθνών αντιτρομοκρατικών προσπαθειών. Μέσω της Στρατηγικής, τα κράτη μέλη έχουν δεσμευτεί να διασφαλίσουν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου ως τη θεμελιώδη βάση της καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Για να είναι αποτελεσματική η δέσμευση αυτή, πρέπει να περιλαμβάνει την ανάπτυξη εθνικών αντιτρομοκρατικών στρατηγικών που επιδιώκουν την πρόληψη τρομοκρατικών ενεργειών και την αντιμετώπιση των ευνοϊκών στην εξάπλωσή τους συνθηκών, να διώξουν ή να εκδώσει νόμιμα τους υπεύθυνους για τέτοιες εγκληματικές πράξεις, να προωθήσουν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και να δώσουν τη δέουσα προσοχή στα δικαιώματα όλων των θυμάτων παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Στην αρχή, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των αντιτρομοκρατικών μέτρων θεσπίζονται βάσει της συνήθους νομοθεσίας. Σε ένα περιορισμένο σύνολο εξαιρετικών εθνικών συνθηκών, κάποιοι περιορισμοί στην απόλαυση ορισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να επιτρέπονται.

Διασφαλίζοντας την προώθηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και αποτελεσματικά μέτρα κατά της τρομοκρατίας, τίποτα δεν εγείρει σοβαρές πρακτικές προκλήσεις για τα κράτη. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το δίλημμα που αντιμετωπίζουν τα κράτη στην προστασία των πηγών πληροφόρησης²⁰⁷, οι οποίες ενδέχεται να απαιτούν περιορισμό της αποκάλυψης αποδεικτικών στοιχείων σε ακροάσεις που σχετίζονται με την τρομοκρατία, ενώ ταυτόχρονα σέβονται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και δικαίωμα δίκαιης ακρόασης για το άτομο.

²⁰⁷ παρ. 3 του άρθρου 9 του ν. 2928/2001

Αυτές οι προκλήσεις δεν είναι ανυπέρβλητες. Τα κράτη μπορούν να εκπληρώσουν αποτελεσματικά τις υποχρεώσεις τους βάσει του διεθνούς δικαίου, χρησιμοποιώντας τις ενσωματωμένες ευελιξίες του διεθνούς πλαισίου για το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο νόμος για τα ανθρώπινα δικαιώματα επιτρέπει περιορισμούς σε ορισμένα δικαιώματα και σε ένα πολύ περιορισμένο σύνολο εξαιρετικών περιστάσεων ακόμα και παρεκκλίσεις από ορισμένες διατάξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτοί οι δύο τύποι περιορισμών έχουν σχεδιαστεί ειδικά για να παρέχουν στα κράτη την απαραίτητη ευελιξία για την αντιμετώπιση εξαιρετικών περιστάσεων, ενώ την ίδια στιγμή - υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις - συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις τους βάσει του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η διαλεκτική δημόσιας ασφάλειας και ελευθερίας στην εφαρμογή προληπτικών μέτρων αστυνόμευσης

Η έννοια της τρομοκρατίας αποτελεί μονοσήμαντα αρνητικό μέγεθος. Στην ουμανιστική – δημοκρατική αντίληψη της σύγχρονης ανθρωποκεντρικής κοινωνίας η τρομοκρατία αποτελεί ίσως την πιο ακραία μορφή αμφισβήτησης της ανθρώπινης αξίας, που δυναμιτίζει βάνουσα τα θεμέλια της ομαλής κοινωνικής συμβίωσης. Η αναζήτηση των αιτιών της και η προσπάθεια ανευρέσεως πρόσφορων τρόπων για την καταπολέμησή της, αποτελεί μόνιμο σημείο προβληματισμού των σύγχρονων κοινωνιών, από τη στιγμή της πρωτοεμφανίσεώς της μέχρι σήμερα.

Το διεθνές δίκαιο επιχείρησε, μεταξύ άλλων, να ερμηνεύσει το φαινόμενο της διεθνούς τρομοκρατίας μάσα από την επίταση της ασφάλειας σε βάρος της ελευθερίας, ως μία βασική συνέπεια της σκλήρυνσης της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας σε ευρωπαϊκό και γενικότερα, σε διεθνές επίπεδο, λόγω της σύγχρονης τρομοκρατίας. Το ζήτημα όμως, της συγκεκριμένης τρομοκρατίας είναι κάτι ευρύτερο από πρόβλημα του διεθνούς δικαίου, ενώ η ερμηνεία του απαιτεί οπωσδήποτε μια πολυκλαδική προσέγγιση. Ιδίως μάλιστα, η προκείμενη μορφή της διεθνούς τρομοκρατίας συνδέεται άρρηκτα με την παγκοσμιοποίηση, γεγονός που προσδίδει ένα πολυδύναμο χαρακτήρα στη θεωρητική της συστηματοποίηση.

Ενώ, η «εγκληματικότητα της καθημερινής ζωής» αποτελεί τον έναν από τους δύο κύριους πυλώνες πάνω στον οποίο οργανώνεται η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική, το οργανωμένο έγκλημα και περισσότερο ακόμη η τρομοκρατία αποτελεί τον άλλον. Ταυτόχρονα προς ένα συναίσθημα απροσδιόριστης ανησυχίας που τροφοδοτείται από τις στατιστικά αυξημένες πιθανότητες μιας περιορισμένης σε έκταση βλάβης σε ατομικό επίπεδο (όπως, για παράδειγμα, μια κλοπή), ένα δεύτερο συναίσθημα φόβου με αιτία την στατιστικά ελάχιστη - αλλά παγκόσμια συνειδητοποιημένη μετά την 11η Σεπτεμβρίου – πιθανότητα μιας ανεπανόρθωτης, εκτεταμένης και μαζικής καταστροφής (σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης ανάλογης με εκείνη στο World Trade Center) αξιοποιείται σήμερα πολιτικά από όλο το

δυτικό κόσμο, προκειμένου να εξουδετερώσει κάθε αμφισβήτηση και να ανταπαντήσει δυναμικά σε οποιοδήποτε σκεπτικισμό ή διαμαρτυρία αναφορικά με την εντατικοποίηση των σύγχρονων πρακτικών και πολιτικών του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.

i. Εννοιολογικά στοιχεία

Το δικαίωμα της ασφάλειας²⁰⁸ γίνεται αποδεκτό ότι περιλαμβάνεται στην αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, η οποία έμμεσα προστατεύει το δικαίωμα του πολίτη στην ασφάλεια. Στον επιστημονικό κόσμο, η έννοια του όρου «ασφάλεια» προσεγγίζεται με δύο τρόπους. Είτε με την προσπάθεια περιγραφής της έννοιας της ασφάλειας είτε με την προσπάθεια περιγραφής της κατάστασης που σημαίνει διαταραχή της ασφάλειας. Γενικά, επιχειρώντας ένα ορισμό της έννοιας της δημόσιας ασφάλειας μπορούμε να την θεωρήσουμε ως την κατάσταση εκείνη κατά την οποία εφαρμόζονται και ισχύουν, με άλλα λόγια βιώνονται, όλα τα ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα του ανθρώπου και δεν διαταράσσεται η άσκησή τους. Με βάση τη θεώρηση αυτή η έννοια της ασφάλειας ορίζεται, επίσης, από την περιγραφή του πότε έχουμε διαταραχή της ασφάλειας και οι πολίτες βιώνουν κατάσταση ανασφάλειας. Έτσι, οποιαδήποτε απειλή ή φόβος που μπορεί να οδηγήσει στην ανάλογη τροποποίηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων και τη διακύβευση των δικαιωμάτων τους ή την παραίτησή τους από αυτά, κάτω από φυσικό ή ψυχολογικό εξαναγκασμό, σημαίνει διατάραξη της ασφαλείας τους.

Ο όρος ασφάλεια περιέχει αλλά και προϋποθέτει ένα ευρύτερο φάσμα εννοιών και σχέσεων²⁰⁹. Η παραδοσιακή εγκληματικότητα θεωρείται μέχρι τώρα ότι επηρεάζει κυρίως την ατομική ασφάλεια. Στο σύγχρονο κόσμο όμως, και ιδιαίτερα μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 ημέρα κατά την οποία έγινε η επίθεση στους δίδυμους ουρανοξύστες της Νέας Υόρκης, η διεθνής υπερεγκληματικότητα μπορεί να διαταράξει το σύνολο της ασφάλειας σε πλανητικό επίπεδο²¹⁰. Η δημόσια ασφάλεια, λοιπόν, μπορεί να δέχεται απειλές σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο ανάλογα με το μέγεθος (ποσοτικό και ποιοτικό)

²⁰⁸ Το Σύνταγμα της Ελλάδας αναφέρεται έμμεσα σε αυτό, χωρίς όμως να το αναφέρει ρητά ως αυτοτελές ατομικό ή κοινωνικό δικαίωμα (Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, Δημόσια Ασφάλεια και Αντεγκληματική πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002, σ. 59), ενώ και από ορισμένους επιστήμονες θεωρείται ως συστατικό της δημόσιας τάξης (Δρόσος Γ., «Δημόσια Τάξη» και «Δημόσια Ασφάλεια»: Δύο έννοιες του εθνικού Συντάγματος σε διεθνές πλαίσιο. Ευχαριστήρια στον Ι. Δεληγιάννη Δ' μέρος, 1992, σ. 27 επ.).

²⁰⁹ J. HUYSMANS, "Security! What do you mean? From Concept to Thick signifier", *European Journal of International Relations*. Vol.4, No 2., Sage Publications, 1998

²¹⁰ Μ. ΜΠΟΣΗ, *Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη πραγμάτων*, Εκδ. Παπαζήση, 1999, σ. 28 κ.ε.

της εγκληματικής πράξης. Στην ουσία, η δημόσια ασφάλεια δεν είναι ένα ξεχωριστό δημόσιο αγαθό ή δικαίωμα, αλλά η σύμπραξη της ελεύθερης άσκησης του συνόλου των έννομων αγαθών και δικαιωμάτων που απολαμβάνει ο άνθρωπος σε μια ευνομούμενη πολιτεία²¹¹.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η έννοια της δημόσιας ασφάλειας δεν ορίζεται άμεσα και επακριβώς στα επίσημα νομικά κείμενα, αλλά αποκτά το περιεχόμενό της με βάση το Συνταγματικό Δίκαιο, τη νομοθεσία, τα δεδομένα της κοινής πείρας, το Διοικητικό Δίκαιο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τις ευρωπαϊκές-διακρατικές συμβάσεις, συμφωνίες, συνθήκες και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Εννοιολογείται και σημασιοδοτείται μόνο όταν διασαλεύεται, δηλαδή όταν τίθενται σε διακινδύνευση ή προσβάλλονται τα έννομα αγαθά στα οποία στηρίζεται και την παράγουν²¹².

ii. Η διαλεκτική στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής

Υπό τους όρους ειδικότερα, του διαχειριστικού και αναλογιστικού προσανατολισμού της σύγχρονης αντεγκληματικής πολιτικής, αν οι διάφορες μορφές της μικρο-μεσαίας εγκληματικότητας του αστικού χώρου, προσβάλλοντας την ποιότητα ζωής των πολιτών, συνιστούν, στην κλίμακα του βαθμού διακινδύνευσης, απλούς κινδύνους και συνηθισμένα ρίσκα, η τρομοκρατία, απειλώντας την ίδια τους την ζωή τους, δεν συνιστά απλώς έναν σοβαρότερο κίνδυνο, συνιστά «κρίση», ενεργοποιεί τον «κόκκινο συναγερμό» στο σύστημα ελέγχου, απαιτεί δραστικότερες μεθόδους αποτροπής και δικαιολογεί με μεγαλύτερη ευκολία μέτρα εξαιρετικής προληπτικής δράσης. Έτσι, η διαχείριση των κινδύνων, ως μια νέα φιλοσοφία διακυβέρνησης του εγκληματικού φαινομένου και ορθολογικής αντιμετώπισης των αποτελεσμάτων του, αναδιοργανώνεται –σε οριακές καταστάσεις– ως «διαχείριση των κρίσεων», επαναπροσδιορίζοντας ανησυχητικά τα όρια μεταξύ της ασφάλειας των πολιτών και της ελευθερίας τους.

Και αν το πέρασμα στη μετανεωτερικότητα, η οποία προσδιορίστηκε χρονικά στο τελευταίο τέταρτο του εικοστού αιώνα, αποτέλεσε μια περίοδο σταδιακών αλλά βαθύτατων αλλαγών στον τρόπο άσκησης των πολιτικών κατά του εγκλήματος, η απαρχή του εικοστού πρώτου αιώνα, με την τρομοκρατική επίθεση στη Νέα Υόρκη το Σεπτέμβριο του 2001 και την ταυτόχρονη αναμετάδοσή της από την τηλεόραση σε

²¹¹ Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, όπ.π., σ. 64.

²¹² Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, όπ.π., σ. 65.

παγκόσμια εμβέλεια, αποτέλεσε πραγματική καμπή στην ιστορία των πολιτικών της ασφάλειας από τους εγκληματικούς κινδύνους²¹³.

Στη μελέτη των σύγχρονων τάσεων της αντεγκληματικής πολιτικής, η πόλη της Νέας Υόρκης προσφέρεται ως ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα της εξέλιξης της στη βάση μιας ασφαλιστικής και διαχειριστικής της διακινδύνευσης λογικής. Μια εξέλιξη που επιδιώκει την ορθολογική διαχείριση του εγκληματικού φαινομένου, στα άκρα, τα εξωτερικά του όρια (στη βάση αφενός της μικροεγκληματικότητας και της κοινωνικής αταξίας και αφετέρου της απειλής της διεθνούς τρομοκρατίας) μέσα από την αντεγκληματική διαχείριση των τριών βασικών πεδίων: α) της υποκειμενικής ανασφάλειας και του φόβου που συνδέεται με αυτές τις μορφές κοινωνικού κινδύνου, β) των συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων που θεωρούνται επικίνδυνες²¹⁴ και γ) του δημόσιου χώρου, ως το άμεσο περιβάλλον υλοποίησης των κινδύνων και μετεξέλιξής τους σε πραγματικές κρίσεις ασφάλειας.

Η δημόσια ασφάλεια²¹⁵ φαίνεται να αναδεικνύεται σήμερα σε μείζον διακύβευμα της αντεγκληματικής πολιτικής, αλλά και της παγκόσμιας διακυβέρνησης, άρρηκτα συνδεδεμένο τόσο με το δικαίωμα των πολιτών στην ασφάλεια, όσο και με την ασφάλεια των δικαιωμάτων των πολιτών. Αυτό που πρέπει να μας απασχολεί είναι το πόσο απλόχερα οι πολίτες, απέναντι στον φόβο²¹⁶, παραχωρούν δικαιώματα και ελευθερίες, νομιμοποιώντας τις παρεμβατικές πρακτικές των κατασταλτικών αρχών. Αξίζει να θυμηθούμε την φρενίτιδα που ξέσπασε στη Γαλλία και σε όλο τον κόσμο μετά τη βομβιστική επίθεση κατά του γαλλικού περιοδικού *Charlie Hebdo* και τις εκδηλώσεις όχι μόνο συμπαράστασης του τύπου «Je suis Charlie», αλλά και έκδηλης αγάπης απέναντι στην Αστυνομία που συνέλαβε τους τρομοκράτες. Δεν θέλω να πω μ' αυτό ότι πρέπει να υπάρχει εχθρότητα προς τις αστυνομικές αρχές, αλλά ότι πρέπει να κατανοούμε ότι αυτή

²¹³ Γ. ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ, *Η 11η Σεπτεμβρίου: Δίκαιο και Ιδεολογία* στο Α. Μανιτάκης, Α. Σάκης (Επιμ.), *Τρομοκρατία και δικαιώματα*, Εκδ. Σαββάλας, 2004 σ. 213 και R. WARREN, *Situating the City and the September 11th: Military Urban Doctrine, "Pop Up" Armies and Spatial Chess*, *International Journal of Urban and Regional Research* 26, τ. 3, 2002, σ. 614

²¹⁴ Που άλλοτε προσωποποιούν έναν «εσωτερικό ορατό» εχθρό και άλλοτε ένα «εξωτερικό αόρατο», βλ. Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, *ό.π.*, σ. 202.

²¹⁵ Η ρητορική του "δημόσιου κινδύνου", διαμορφώθηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1920, την οποία προασπίστηκε ο J. Edgar Hoover, αρχηγός του νεοϊδρυθέντος το 1929 Ομοσπονδιακού Γραφείου Ερευνών (FBI). James Dawson, "Public Danger", *Cardozo Law Review*, April 2015.

²¹⁶ Ν. ΚΟΥΡΑΚΗΣ, *Για να νιώθουμε ασφαλείς μέσα σε μία κοινωνία ενεργών πολιτών*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006, σ. 23-25

η πολιτική νομιμοποιεί παρεμβάσεις που κατ' άλλο τρόπο ίσως και να προκαλούσαν αντιδράσεις.

Από την άλλη πλευρά, είναι σαφές ότι μεταλλάσσεται και το έγκλημα με τις διασυνοριακές και οργανωμένες μορφές του που εξελίσσονται διαρκώς. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην τρομοκρατία, συνεχώς δημιουργούνται νέα τρομοκρατικά παρακλάδια παγκοσμίως (Al-Qaeda, Islamic State, Al-Shebabis), όλο και πιο πολύπλοκα που δύσκολα αντιμετωπίζονται. Παράλληλα, αρχίζει να δημιουργείται κι ένα άλλο είδος τρομοκρατίας: η τρομοκρατία της εγγύτητας. Αυτή η μορφή της τρομοκρατίας δεν έχει συγκεκριμένους στόχους π.χ. πολιτικά πρόσωπα ή τράπεζες. Μπορεί να επιτεθεί τυφλά κατά απλών πολιτών, που περπατούν σ' ένα πεζοδρόμιο κτυπώντας τους μ' ένα αυτοκίνητο. Έτσι, διαχέεται περισσότερο ο φόβος²¹⁷, γιατί ενώ κάθε πολίτης μπορεί να είναι ένας στόχος, την ίδια στιγμή, μπορεί να είναι ενδεχομένως και τρομοκράτης. Ο καθένας από μας γίνεται ταυτόχρονα και θύμα και τρομοκράτης και αυτό σημαίνει ότι ο φόβος δεν έχει όρια. Ο απλός πολίτης φοβάται ότι θα είναι θύμα, αλλά επίσης φοβάται ότι μπορεί να θεωρηθεί και τρομοκράτης. Γιατί, αφού τα όρια δεν είναι σαφή δεν μπορούμε να είμαστε πια σίγουροι για κανέναν.

iii. Η ανταγωνιστική σχέση δημόσιας ασφάλειας και ελευθερίας

Η παγκόσμια απειλή της παγκοσμιοποιημένης –πλέον- τρομοκρατίας, οδήγησε όλα σχεδόν τα κράτη στη θέσπιση αμυντικών μέτρων για την ανάσχεση, την περιστολή και προοπτικώς, την εξάρθρωση αυτού του τρομοκρατικού κινδύνου. Τα μέτρα αυτά – ποινικά, δικονομικά, σωφρονιστικά, διοικητικά κ.ά.- κατατείνουν εκ πρώτης όψεως στην ενίσχυση της ασφάλειας των οργανωμένων σε κράτη κοινωνιών. Η χαλύβδωση όμως, της εσωτερικής ασφάλειας μοιραία περιόρισε το εύρος και το βάθος της θεσμικής προστασίας της ελευθερίας. Η σημασία της επίπτωσης αυτής δεν είναι μόνο νευραλγική για την ποιότητα ενός πολιτεύματος, αλλά και κρίσιμη για την εύρυθμη λειτουργία μιας κοινωνίας. Και τούτο γιατί η ακεραιότητα αυτών των θεσμικών μεγεθών καθορίζει αποφασιστικά όχι μόνο την αποτελεσματικότητα του αντιτρομοκρατικού αγώνα, αλλά κυρίως τον δημοκρατικό χαρακτήρα του έννομου βίου των πολιτών.

²¹⁷ A. JONES Arthur, R. WISEMAN Robin, "Policing and Terrorism: The French (DIS) connection and the Lessons for America", *International Human Rights Law and Policy*, March 2006, [http://www.lacp.org/Articles%20-%20Expert%20-%20Our%20Opinion/060321-TheFrench\(DIS\)connection-AJ.htm](http://www.lacp.org/Articles%20-%20Expert%20-%20Our%20Opinion/060321-TheFrench(DIS)connection-AJ.htm)

Πρωταρχικός σκοπός ενός τυπικού κράτους δικαίου είναι η διασφάλιση της ασφάλειας δικαίου στην οποία περιλαμβάνεται και η ασφάλεια γενικά του κράτους και των πολιτών. Η ασφάλεια, λοιπόν, ανάγεται σε ύπατη αξία ενός φιλελεύθερου νομικού και ποιοτικού καθεστώτος και υπηρετεί την ελευθερία μέσω της προστασίας της ασφάλειας του προσώπου και των εγγυήσεων που περιβάλλουν γενικά την προσωπική ελευθερία. Από την άλλη πλευρά, η ατομική και πολιτική ελευθερία υπάρχει έναντι του κράτους και εντός του κράτους και η άσκησή της δεν είναι νοητό στο πλαίσιο ενός φιλελεύθερου κράτους να φτάνει μέχρι του σημείου να αντιφάσκει ή να αναιρεί τον πρωταρχικό του σκοπό που είναι η ασφάλειά του και η ασφάλεια των πολιτών του. Ασφάλεια και ελευθερία συνυπάρχουν και δεν νοείται η μια έννοια χωρίς την άλλη, παρά το αξιολογικό προβάδισμα της πρώτης. Απαιτείται συνδυασμός ασφάλειας του κράτους και ελευθερίας, επίτευξη ισορροπίας μεταξύ ασφάλειας και ελευθερίας²¹⁸.

Με πιο διαλεκτική σκέψη στη σχέση ασφάλειας και ελευθερίας, το μεταξύ τους δίλημμα, επίσημα στις σύγχρονες επιλογές της κατασταλτικής πολιτικής δεν ομολογείται. Η όποια επιλογή της κρατικής εξουσίας ανάμεσα στους δύο όρους έχει κόστος. Η επιδίωξη της μέγιστης δυνατής ασφάλειας δεν μπορεί παρά να θίξει ένα μέρος από την ελευθερία μας. Η προσήλωση στην ελευθερία, όπως την βιώνουν οι δυτικές κοινωνίες -ιδίως μετά τη θέσπιση και εφαρμογή της ΕΣΔΑ- μοιραία αποδυναμώνει ένα μέρος της κατασταλτικής εξουσίας για την αντιμετώπιση του εγκλήματος, αφήνοντας ως ένα σημείο ευάλωτη την κοινωνία σε προσβολές των ατομικών και των κοινών έννομων αγαθών της. Αν επιδιώξουμε μια κοινωνία απόλυτα ασφαλή, είναι βέβαιο πως θα αλλοιωθεί ο φιλελεύθερος χαρακτήρας της. Αλλά και η διατήρηση αυτού του χαρακτήρα με συνέπεια και όχι κατ' επίφαση, αλλοιώνει τελικά το βασικό στοιχείο της ανθρώπινης συνύπαρξης σε κοινωνικούς σχηματισμούς που είναι η ειρηνική, η ασφαλής διαβίωση των ανθρώπων. Φαίνεται, λοιπόν, πως ό,τι προστίθεται στην ασφάλεια αφαιρείται από την ελευθερία. Και ό,τι δεν αφαιρείται από την ελευθερία, αφαιρείται από την ασφάλεια. Να, γιατί δεν ομολογείται επίσημα, αλλά συγκαλύπτεται με το υποκριτικό «και ελευθερία και ασφάλεια» ή «ελευθερία με ασφάλεια» που ως πολιτική διακήρυξη είναι ευπρόσδεκτη, ως βιωμένη όμως πραγματικότητα δεν επαληθεύεται²¹⁹.

²¹⁸ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ, *Τρομοκρατία και Δικαιώματα. Από την ασφάλεια του κράτους στην ανασφάλεια του δικαίου*, στο Αντώνης Μανιτάκης – Ανδρέας Τάκης, Εκδ. Σαββάλα, 2004, σ. 11.

²¹⁹ Ι. ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ, όπ.π., σ. 19 επ.

Στη διασύνδεση της προβληματικής της ασφάλειας με το παγκοσμιοποιημένο σύστημα ασφάλειας -όπως διαμορφώθηκε από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου- το σύγχρονο μοντέλο αστυνόμευσης, στο οποίο προσφεύγουν οι επιμέρους εθνικοί νομοθέτες και από το οποίο διακανονίζονται οι σχέσεις ελευθερίας και ασφάλειας, ανακλύπτει μια σημαντική συνέπεια. Το κράτος ρυθμίζει κατά προτίμηση την αυτοπροστασία του και στη συνέχεια προσδιορίζει τη θεσμική έκταση και το βάθος προστασίας των υπολοίπων αγαθών και αξιών, εκείνων που διέπουν τον οργανικό βίο μιας κοινωνίας. Ένα κράτος δεν μπορεί εξ' ορισμού να είναι ελεύθερο ειμή μόνο φιλελεύθερο και ως εκ τούτου, η ελευθερία δεν συνάπτεται με τη δομή και τη λειτουργία ενός κράτος δικαίου, παρά μόνο με την ελεύθερη υπόσταση και δράση των πολιτών του²²⁰.

Για να επιβιώσει, όμως, ένα φιλελεύθερο κράτος οφείλει πρωτίστως να είναι ασφαλές τόσο έναντι των εξωτερικών όσο κι έναντι των εσωτερικών του επιβουλών κι επιθέσεων. Όσο πιο ασφαλές είναι ένα κράτος δικαίου, τόσο πιο διασφαλισμένη θα είναι η κοινωνία του, με άλλα λόγια, οι πολίτες του θα μπορούν να απολαμβάνουν περισσότερη προσωπική ασφάλεια. Οι πολίτες δεν μπορεί να είναι ασφαλείς εάν δεν είναι κατά πρώτο λόγο ασφαλές το κράτος δικαίου, όπως ακριβώς δεν μπορεί να είναι ελεύθεροι εάν πρωτίστως δεν είναι φιλελεύθερο το κράτος δικαίου. Έτσι, λοιπόν, η ασφάλεια και η ελευθερία προκύπτουν άμεσα από το κράτος δικαίου και ειδικότερα, η δεύτερη προκύπτει από την πρώτη. Κατ' αυτόν τον τρόπο η ασφάλεια του κράτους είναι θεμελιώδης προϋπόθεση τόσο για την προσωπική ασφάλεια όσο και για τις ελευθερίες των πολιτών²²¹.

Η ασφάλεια και η ελευθερία σημασιολογούνται κρίσιμα κι οριακά στο πλαίσιο του τυποποιημένου ποινικού φαινομένου με την μορφή της προστασίας τους ως εννόμων αγαθών. Ο προσδιορισμός των δύο αυτών εννοιών κάμπτεται στην εποχή μας με δύο τρόπους: Πρώτον, με την ποινικοποίηση του ποινικού φαινομένου, ως συνέπεια της διεθνοποίησης του ποινικού δικαίου μέσα στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης που αναδομεί αναπόφευκτα το μέγεθος προστασίας αυτών των εννοιών. Δεύτερον, με την περιστολή της προσωπικής ασφάλειας και των ατομικών ελευθεριών, λόγω της

²²⁰ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ, *Το δίκαιο μπροστά στην πρόκληση της παγκοσμιοποίησης*, Β' Συνέδριο των Ελληνικών Νομικών Σχολών, Εκδ. Σάκκουλα, 2001, σ. 43 επ.

²²¹ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ, *Τρομοκρατία και Δικαιώματα. Από την ασφάλεια του κράτους στην ανασφάλεια του δικαίου*, όπ.π., σ. 12.

σκλήρυνσης της αντεγκληματικής και ειδικότερα της αντιτρομοκρατικής πολιτικής ιδίως μετά την 11η Σεπτεμβρίου. Και οι δύο αυτοί τρόποι πλαγιοκοπούν τη νομιμοποιητική βάση της ασφάλειας και της ελευθερίας αναδεικνύοντας είτε μια πρόσφορη διαφοροποίησή τους στο καθεστώς της έννομης τάξης της Ε.Ε. είτε μια δραματική συρρίκνωσή τους στο νέο καθεστώς της αντιτρομοκρατικής καταστολής. Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για μια νομοθετική εναρμόνιση των εννοιών αυτών είτε προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, καλοήθης εκδοχή, είτε προς την παγκοσμιοποιούμενη αντιτρομοκρατική νομοθεσία του αμερικάνικου τύπου war on terrorism, κακοήθης εκδοχή. Στο βαθμό όμως, που η ελληνική έννομη τάξη υιοθετεί τις ευρωπαϊκές αντιτρομοκρατικές αποφάσεις-πλαίσια και συγχρόνως ενστερνίζεται τις διωκτικές πρακτικές των Η.Π.Α., η ασφάλεια και η ελευθερία υπό την εγχώρια θεσμική τους προστασία υφίστανται ένα ανεπανάληπτο και ισχυρό πλήγμα, περιοριζόμενες υπέρμετρα σε έκταση και βάθος²²².

Μετά τη βίωση μιας τραυματικής τρομοκρατικής επίθεσης, η κρατική εξουσία πρέπει να επιλέξει μεταξύ μιας ισχυρής εθνικής άμυνας και των ζωτικών πολιτικών ελευθεριών. Έτσι, η ασφάλεια βρίσκεται αντιμέτωπη με την ελευθερία. Οι δύο αυτές έννοιες μόνον οριακά μπορούν να συνυπάρξουν σε καιρό εθνικής κρίσης. Η τιμή που πρέπει να καταβληθεί για την επιπρόσθετη ασφάλεια ισούται με την απώλεια ορισμένων ελευθεριών. Μερικοί είναι πρόθυμοι να προβούν σε αυτή την ανταλλαγή, ενώ άλλοι θεωρούν το αντίτιμο αυτό αρκετά υψηλό. Συμφωνία, ωστόσο, υπάρχει πως η ελευθερία και η ασφάλεια είναι ανταγωνιστικές αξίες και ότι η επέκταση της μιας συνεπάγεται αναγκαία την περιστολή της άλλης. Κατ' άλλους όμως, η σχέση μεταξύ της ελευθερίας και της ασφάλειας αν και δεν είναι νέα, είναι εντούτοις εσφαλμένη. Στην πραγματικότητα δεν είναι ανταγωνιστικές έννοιες, αλλά αμοιβαία αλληλοσχετιζόμενα κι ενισχυόμενα οικουμενικά αγαθά²²³. Η ασφάλεια, ωστόσο, δεν παύει να αποτελεί τη θεμελιώδη προϋπόθεση για την ύπαρξη και την έκταση της ελευθερίας.

²²² Χ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, όπ.π, σ. 105.

²²³ V. DINH, "Freedom and Security After September 11", *Harvard Journal of Law and Public Policy*, Law and the War on Terrorism, 2002, σ. 399 επ.

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η μη θεώρηση της τρομοκρατίας ως διεθνούς εγκλήματος, τροχοπέδη στην καταπολέμησή της

Αναφορικά με το έγκλημα της τρομοκρατίας, οι απόψεις δίστανται σχετικά με το αν αποτελεί διεθνές έγκλημα και κατ' επέκταση με το αν μπορεί ή όχι να εφαρμοστεί σε αυτή την περίπτωση η αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης²²⁴.

Το έγκλημα της διεθνούς τρομοκρατίας ποινικοποιείται μέσα από ένα πλέγμα διεθνών συμβάσεων, καθεμία από τις οποίες αφορά και σε διαφορετική έκφανση του φαινομένου αυτού²²⁵. Στις διεθνείς αυτές συμβάσεις εμπεριέχονται διατάξεις, οι οποίες υποχρεώνουν τα συμβαλλόμενα μέρη να ενσωματώσουν στις εθνικές νομοθεσίες τους το περιεχόμενό τους και να ποινικοποιήσουν συγκεκριμένες πράξεις, δίνοντας μεγάλη σημασία στο θέμα της δικαστικής συνδρομής και της έκδοσης των δραστών τρομοκρατικών πράξεων, ενώ αποκλείεται ρητώς ο χαρακτηρισμός των τελευταίων ως πολιτικών πράξεων²²⁶.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που εντοπίζεται σε σχέση με το υπό εξέταση ζήτημα είναι το γεγονός ότι σε διεθνές επίπεδο δεν υπάρχει ένας γενικός ορισμός του εγκλήματος της τρομοκρατίας, ο οποίος να τυγχάνει καθολικής αποδοχής. Σε εθνικό επίπεδο, βεβαίως, οι ποινικές διατάξεις των επιμέρους κρατών στοιχειοθετούν την αντικειμενική υπόσταση του συγκεκριμένου εγκλήματος, ωστόσο, όπως είναι εύλογο, τα στοιχεία και το περιεχόμενο αυτής διαφέρουν από κράτος σε κράτος επηρεαζόμενα από τις διαφορετικές κοινωνικο-πολιτικές δομές που συναντώνται σε καθένα από αυτά²²⁷.

²²⁴ Η ποινική δικαιοδοσία που βασίζεται αποκλειστικά στη φύση του εγκλήματος, χωρίς να ενδιαφέρει ο τόπος όπου αυτό τελέστηκε, η ιθαγένεια του φερόμενου ή καταδικασθέντος δράστη, η ιθαγένεια του θύματος ή οποιοσδήποτε άλλος σύνδεσμος με το κράτος που ασκεί τέτοια δικαιοδοσία, *The Princeton Principles on Universal Jurisdiction*, Princeton: Princeton University Press, 2001, σ. 28.

²²⁵ Βλ. για παράδειγμα, τη Διεθνή Σύμβαση των ΗΕ για την καταστολή τρομοκρατικών βομβιστικών επιθέσεων (1997), ή τη Διεθνή Σύμβαση των ΗΕ για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (1999).

²²⁶ Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, *Η οριοθέτηση του αξιοποιήσιμου της τρομοκρατίας και οι προκλήσεις για ένα δικαιοκρατούμενο ποινικό δίκαιο*, ΠΧρ. ΝΕ/2005, σελ. 865.

²²⁷ Kolb, R., «The Exercise of Criminal Jurisdiction over International Terrorists», σε: Bianchi, An., *Enforcing International Law Norms against Terrorism*, Oxford and Portland Oregon: Hart Publishing, 2004, σελ. 228.

Ο Antonio Cassese²²⁸ ορίζει ως βασικά στοιχεία, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί ο διεθνής χαρακτήρας της τρομοκρατίας, τα εξής: α) οι πράξεις πρέπει να ποινικοποιούνται σύμφωνα με τα περισσότερα εθνικά ποινικά συστήματα (για παράδειγμα, επίθεση, δολοφονία, σύλληψη ομήρων, βομβιστικές ενέργειες, βασανιστήρια, εμπρησμοί, κλπ), β) οι πράξεις πρέπει να στοχεύουν στη διάδοση τρόμου με βίαια μέσα, ή επ' απειλή αυτών, κατά του κράτους, του πληθυσμού του ή συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων και γ) οι πράξεις πρέπει να τελούνται για πολιτικούς, θρησκευτικούς ή άλλους ιδεολογικούς λόγους, που δεν σχετίζονται με την επιδίωξη προσωπικού οφέλους των δραστών. Ούτε, όμως, και ως προς αυτή την άποψη υπάρχει ευρεία αποδοχή, καθώς ο βασικότερος προβληματισμός έγκειται στην αδυναμία ακριβούς προσδιορισμού των στοιχείων της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της τρομοκρατίας. Αυτός ήταν και ο λόγος, εξάλλου, που η τρομοκρατία δεν συμπεριλήφθηκε τελικά, στον κατάλογο των εγκλημάτων για τα οποία αναγνωρίζεται η δικαιοδοσία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου²²⁹. Παρόλ' αυτά, γίνεται δεκτό ότι μια πράξη τρομοκρατίας θα μπορούσε να αποτελεί έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, εφόσον πληροί την αντικειμενική υπόσταση που θέτει το άρθρο 7 του Καταστατικού για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ενώ υπάρχουν και τρομοκρατικές πράξεις που εμπίπτουν στο έγκλημα της γενοκτονίας, ή ακόμα και στα εγκλήματα πολέμου, όταν διαπράττονται στο πλαίσιο διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης²³⁰.

Εκτός, όμως, από το ζήτημα της έλλειψης ενός συνολικού ορισμού, εκείνο το οποίο ενδιαφέρει περισσότερο για τη δυνατότητα εφαρμογής της αρχής της παγκόσμιας δικαιοσύνης, είναι το αν και κατά πόσο μπορεί να θεωρηθεί η τρομοκρατία ως διεθνές έγκλημα. Έτσι, γίνεται δεκτό ότι, ακόμα κι αν συντρέχουν τα ανωτέρω βασικά στοιχεία σε μια εκάστοτε περίπτωση τρομοκρατικής πράξης, δεν σημαίνει απαραίτητως ότι η τελευταία πρέπει να χαρακτηριστεί ως διεθνές έγκλημα. Οι τρομοκρατικές πράξεις που διαπράττονται εντός ενός συγκεκριμένου κράτους και απευθύνονται αποκλειστικά σε ομάδες ανθρώπων που βρίσκονται στο έδαφός του, όπως, για παράδειγμα, εκείνες της τρομοκρατικής οργάνωσης «17 Νοέμβρη» στην Ελλάδα ή του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού (IRA) στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεν θα μπορούσαν ποτέ να θεωρηθούν διεθνή

²²⁸ A. CASSESE, *Terrorism as an International Crime* σε: Bianchi, An., *Enforcing International Law Norms against Terrorism*, Oxford and Portland Oregon: Hart Publishing, 2004, σελ. 219.

²²⁹ A. CASSESE, "Terrorism is Also Disrupting Some Crucial Legal Categories of International Law", *European Journal of International Law*, τ. 12, 2001, σ. 994-995.

²³⁰ Φ. ΠΑΖΑΡΤΖΗ, *Η ποινική καταστολή στο διεθνές δίκαιο: Η διεθνής ποινική δικαιοσύνη στη σύγχρονη εποχή*, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, 2007, σ. 68.

εγκλήματα, ούτε θα ήταν εύλογο να αξιώσει κανείς για αυτές την εφαρμογή της παγκόσμιας δικαιοσύνης, αφού δεν έχουν διεθνή αντίκτυπο και δεν πλήττουν καθ' οιονδήποτε τρόπο τη διεθνή κοινότητα. Για την ποινική δίωξή τους αποκλειστική δικαιοδοσία είναι λογικό να έχει το κράτος του τόπου τέλεσης, του οποίου η δημόσια τάξη προσβάλλεται, ενώ στα υπόλοιπα κράτη μπορεί, μέσω διεθνών συμβάσεων, να καθιερώνεται μόνο υποχρέωση συνεργασίας για την έκδοση, και παροχής δικαστικής συνδρομής για την τιμώρηση των δραστών. Οι περιπτώσεις αυτές, συνεπώς, θα μπορούσε να λεχθεί ότι εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της κρατικής προστατευτικής αρχής.

Αντιθέτως, τρομοκρατικές πράξεις οι οποίες δεν επηρεάζουν μόνο ένα κράτος, αλλά υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα όσον αφορά στα πρόσωπα που πλήττουν, τη βία και τα μέσα που χρησιμοποιούνται, μπορούν να ισοδυναμούν με διεθνή εγκλήματα. Ιδιαίτερη σημασία στις περιπτώσεις αυτές έχει το ότι το κράτος στο έδαφος του οποίου είναι εγκατεστημένη η τρομοκρατική οργάνωση ή ομάδα, είναι ανίκανο να εξαλείψει και να περιορίσει τη δράση της τελευταίας, γεγονός το οποίο αναπόφευκτα καταδεικνύει τη σοβαρότητα και την επικινδυνότητα των συγκεκριμένων δραστών, ανάγοντας κατά αυτόν τον τρόπο τις πράξεις τους σε διεθνή εγκλήματα. Σε αυτό ακριβώς το σημείο είναι που «η τρομοκρατία παύει να αποτελεί μια εγκληματική δραστηριότητα την οποία τα κράτη θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν με διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις, και μετατρέπεται σε φαινόμενο που αφορά σε όλη τη διεθνή κοινότητα απειλώντας τη διεθνή ειρήνη²³¹».

Παράλληλα, ειδικά μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες²³², σταδιακά έχει αρχίσει να δημιουργείται μια *opinio juris*, σύμφωνα με την οποία ορισμένες τρομοκρατικές επιθέσεις λόγω του ειδικού χαρακτήρα τους, θεωρούνται ότι όχι μόνο απειλούν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, αλλά και προσβάλλουν τη διεθνή έννομη τάξη συνολικά²³³. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, έχει αρχίσει να γίνεται εύλογα αποδεκτή η εφαρμογή της αρχής της παγκόσμιας δικαιοσύνης για την τιμώρηση των δραστών. Αυτή η γενικότερη αποστροφή των κρατών προς το συγκεκριμένο έγκλημα έχει ως αποτέλεσμα όλο και μεγαλύτερο μέρος της θεωρίας να υποστηρίζει ότι η

²³¹ A. CASSESE, όπ.π.,σ. 223.

²³² Βλ. και Απόφαση 1368 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας, 12.11.2001, όπου το ΣΑ καταδίκασε τις συγκεκριμένες τρομοκρατικές πράξεις και χαρακτήρισε αυτές καθώς και «κάθε άλλη πράξη διεθνούς τρομοκρατίας απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια».

²³³ Φ. ΠΑΖΑΡΤΖΗ, όπ.π., σ. 66.

τρομοκρατία αποτελεί διεθνές έγκλημα βάσει εθιμικού, πλέον, διεθνούς δικαίου, και να αναγνωρίζει σε κάθε κράτος το δικαίωμα να δικάζει τους φερόμενους δράστες τέτοιων τρομοκρατικών πράξεων, όταν είναι παρόντες στο έδαφός τους²³⁴.

Σε ό,τι αφορά στην παρ' ημίν νομοθετική πρόβλεψη για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, στο άρθρο 8 περ. α' του Ποινικού Κώδικα, μεταξύ των λοιπών εγκλημάτων, περιλαμβάνονται και οι τρομοκρατικές πράξεις (187Α ΠΚ). Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι το συγκεκριμένο έγκλημα πρέπει να ενταχθεί στο πεδίο εφαρμογής της κρατικής προστατευτικής αρχής, διότι προσβάλλει το ημεδαπό έννομο αγαθό της ελληνικής δημόσιας τάξης, με αποτέλεσμα αποκλειστική δικαιοδοσία να έχουν τα ελληνικά ποινικά δικαστήρια. Στις περιπτώσεις των τρομοκρατικών πράξεων, συνεπώς, πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχει κάποιος σύνδεσμος μεταξύ αυτών και της Ελλάδας, προκειμένου να μπορεί βάσιμα να πιθανολογηθεί τουλάχιστον η διακινδύνευση της ημεδαπής δημόσιας τάξης²³⁵. Η ίδια άποψη θεωρεί ως καταχρηστική από πλευράς διεθνούς δικαίου την ανωτέρω διαπίστωση, ότι δηλαδή η τρομοκρατία αποτελεί διεθνές έγκλημα και ότι θα πρέπει σε αυτήν να εφαρμόζεται η αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης, διότι κάτι τέτοιο οδηγεί σε αφόρητη επέκταση των ελληνικών ποινικών αξιολογήσεων για την τρομοκρατία²³⁶.

Η ανωτέρω άποψη, ωστόσο, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή, κατ' αρχάς, διότι το ίδιο το άρθρο 187Α ΠΚ, το οποίο ορίζει την αντικειμενική υπόσταση των τρομοκρατικών πράξεων και στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 8 ΠΚ, προβλέπει στην πρώτη παράγραφο ότι «όποιος τελεί ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω εγκλήματα: α) κβ) ..., με τρόπο ή σε έκταση ή υπό συνθήκες που είναι δυνατό να βλάψουν σοβαρά μια χώρα ή έναν διεθνή οργανισμό και με σκοπό να εκφοβίσει σοβαρά έναν πληθυσμό ή να εξαναγκάσει παρανόμως δημόσια αρχή ή διεθνή οργανισμό να εκτελέσει οποιαδήποτε πράξη ή να απέσχει από αυτήν ή να βλάψει σοβαρά ή να καταστρέψει τις θεμελιώδεις συνταγματικές, πολιτικές, οικονομικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού τιμωρείται...». Το γεγονός ότι ο εθνικός νομοθέτης επέλεξε να χρησιμοποιήσει την έκφραση «...μια χώρα...»

²³⁴ Α. CASSESE, όπ.π., σ. 224.

²³⁵ Α. ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ, *Ποινικός Κώδικας: Ερμηνεία κατ' άρθρο, Τόμος Πρώτος (Άρθρα 1-234)*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σ. 97.

²³⁶ Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, *Η οριοθέτηση του αξιοποίνου της τρομοκρατίας και οι προκλήσεις για ένα δικαιοκρατούμενο ποινικό δίκαιο*, ΠΧρ. ΝΕ/2005, σελ. 865 επ., η οποία φαίνεται να υποστηρίζει παρόμοια άποψη.

αντί για «...τη χώρα...», εννοώντας την Ελλάδα, σημαίνει ότι σκοπός του ήταν τιμωρήσει κάθε τρομοκρατική πράξη που μπορεί να λάβει χώρα σε οποιοδήποτε κράτος, κι όχι αποκλειστικά στην ημεδαπή, υπάγοντας έτσι το έγκλημα αυτό στην αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης, κι όχι στην κρατική προστατευτική αρχή.

Αλλά, πέρα από αυτό, μια αντίθετη θεώρηση του υπό εξέταση ζητήματος δεν συνάδει ούτε με τις τρέχουσες εξελίξεις στο διεθνές προσκήνιο, όπου το φαινόμενο της διεθνούς τρομοκρατίας έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις και η αντιμετώπισή της είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Το γεγονός ότι τρομοκρατικές πράξεις διαπράττονται πλέον με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα από δράστες – μέλη τρομοκρατικών οργανώσεων εγκατεστημένων σε κράτη της Ανατολής, οι οποίοι και επιδιώκουν να δραστηριοποιηθούν εκτός εθνικών συνόρων, καταδεικνύει το διεθνή χαρακτήρα των συγκεκριμένων εγκλημάτων. Από την άλλη πλευρά, ούτε η έκδοση των δραστών στα κράτη ιθαγενείας τους είναι δυνατή από άποψη διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, δεδομένου ότι συνήθως πρόκειται για κράτη στα οποία η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι καθημερινή πρακτική και αναμένεται με σχετική βεβαιότητα οι κατηγορούμενοι να μην τύχουν δίκαιης δίκης. Έτσι, οι διαπιστώσεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα η παρέμβαση τρίτων κρατών να είναι επιβεβλημένη και η εφαρμογή της αρχής της παγκόσμιας δικαιοσύνης να φαντάζει ως την πλέον κατάλληλη επιλογή για την αποφυγή της ατιμωρησίας των δραστών τόσο ειδικών εγκλημάτων.

Μέσω των προβλέψεων αυτών, το Συμβούλιο προσεγγίζει την αρχή της παγκόσμιου δικαιοσύνης ως βάση ποινικής δικαιοδοσίας επί της τρομοκρατικής δράσης και την περιβάλλει με τη δεσμευτική ισχύ του Κεφαλαίου VII, ώστε να ισχύει άνευ περιορισμών τόσο *ratione materiae* όσο και *ratione personae*. Το σύνολο των 191 κρατών μελών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών δυνάμει της Απόφασης 1373 αναλαμβάνει την υποχρέωση να οδηγεί ενώπιον της δικαιοσύνης κάθε πρόσωπο που εμπλέκεται στην τέλεση τρομοκρατικών εγκλημάτων, γεγονός που ισοδυναμεί με μια απαρέγκλιτη υποχρέωση του κράτους εντοπισμού του δράστη να προβεί στην ποινική δίωξη είτε στην έκδοση του, ως εναλλακτική οδό, η οποία απολήγει και πάλι στην εκδίκαση της υπόθεσης. Παράλληλα, η επιταγή του «no safe haven for terrorists» συνεπάγεται, σε αντιδιαστολή με τη διατύπωση των αντιτρομοκρατικών συνθηκών, ότι η υποχρέωση του κράτους σύλληψης δεν εξαντλείται πλέον στην ενεργοποίηση του μηχανισμού δίωξης,

αλλά η ποινική διαδικασία πρέπει να συνάδει με τη βαρύτητα της τρομοκρατικής πράξης και συνακόλουθα πρέπει να αποκλείεται, ως αντίθετο προς τα κελεύσματα του Συμβουλίου το ενδεχόμενο οποιασδήποτε χαριστικής μεταχείρισης του δράστη.

Όπως έχει ήδη λεχθεί, η πλέον καινοτόμος παράμετρος της σχετικής Απόφασης είναι ότι το κέντρο βάρους μετατίθεται από συγκεκριμένα εγκλήματα στην τρομοκρατία ως συνολικό φαινόμενο. Στο σημείο αυτό τίθεται εύλογα ένα σημαντικό ερώτημα ως προς τη συνοχή και νομική εγκυρότητα της Απόφασης, καθώς ο λίαν αμφισβητούμενος όρος της τρομοκρατίας λαμβάνεται κατά τρόπο αξιωματικό, χωρίς κανένα εννοιολογικό προσδιορισμό. Τα κράτη υποχρεώνονται να προβούν στην ποινικοποίηση των τρομοκρατικών εγκλημάτων στην εσωτερική τους νομοθεσία και να ασκήσουν αντίστοιχη ποινική δικαιοδοσία, χωρίς όμως, να γίνεται η ελάχιστη αναφορά σε έναν ορισμό της τρομοκρατίας ή στα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων αυτών. Η ηθελημένη αυτή ασάφεια, όσο και αν ήταν σκόπιμη πολιτικά, αντιβαίνει στην αρχή *nullum crimen nulla poena sine lege certa*, ενέχοντας τον κίνδυνο της κανονιστικής αναρχίας. Θα μπορούσε, βέβαια, να αναταχθεί ότι η κατάσταση αυτή δεν είναι πρωτόγνωρη στο χώρο του διεθνούς δικαίου, όπου συχνά η περαιτέρω εφαρμογή και εξειδίκευση του εναποτίθεται στα εθνικά όργανα. Όμως, όταν αναγνωρίζεται από το Συμβούλιο Ασφάλειας στα κράτη η εξουσία να προβαίνουν στη δίωξη των δραστών προς το κοινό συμφέρον της διεθνούς κοινότητας, χωρίς κανένα περαιτέρω σύνδεσμο προς την υπόθεση, για να συμβαδίζει με την αρχή της νομιμότητας, η εξουσία αυτή θα έπρεπε να στηρίζεται σε ακριβείς νομικούς κανόνες υπό συνθήκες σαφώς προσδιορισμένες στο διεθνές κείμενο.

Για την οριοθέτηση των υποχρεώσεων των κρατών και τον περιορισμό της περιρρέουσας αοριστίας, ένα σημαντικό έρεισμα μπορεί να αποτελέσει το πλέγμα των υφιστάμενων αντιτρομοκρατικών Συμβάσεων των Ηνωμένων Εθνών. Οι συμβάσεις αυτές καλύπτουν ένα επακριβώς προσδιορισμένο *corpus delictorum*, ενώ έχει υποστηριχθεί στη θεωρία, ανεξάρτητα και προ της Απόφασης 1373, ότι τα αδικήματα αυτά μπορούν να υπόκεινται κατά εθιμικό δίκαιο στην αρχή της οικουμενικής δικαιοδοσίας και εκτός του κύκλου των συμβαλλομένων κρατών, με έμφαση στα σημαντικότερα εξ' αυτών, όπως η παράνομη κατάληψη ή η δολιοφθορά αεροσκαφών, η σύλληψη ομήρων, οι βομβιστικές επιθέσεις κ.ο.κ.. Υπέρ της θέσης αυτής συνηγορούν η βαρύτητα των εγκλημάτων αυτών σε διεθνή

κλίμακα, που έχουν καταδικαστεί τόσο από τη Γενική Συνέλευση όσο και από το Συμβούλιο Ασφαλείας, σε συνδυασμό με τον ευρύ αριθμό επικυρώσεων των σχετικών συνθηκών.

Εκτός, όμως, του *corpus* των αντιτρομοκρατικών Συμβάσεων, κάθε απόπειρα περαιτέρω οριοθέτησης κινείται κυρίως στο χώρο της θεωρητικής προσέγγισης και της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας. Η αοριστία αυτή μπορεί να δώσει λαβή για μια καταχρηστική διεύρυνση άσκησης της ποινικής δικαιοδοσίας προς την αντίρροπη κατεύθυνση, για μια αυθαίρετη άρνηση δίωξης δραστών εμφανώς τρομοκρατικών εγκλημάτων. Σε περιπτώσεις κατάφωρων παραβιάσεων της τελευταίας αυτής περίπτωσης, το Συμβούλιο, όπως έχει ήδη πράξει, μπορεί να καταφύγει στην επιβολή κυρώσεων. Η *ad hoc* αυτή πρακτική αποτελεί ένα είδος ασφαλιστικής δικλείδας, δεν μπορεί, όμως, να εγγυηθεί *de lege lata* ένα ομοιόμορφο σύστημα δικαιοδοσίας και δίωξης, καθώς η επέμβαση του Συμβουλίου νομιμοποιείται μόνο σε οριακές περιπτώσεις που θέτουν σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διεθνής τρομοκρατία αναντίρρητα είδαμε πως αποτελεί μια από τις σημαντικότερες σύγχρονες προκλήσεις, τις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει η διεθνής κοινότητα. Αφαιρεί ανθρώπινες ζωές, υπονομεύει τον ομαλό πολιτικό και κοινωνικό βίο και αποσταθεροποιεί τις διεθνείς σχέσεις. Το γεγονός, όμως, αυτό δεν συνεπάγεται ότι η αντιμετώπισή της μπορεί να αναχθεί σε αυτοσκοπό, ούτε ότι οι σχετικές αντιδράσεις μπορούν να τεθούν *supra legem*, ιδίως όταν αναφερόμαστε στις δράσεις των αρμόδιων αστυνομικών υπηρεσιών.

Η προφύλαξη από το έγκλημα και ιδίως από την τρομοκρατία, ως μέθοδος αποτροπής, αναδεικνύεται σε νέο νομιμοποιητικό λόγο της παραγωγής και αξιοποίησης της γνώσης γύρω από τα άτομα, στα όρια αυτής της σύγχρονης τάσης της αντεγκληματικής πολιτικής: δίχως συνάμα, να θυσιάσουμε καμία από τις αξίες της Δικαιοσύνης, της Ελευθερίας και της Ασφάλειας στο βωμό της υπεράσπισης της άλλης.

Παρατηρείται να εμπεδώνεται στην πράξη, μια γενικότερη στροφή της ασφάλειας των σύγχρονων δυτικών κρατών, ώστε οι απειλές να αντιμετωπίζονται και να εξολοθρεύονται πολύ πριν από το στάδιο που θα καταστούν άμεσες, μια μετατόπιση από την πρόληψη προς τη διαχειριστική προφύλαξη. Η νέα τάση που δοκιμάζεται από την αστυνομική πρακτική διεθνώς, όπως και στη χώρα μας, εστιάζει περισσότερο, λοιπόν, στην «τεχνολογική εξουδετέρωση» του τρομοκρατικού κινδύνου, βάσει της διαχειριστικής φιλοσοφίας και του στρατηγικού σχεδιασμού με «όπλο» την επεξεργασμένη πληροφορία, την *intelligence*.

Απώτερος στόχος της αντιτρομοκρατικής πολιτικής –ως μέρος της γενικότερης αντεγκληματικής-, είναι όχι μόνο να εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητα του νομικού κανόνα, αλλά να κάνει επίσης την παρέμβαση του νόμου σε διάφορους τομείς της ζωής πιο δίκαιη. Ωστόσο, η αντιτρομοκρατική πολιτική σήμερα, περισσότερο από ποτέ, φαίνεται να βασίζεται λιγότερο στο Δίκαιο και περισσότερο στην πολιτική και ως τέτοια φυσικά, επηρεάζεται από πολιτικές αποφάσεις. Όσο προχωρά ραγδαία η παγκοσμιοποίηση, τόσο ολισθαίνει ο φιλελεύθερος και δημοκρατικός της χαρακτήρας,

δίνοντας παράλληλα την αίσθηση πως έχει ξεφύγει προ πολλού όχι μόνο των εθνικών συνόρων, αλλά και των δυνατοτήτων παρέμβασης αντίστοιχα από τον εθνικό νομοθέτη.

Τα ληφθέντα μέτρα για την θεσμική ενίσχυση του συστήματος πληροφόρησης της δημόσιας αστυνομίας, ως μορφή αντιτρομοκρατικού ελέγχου για τη διευκόλυνση των διαδικασιών συλλογής, ανάλυσης και μοιρασμού πληροφοριών, προσεγγίζονται σήμερα περισσότερο κριτικά και επιφυλακτικά, καθώς αντιλαμβανόμαστε να περιορίζουν αισθητά τους υφιστάμενους εγγυητικούς περιορισμούς. Αν και η πρόληψη, αναγνωριζόταν πάντοτε ως μέρος της επίσημης αποστολής της αστυνομίας, υπό την εφαρμογή της *intelligence-led policing*, δίνεται ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα στην αποτρεπτική της ικανότητα, ακόμη και σε βάρος των συνταγματικών ελευθεριών και των δικονομικών εγγυήσεων.

Η θεσμική αναγνώριση, επίσης, της αναγκαιότητας της διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, δεν πρέπει, σε καμία απολύτως περίπτωση, να συγχέεται ή πολύ περισσότερο να αποτελεί λόγο «νομιμοποίησης» παραβατικών συμπεριφορών των οργάνων επιβολής του νόμου που θίγουν έμμεσα ή άμεσα ατομικές ελευθερίες και θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Η διεθνής αστυνομική συνεργασία δεν αποτελεί πανάκεια για την αποτελεσματική καταπολέμηση της τρομοκρατίας, αλλά πρόκειται για ένα θεσμικό μηχανισμό που πρέπει να εντάσσεται στις εθνικές δομές της αντεγκληματικής πολιτικής για την καταπολέμησή της και αξιοποιείται-υλοποιείται σύμφωνα με τις συνταγματικές αρχές και τις σχετικές διατάξεις των εθνικών νομοθετικών πλαισίων.

Η προστασία του κοινού και η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, αδιαμφισβήτητα, πρέπει να αποτελούν ισάξιες επιδιώξεις της επίσημης αντιτρομοκρατικής πολιτικής και η αυξανόμενη διαχειριστική εξουσία του κράτους οφείλει να περιορίζεται εντός των πλαισίων και των κανονικότητων του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης και όχι έξω από αυτό με επίκληση των εξαιρετικών συνθηκών του κινδύνου, είτε της αποδιοργάνωσης της κοινωνίας και της ποιότητας ζωής είτε πραγμάτωσης της τρομοκρατικής απειλής.

Προσεγγίζοντας, λοιπόν, ερευνητικά το προβλεπτικό μοντέλο αστυνόμευσης με βάση την πληροφόρηση, την *intelligence-led policing*, διαπιστώνεται πως είναι άλλο πράγμα η

διαχείριση των κινδύνων μέσα από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης με την τήρηση των εγγυήσεων για τους περιορισμούς της προσωπικής ελευθερίας και της ιδιωτικότητας, τη χρησιμοποίηση των πλέον κατάλληλων, αναγκαίων και ανάλογων μέσων και την εφαρμογή των κανόνων μιας δίκαιης διαδικασίας (*due process*) και άλλο μια προσπάθεια ολοσχερούς εξάλειψής τους συχνά μέσα από αβέβαιες ή έστω δυσχερείς ως προς τον έλεγχο της διαφάνειας-νομιμότητάς τους, διοικητικές-αστυνομικές διαδικασίες και μέτρα ελέγχου που στην πράξη είναι αναπόφευκτα απαιτητικό να τηρηθούν οι αναγκαίες ισορροπίες μεταξύ της ασφάλειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και σε αυτό ακριβώς το σημείο, εντοπίζεται η προβληματική των πρακτικών που τείνουν να επικρατήσουν κατά τα τελευταία χρόνια στον έλεγχο του εγκλήματος σε επίπεδο αστυνόμευσης.

Κατ' ουσίαν, λοιπόν, η διεύρυνση των μέτρων πριν το έγκλημα, με έναν έλεγχο, άλλοτε υλικό και άλλοτε αθέατο, προσεγγίζει ένα αυταρχικό, θα μπορούσε να λεχθεί, μοντέλο αντιτρομοκρατικού ελέγχου, καθώς ο ποινικός έλεγχος ωθείται προς τα προστάδια της εγκληματικής συμπεριφοράς μέσα από την εκσυγχρονιστική πρακτική της αποκαλούμενης «προδραστικής αστυνόμευσης» (*proactive policing*), διαμορφώνοντας τα χαρακτηριστικά μιας «προληπτικής ή πρόδρομης» ποινικής δικαιοσύνης.

Με άλλα λόγια, η προδραστική αστυνόμευση, ειδικά κατά τη διαχείριση της απόλυτης κρίσης ασφάλειας, της τρομοκρατικής απειλής, εισάγει πανηγυρικά «το τεκμήριο της ενοχής» κάθε πολίτη. Ενώ, σύμφωνα με το τεκμήριο της αθωότητας, κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για την τέλεση μιας πράξης από τις αρμόδιες αντεγκληματικές αρχές αντιμετωπίζεται ως αθώο μέχρι αποδείξεως της ενοχής του, σύμφωνα με το *de facto* τεκμήριο της ενοχής, στο στάδιο του προληπτικού ελέγχου, κάθε πρόσωπο που λογίζεται ύποπτο αντιμετωπίζεται ως ένοχο μέχρι αποδείξεως της αθωότητάς του.

Παραδεκτό δε, αποτελεί το γεγονός πως μεταξύ των υφιστάμενων και ήδη δοκιμασθέντων στρατηγικών και μέσων καταπολέμησης της διεθνούς τρομοκρατίας, εντός του σύγχρονου και πολύπλοκου παγκοσμιοποιημένου περιβάλλοντος, το μοντέλο της Intelligence-led Policing αποτελεί την καινοτομία εκείνη που αξιοποιώντας μεθοδικά με σύγχρονες τεχνολογίες τα συλλεγόμενα πληροφοριακά δεδομένα, δίνει την ευκαιρία στις αρχές επιβολής του νόμου να προλάβουν τρομοκρατικά χτυπήματα. Αναδεικνύει

ταυτόχρονα, την αναγκαιότητα του εκσυγχρονισμού, εν πολλοίς, του αντιτρομοκρατικού σχεδιασμού υπό όρους διεθνικού συντονισμού.

Συνεισφέρει ουσιαστικά, στο επίπεδο της φιλοσοφίας διαχείρισης σημαντικών εγκληματικών κινδύνων, πολλώ δε μάλλον της διεθνούς τρομοκρατίας και στην ανάπτυξη της κουλτούρας της αξίας των πληροφοριών, παρά αντιδρώντας σπασμωδικά και ακολουθώντας μια ακόμα τρομοκρατική επίθεση. Είναι το ζητούμενο πλέον, στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη τρομοκρατική απειλή. Γι' αυτό συνεπώς, η εφαρμογή της προφύλαξης μέσω της αποτρεπτικής αξιοποίησης των πληροφοριών με δυναμικό τρόπο, αναδεικνύεται σε απάντηση-κλειδί στην καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

ΑΛΕΞΙΑΔΗ Στεργίου, *Η έννοια του υπόπτου στην ποινική δίκη – Η κερκόπορτα για παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων* στο Α. Μαγγανάς (εκδ. επιμ.), Τιμητικός Τόμος για την Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Δικαιώματα του Ανθρώπου – Έγκλημα Αντεγκληματική Πολιτική, τόμος Α', Νομική Βιβλιοθήκη-Bruylant, Αθήνα-Βρυξέλλες, 2003.

ALBRECHT Hans-Joerg, *Νομοθετικές απαντήσεις στην 11^η Σεπτεμβρίου-Συγκριτική ανάλυση της Αντιτρομοκρατικής Νομοθεσίας*, Ποινική Δικαιοσύνη, τ. 8-9/2004.

ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ Χαραλάμπους, *Κράτος πρόληψης και δικαίωμα στην ασφάλεια* στο Φ. Ανθόπουλος, Ξ. Κοντιάδης, Θ. Παπαθεοδώρου (Επιμ.), Ασφάλεια και δικαιώματα στην κοινωνία της διακινδύνευσης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2005.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Χριστοφόρου, *Από τη «σιγουρότητα» στην ασφάλεια ή από τη νομιμότητα στη σκοπιμότητα;* στο Τιμητικός Τόμος για τον Ιωάννη Μανωλεδάκη, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2007.

ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Κωστία, «Τέλος εποχής», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φ. 36 (2418), 9-9-2000.

ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΛΙΒΑΔΑ Φανή, *Τρομοκρατία: Νεότερες εξελίξεις στο διεθνές δίκαιο*, Εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1998.

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Χαραλάμπους, *Παγκοσμιοποίηση και τρομοκρατία*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006.

Του ιδίου, *Η παγκοσμιοποίηση του εγκλήματος*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Κομοτηνή 2003.

Του ιδίου, *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012.

HASSEMER Winfried , *Προβλεπόμενες εξελίξεις στη δογματική του ποινικού δικαίου και στην αντεγκληματική πολιτική*, Αντ.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2000.

ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ Μαρίας, *Η πρόληψη της τρομοκρατίας και το ποινικό δίκαιο της προ-προληπτικής καταστολής*, ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΝΘ', 2009.

Της ίδιας, *Η οριοθέτηση του αξιοποίνου της τρομοκρατίας και οι προκλήσεις για ένα δικαιοκρατούμενο ποινικό δίκαιο*, Ποινικά Χρονικά ΝΕ', 2005.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ Δημητρίου, *Εγκληματολογία και Παγκοσμιοότητα*, Αφιέρωμα στη μνήμη Ηλία Δασκαλάκη, Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, 2000.

ΚΑΡΑΦΩΤΙΑ Παναγιώτη, *Το σύγχρονο ανθρωπορucheίο*, Εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα 2010.

ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΥ Γεωργίου, *Η 11η Σεπτεμβρίου: Δίκαιο και Ιδεολογία* στο Α. Μανιτάκης, Α. Σάκης (Επιμ.), *Τρομοκρατία και δικαιώματα*, Εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2004.

ΚΟΥΡΑΚΗ Νέστορος, *Για να νιώθουμε ασφαλείς μέσα σε μία κοινωνία ενεργών πολιτών*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006.

Του ιδίου, «Το δικαίωμα του πολίτη στην ασφάλειά του», περ. *Συνήγορος*, Ιαν.-Φεβρ. 2000.

ΚΟΥΦΑ Καλλιόπης, *Τρομοκρατία και Ανθρώπινα Δικαιώματα: Το πρόβλημα της διεθνούς τρομοκρατίας και ο συσχετισμός του με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα πλαίσια του ΟΗΕ*, Τιμητικός Τόμος για τον Ιωάννη Μανωλεδάκη ΙΙΙ, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007.

ΚΟΥΦΑ Καλλιόπης, ΠΑΖΑΡΤΖΗ Φωτεινής, *Η διεθνής ποινική δικαιοσύνη ως μηχανισμός επιβολής του Διεθνούς Δικαίου*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2007.

ΛΟΒΕΡΔΟΥ Ανδρέα, *Η νέα τρομοκρατία με αφορμή την 11^η Σεπτεμβρίου*, Εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2001.

Του ιδίου, *Για την Τρομοκρατία και το πολιτικό έγκλημα*, Εκδ. Interbooks, Αθήνα 1987.

ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗ Ιωάννη, *Δημοκρατία–Ελευθερία–Ασφάλεια. Στο τρίπτυχο της ιδανικής πολιτείας*, Τιμητικός Τόμος, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2004.

ΜΠΑΛΩΜΕΝΟΥ Κωνσταντίνου, *Διεθνής τρομοκρατία και στρατηγική επικοινωνία*, Εκδ. Ποιότητα, Αθήνα, 2017.

ΜΠΕΝΑΚΗ-ΨΑΡΟΥΔΑ Άννας, Αντιφώνηση στον Τιμητικό Τόμο για την Άννα Μπενάκη-Ψαρούδα, Ποινικές Επιστήμες. Θεωρία και Πράξη, 2009.

ΜΠΟΣΗ Μαίρης, *Περί Του Ορισμού Της Τρομοκρατίας*, Εκδ. Τραυλός, Αθήνα 2000.

Της ίδιας, *Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη πραγμάτων*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1999.

Της ίδιας, *Ελλάδα και Τρομοκρατία: Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1996.

ΜΠΡΕΔΗΜΑ Αντώνη, ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Γεωργίου, *Δίκαιο Διεθνών Οργανισμών*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2016.

ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Γεωργίου, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής. Το «πρόγραμμα της Χάγης» και η εφαρμογή του*, Νομικής Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008.

Του ιδίου, *Επικρίσεις και αντιστάσεις γύρω από την έννοια της επικινδυνότητας: από το θετικιστικό παράδειγμα στις θεωρίες της διακινδύνευσης*, Τιμητικός Τόμος για την Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Δικαιώματα του Ανθρώπου – Έγκλημα Αντεγκληματική Πολιτική, τόμος Β', Νομική Βιβλιοθήκη-Bruyant, Αθήνα-Βρυξέλλες, 2003.

ΝΤΑΒΟΥ Μπετίνας, *Οι διεργασίες της σκέψης στην εποχή της πληροφορίας-θέματα γνωστικής πληροφορίας*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2000.

ΠΑΖΑΡΤΖΗ Φωτεινής, *Η ποινική καταστολή στο διεθνές δίκαιο: Η διεθνής ποινική δικαιοσύνη στη σύγχρονη εποχή*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2007.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ Νικολάου, *Τρομοκρατία και Δικαιώματα. Από την ασφάλεια του κράτους στην ανασφάλεια του δικαίου*, στο Αντώνης Μανιτάκης – Ανδρέας Τάκης, Εκδ. Σαββάλα, Αθήνα, 2004.

Του ιδίου, *Οι πλειοψηφίες στο στόχαστρο*, Σειρά λόγοι δράσης/Παρεμβάσεις, Εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2003.

Του ιδίου, *Το δίκαιο μπροστά στην πρόκληση της παγκοσμιοποίησης*, Β' Συνέδριο των Ελληνικών Νομικών Σχολών, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 2001.

ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ Θεοδώρου, Ασφάλεια: Δικαίωμα του πολίτη ή άλλοθι ποινικοποίησης; Αντ.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2005.

Του ιδίου, Δημόσια Ασφάλεια και Αντεγκληματική πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2002.

ΠΑΣΧΟΥ Γιώργου, *Η επιστροφή των Λύκων*, πολιτικές τρόμου στον 21^ο αιώνα, Εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2005.

ΣΠΙΝΕΛΛΗ Καλλιόπης, *Η πρόληψη της εγκληματικότητας στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες*, Ποινικά Χρονικά ΝΘ' τ.3, 2009.

ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗ Ευαγγέλου, «Η συμβολή της Interpol στην καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας», *Εγκληματολογία*, τεύχος 1/2011

Του ιδίου, «Η Συμφωνία Συνεργασίας μεταξύ Europol και Interpol», *Αστυνομική Επιθεώρηση*, Τεύχος Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2009.

STORBECK Jurgen, «Η Europol και η καταπολέμηση των εγκληματικών οργανώσεων», *Ποινική Δικαιοσύνη* 2, 5/1999.

ΣΥΚΙΩΤΟΥ Αθανασίας, *Παγκοσμιοποίηση και αντεγκληματική πολιτική*, Τιμ. Τόμος για τον Ν. Κουράκη, Α' Τομ., Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2016.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗ Αριστοτέλη, *Ποινικός Κώδικας: Ερμηνεία κατ' άρθρο, Τόμος Πρώτος (Άρθρα 1-234)*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.

ΧΟΡΤΑΤΟΥ Κωνσταντίνου, *Διεθνής Τρομοκρατία-Παγκόσμιος απειλή εναντίον της ειρήνης και της ασφάλειας της ανθρωπότητας*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003.

Ξενόγλωσση

BIGO Didier, "Shared Secrecy in a Digital Age and a Transnational World", *Intelligence and National Security* 34, no. 3 Bringing in the Public. Intelligence on the Frontier Between State and Civil Society, 2019.

BLOSS William, "Transforming US police surveillance in a new privacy paradigm", *Police Practice and Research*, 2008.

BORN Hans, JOHNSON Loch, LEIGH Ian, *Who Watching the Spies? Establishing the intelligence service accountability*, Potomac Books Inc., Dulles, Virginia, 2005.

BRODEUR Jean-Paul, DUPONT Benoît, "Knowledge workers or "knowledge" workers?", *Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006.

CARTER David L., CARTER Jeremy G., "Intelligence Led Policing: Conceptual and Functional Considerations for Public Policy", *Criminal Justice Policy Review*, 20(3), 2009.

Of the same, "Intelligence Led Policing: Implications for Self-Radicalized Terrorism", *Police Practice and Research*, 13(2), 2012.

CARTER Jeremy, FOX Bryanna, "Community Policing and Intelligence-Led Policing: An Examination of Convergent or Discriminant Validity", *Policing An International Journal of Police Strategies and Management*, 2018.

CARTER Jeremy, PHILLIPS S-W., "Intelligence-led policing and forces of organizational change in the USA", *Policing and Society*, 2014.

CARTER Jeremy, PHILLIPS S-W, GAYADEEN S., "Implementing Intelligence-Led Policing: An Application of Loose-Coupling Theory", *Journal of Criminal Justice*, 42(6), 2014, 433– 442.

CASSESE Antonio, *Terrorism as an International Crime*, σϵ: Bianchi, An., *Enforcing International Law Norms against Terrorism*, Oxford and Portland Oregon: Hart Publishing, 2004.

Of the same, *Terrorism is Also Disrupting Some Crucial Legal Categories of International Law*, *European Journal of International Law*, τ. 12, 2001.

CHEAH Wui Ling, "Mapping Interpol's evolution: Functional expansion and the move towards legalization", *Policing: A Journal of Policy and Practice*, Oxford University Press, (4).1, 2010.

CLARKE Ronald, *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, Second Edition, Harrow and Heston Publishers, Guiderland New York, 1997.

COMFORT Louise, "Rethinking Security: Organizational Fragility in Extreme Events", *Public Administration Review* 62, τ. 1, 2002.

COPE Nina, "Intelligence-led policing or policing led intelligence", *British Journal of Criminology*, vol. 44, 2004.

DEFLEM Mathiew, *Policing World Society: Historical Foundations of International Police Cooperation*, Oxford, UK: Oxford University Press, 2002.

DINH Viet, "Freedom and Security After September 11", *Harvard Journal of Law and Public Policy*, Law and the War on Terrorism, 2002.

DUPONT Benoît , "Security in the age of networks", *Policing and Society*, vol. 14, no. 1, 2004.

ERICSON Richard, HAGGERTY Kevin, "The Militarization of Policing in the Information Age", *Journal of Political and Military Sociology* 27, τ. 1, 1999.

GARLAND David, "The Rise of Risk" στο: R. Ericson (ed.), *Risk and Morality*, Toronto: University of Toronto Press, 2003.

GILL Peter, "Not just joining the dots but crossing the borders and bridging the voids: constructing security networks after 11 September 2001", *Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006.

HARCOURT Bernard, *Against Prediction: Profiling, Policing, and Punishing in an Actuarial Age*, Chicago: University of Chicago Press, 2007.

HUYSMANS Joris-Karl, *Security! What do you mean? From Concept to Thick signifier*, European Journal of International Relations. Vol.4, No 2., Sage Publications, 1998.

JENKINS Brian Michael, *The psychological implications of media – covered terrorism*, The Rand Corporation, Santa Monica, California, 1981.

JONES Arthur, WISEMAN Robin, "Policing and Terrorism: The French (DIS) connection and the Lessons for America", *International Human Rights Law and Policy*, March 2006.

KIRAS James, *Terrorism and Globalization*, στο John Baylis & Steven Smith (edited), *The Globalization of world politics*, Oxford University Press, New York, 2006.

KRUGER Erin, HAGGERTY Kevin, "Review essay: intelligence exchange in policing and security", *Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006.

LAQUEUR Walter, "Post modern Terrorism", *Foreign Affairs*, vol. 75, no. 5, September/October 1996.

LUTTERBECK Derek, "Blurring the Line: The Convergence of the External and Internal Security in Western Europe", *Security Dialogue* 36, 2005, τ. 1.

MAGUIRE Mike, "Policing by risks and targets: some dimensions and implications of intelligence-led crime control", *Policing and Society*, vol. 9, no. 4, 2000.

MAGUIRE Mike, JOHN Tim, "Intelligence led policing, managerialism and community engagement: competing priorities and the role of the National Intelligence Model in the UK", *Policing and Society*, vol. 16, no. 1, 2006.

McGARRELL E.F., FREILICH J.D., CHERMAK S., "Intelligence-led Policing as a Framework for Responding to Terrorism", *Journal of Contemporary Criminal Justice*, Vol. 23, no. 2, May 2007.

PRESTEL B., "Police et management modern", *Revue internationale de criminologie et de police technique*, Genève, n°2, 1997.

RATCLIFFE Jerry, *Intelligence-Led Policing*, Routledge, 2016.

Of the same, *The structure of strategic thinking, στο strategic thinking in criminal intelligence*, The Federation Press, 2009.

Of the same, *Intelligence-led policing*, Willan, Cullompton UK, 2008.

Of the same, "The effectiveness of police intelligence management: a New Zealand case study", *Police and Research*, vol. 6, no. 5, 2005.

Of the same, "Intelligence-led policing and the problem of turning rhetoric into practice", *Policing and Society*, vol. 12, no. 1, 2002.

RATCLIFFE Jerry, GUIDETTI Ray, "State police investigate structure and the adoption of the intelligence-led policing", *Policing: an International Journal of Police Strategy and Management*, vol. 31.

ROBILLIARD John, McEWAN Jenny, *The Police Powers and the individual*, Oxford: Basil Blackwell LTD, 1986.

ROSAND Eric, Security Council Resolution 1373, The Counter-Terrorism Committee, and the Fight Against Terrorism, 97 AJIL 2003

SANTOS Rachel Boba, *Crime Analysis with Crime Mapping*, 4th edition, SAGE Publications, 2017.

SAUL Ben, *Elements of a definition of terrorism - Defining Terrorism in International Law*, Oxford University Press, New York 2006.

SULLIVAN Larry, *Encyclopaedia of Law Enforcement*, vol. 1., CA: Sage, 2005.

SYKIOTOY Athanasia, "Récidive: Soigner ou punir? Les dilemmes de la sûreté", σε: *Essais de Philosophie Pénale et de Criminologie, numéro spécial: Incriminer et protéger*, Institut de Criminologie de Paris, Editions Dalloz, 2014, Vol.11.

TALEB Nassim Nicholas, *The black swan: the impact of the highly improbable*, Penguin books, 2010.

WARREN Robert, "Situating the City and the September 11th: Military Urban Doctrine, "Pop Up" Armies and Spatial Chess", *International Journal of Urban and Regional Research* 26, τ. 3, 2002.

WILKINSON Paul, Overview of the Terrorist Threat to International Peace and Security, Symposium on Terrorism and Disarmament, 25 October 2001 United Nations New York.

WILLEM de Lint, "Intelligence in Policing and Security: Reflections on Scholarship", *Policing and Society-An International Journal of Research and Policy*, vol. 16, Routledge, 2006 –Issue 1.

(ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ)